

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS

1904 BULGAR GENEL AFFININ MANASTIR MERKEZ VE
MÜLHAKAT HAPİSHANELERİNDEKİ UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan Onur DOĞAN

Danışman: Doç. Dr. Yunus Emre TEKİNSOY

TOKAT-2024

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Yunus Emre TEKİNSOY danışmanlığında hazırlamış olduğum “1904 Bulgar Genel Affının Manastır Merkez ve Mülhakat Hapishanelerindeki Uygulamaları” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

08/11/2024

Hasan Onur DOĞAN

İmza

JÜRİ KABUL VE ONAY

Hasan Onur DOĞAN tarafından hazırlanan “1904 Bulgar Genel Affının Manastır Merkez ve Mülhakat Hapishanelerindeki Uygulamaları” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 29.08.2024 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri	Üyeleri	(Unvanı,	Adı	Soyadı)

ONAY

...../...../.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

EŞEKKÜR

Tez konusun belirlenmesinde ve yazım sürecinde desteği esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Yunus Emre TEKİNSOY’a, belgelerin çevrilmesinde yardımcı ve yol gösterici olan Doç. Dr. Murat HANİLÇE hocama, yoğun mesaisine rağmen tezimi okuma nezaketini gösteren ve uyarılarıyla yönlendiren Prof. Dr. Erkan GÖKSU hocama teşekkür ederim.

ÖZET

1904 BULGAR GENEL AFFININ MANASTIR MERKEZ VE MÜLHAKAT HAPİSHANELERİNDEKİ UYGULAMALARI

Doğan, Hasan Onur

Yüksek Lisans, Tarih Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yunus Emre TEKİNSOY

Kasım 2024, ix + 112 sayfa

Osmanlı Devleti, 8 Nisan 1904 tarihinde, o dönem kendisine bağlı özerk bir prenslik olan Bulgaristan’la bir itilafname imzalamıştır. Bu itilafnamenin üçüncü maddesi gereğince Osmanlı Devleti, Bulgar komitelerinin faaliyetlerine iştirak eden vatandaşlarına genel af ilan etmeyi kabul etmiştir. Ancak itilafname gereğince “vapur, tren ve köprüleri dinamitlemek suretiyle cinayet işleyen” kişiler genel af kapsamı dışında bırakılmıştır. İtilafnâmenin imzalanmasından kısa süre sonra 13 Nisan 1904 itibariyle genel af uygulamaya koyulmuştur. Affın kapsamı ilgili itilafnâmenin hükümleri gereğince o dönem “Vilâyât-ı Selâse” olarak adlandırılan Kosova, Selanik ve Manastır vilayetlerinde Bulgar komitelerinin faaliyetlerine katıldıklarından hapishanelerde bulunan komitecilerin salıverilmesini de kapsıyordu. Kosova, Selanik ve Manastır’ın dışında Edirne, İstanbul, Diyarbakır, Akka, Sinop ve Payas gibi Osmanlı Devleti’nin farklı şehirlerinde bulunan hapishanelerden affa tabi olup tahliye edilen mahkûmlar için hapishane defterleri tanzim edilmiştir. Bu defterlerden birisi de Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Teftişat-ı Rumeli Evrakı Defterleri içerisinde kataloglanmış olan Manastır Merkez ve Mülhakat Hapishanelerinden tahliye edilen mahkûmların kayıtlarını içeren defterdir. Tez çalışmamız temelde Manastır Hapishanesi ile Serfice, Florina, Pirlepe, Kırçova, Grebene, Görice ve Kesriye hapishanelerinden salıverilen tutuklu ve mahkûmların değerlendirilmesine ayrılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mahkûm, Hapishane, Genel Af, Osmanlı Devleti, Bulgaristan, Komite.

ABSTRACT

THE APPLICATIONS OF THE BULGARIAN GENERAL AMNESTY OF 1904 IN THE MONASTERY PRISON AND ITS AFFILIATED PRISONS

Doğan, Hasan Onur

Master's Thesis / History Scientific

Advisor: Doç. Dr. Yunus Emre TEKİNSOY

November 2024, ix +112 pages

On April 8, 1904, the Ottoman Empire signed an agreement with Bulgaria, which was an autonomous principality under its control at the time. According to the third article of this agreement, the Ottoman Empire agreed to declare a general amnesty for its citizens who participated in the activities of the Bulgarian committees. However, according to the agreement, those who “committed murder by dynamiting ships, trains and bridges” were excluded from the scope of the general amnesty. Shortly after the signing of the agreement, a general amnesty was put into effect as of April 13, 1904. The scope of the amnesty also included the release of committee members who were imprisoned in the provinces of Kosovo, Thessaloniki and Monastir, which were called “Vilâyât-ı Selâse” at the time, in accordance with the provisions of the relevant agreement, because they participated in the activities of the Bulgarian committees. Prison registers were prepared for the prisoners who were released from prisons in different cities of the Ottoman Empire such as Edirne, Istanbul, Diyarbakir, Akka, Sinop and Payas, subject to amnesty. One of these registers is the register containing the records of the prisoners released from Monastir Central and Mulhakat Prisons, which are catalogued in the Ottoman Archives (BOA), Teftişat-ı Rumeli Document Registers of the Presidency of State Archives. Our thesis study is mainly devoted to the evaluation of the prisoners and convicts released from Monastir Prison and Servia, Florina, Prilep, Kičevo, Grevana, Korçë and Kastoria prisons.

Key Words: Prisoner, Prison, Amnesty, Ottoman Empire, Bulgaria, Committee.

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ KABUL VE ONAY	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM.....	4
BÜYÜK BULGARİSTAN'I KURMA YOLUNDA: KOMİTA VE ÇETECİLİK FAALİYETLERİ.....	4
1.1. Bulgar Prensiği'nin Kurulması Öncesinde İsyanlar.....	4
1.2. Bulgar Komitecilik ve Çetecilik Faaliyetleri	7
1.3. Bir İsyan ve Savaşa Giden Süreç: Hersek Ayaklanması'dan 93 Harbine.....	16
1.4. Bulgar Komite ve Çete Faaliyetlerinin Doğu Rumeli ve Makedonya'ya Yönelmesinde Bir Milat: Berlin Antlaşması.....	18
II. BÖLÜM	21
İSLAHAT PROGRAMLARI VE GENEL AF İÇİN HUKUKİ ZEMİNİN OLUŞUMU	21
2.1. Cuma-i Bala İsyanı ve Rumeli Müfettişliğinin Oluşturulması	21
2.2. Viyana Islahat Programı.....	24
2.3. İlinden İsyanı Ve Mürzsteg Islahat Programı	26
2.3.1. İlinden İsyanı	26
2.3.2. Mürzsteg Islahat Programı	28

2.4. Osmanlı – Bulgar İtilafnâmesi (8 Nisan 1904) ve Genel Af İçin Hukuki Zeminin Oluşturulması.....	32
III. BÖLÜM.....	35
GENEL AFFIN (‘AFV-I ‘UMÛMÎ) MANASTIR VE MÛLHAKAT HAPİSHANELERİNDE UYGULAMANSI.....	35
3.1. Genel Affin Uygulamaya Konulması.....	35
3.2. Manastır ve Mülhakâtında Genel Affin Kapsamında Tahliye Edilenlere Dair Defter (BOA, TFR.I.d.00203).....	37
3.3.1. Hapishanelerden Tahliye Edilen Mahkûm Sayıları.....	38
3.3.2. Tahliye Edilen Mahkûmların Milliyet, İnanç ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	40
3.3.3. İnançlarına Göre Mahkûmların Ayrımı.....	42
3.3.4. Mahkûmlara Ait Mesleki Bilgiler	43
3.3.5. Mahkûmlar Hakkında Verilen Hükümler (Derece-i Mahkûmiyetleri)	44
SONUÇ	51
KAYNAKÇA.....	54
EKLER	60
EK 1. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Salıverilen Mahkumlara Gösterir Defter (BOA, TFR.I.d.00203)	60
EK 2. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Salıverilen Mahkumlara Gösterir Defter Transkripsiyonu (BOA, TFR.I.d.00203)	69
ÖZGEÇMİŞ	113

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Hapishanelere Göre Sayıları	39
Tablo 2. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Hapishanelere Göre Oranları (%)	39
Tablo 3. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Milliyetlerine Göre Sayıları	41
Tablo 4. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Milliyetlerine Göre Oranları (%)	41
Tablo 5. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların İnançlarına Göre Oranları (%)	42
Tablo 6. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Meslekleri.....	43
Tablo 7. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Derece-i Mahkûmiyetleri	44

KISALTMALAR

BEO	Bab-1 Ali Evrak Odası
BOA	Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi
TFR.I.d	Teftişat-1 Rumeli Evrakı Defterleri
TFR.I.UM	Teftişat-1 Rumeli Evrakı Umum Evrakı
TTK	Türk Tarih Kurumu
Y.A.RES	Yıldız Resmi Mevzuat

GİRİŞ

Aydınlanma çağında tartışılan, 1789 Fransız İhtilali, 1830 ve 1848 ihtilalleri ile birlikte ilk olarak Avrupa'yı ve daha sonra da bütün dünyayı etkileyecek olan fikirlerden birisi olan “milliyetçilik¹” bir taraftan milli devletlerin inşasına zemin oluştururken diğer taraftan da çok uluslu devletlerin parçalanmasına neden olmuştur. Ortaçağ'da kurulan yeniçağda en geniş sınırlarına ulaşan Osmanlı İmparatorluğu, hâkimiyet kurduğu saha itibariyle farklı inançlara mensup, etnik ve kültürel bakımdan değişiklik arz eden toplulukları bünyesinde bulundurmaktaydı. Doğal olarak hem yapısı hem de bulunduğu coğrafya itibariyle milliyetçilik akımının ilk ve en çok hissedildiği devletlerden birisi olmuştur.

Osmanlı tarihi açısından “milletler sorunu” olarak nitelendirilebilecek bir mahiyet arz eden milliyetçilik akımının yıkıcı etkileri ilk olarak 18. yüzyılın sonlarında hissedilmeye başlanmıştır. Ancak sorunun kronik bir durum haline gelişi Tanzimat dönemi olarak nitelendirilen 1839-1876 yılları arasında gerçekleşmiştir. 1774 tarihli Küçük Kaynarca Antlaşması hükümleri Rusya'ya, Osmanlı tebaası olan Ortodoksların hamiliği hakkını vermiştir². Ruslar, tarihi emellerini gerçekleştirebilmek için Ortodoksları, Osmanlı Devleti karşısında kışkırtırken diğer büyük devletler de benzer politikalar takip edeceklerdir. Ortaya çıkan bu fiili durum Balkanlarda milliyetçiliğin hızla yayılmasına ve özellikle 19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde milletler sorununun hissedilir bir hal almasına, bütün Balkan³ milletlerinin zamanla büyük devletlerin koruması altına girmesine neden olmuştur. Avrupa'da antik Yunan medeniyetine duyulan ilgi 1829'da müstakil bir Yunanistan'ın oluşturulmasına zemin oluştururken diğer milletler de zamanla ama farklı mahiyette ilgi ve alakaya uğrayacaklardır⁴.

¹ Oral Sander milliyetçilik (ulusçuluk) hakkında şu tanıma yer vermektedir: “yönetmel bir birime sahip olmak isteyen herhangi bir coğrafi grubun, bağımsız tek bir devlet kurma hakkıdır. Dolayısıyla bu ulusun, sınıftan farklı olarak ekonomik olmayan bir tanımı vardır. Bir dayanışma duygusuna sahip olan coğrafi bir gruptur. Bu dayanışma duygusu ortak bir dilden, ortak geçmişten, ortak kültürden ya da ortak çıkar ve tehlikeden doğmuş olabilir. Ancak bu dayanışma duygusu ulus varlığının temelidir.” Bkz. Oral Sander, *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*, (Ankara İmge Kitabevi, 2003), 189.

² Rusya'nın hamiliği meselesi Antlaşmanın 14. Maddesi ile ilişkilendirilmektedir. Söz konusu “14. maddenin Türkçe metninin çevirisi şu şekildedir: Diğer güçlerin yaptığı gibi, Rus hükümeti, özel bir kiliseyle birlikte, Galata Bölgesi'nde Beyoğlu tabir edilen mahallenin yaya yolunda bir kilise inşa edebilecektir. Bu kilise kamuya ait olacaktır, Rus-Rum kilisesi olarak anılacaktır ve daima Rus hükümetinin elçisinin himayesi altında olacaktır ve herhangi bir taarruzdan veya müdahaleden korunacaktır.” İlgili hüküm daha sonra Rusya'nın hamiliği olarak yorumlanacaktır. Bkz. R. H. Davison, “Küçük Kaynarca Antlaşması'nda 'Dosografa' Kilisesi”, *Belleten*, 64/239 (Nisan 2000), 215.

³ Balkan kelimesi Türkçe kökenli olup, “sıra-dağ” veya “dağlık” anlamına gelmektedir. Bkz. Halil İnalçık, “Türkler ve Balkanlar”, *Bal-Tam Türklük Bilgisi*, 3, (2005), 20.

⁴ Fahri Yetim, “Osmanlı İmparatorluğu'nun Dağılma Döneminde Balkan Milliyetçiliği ve Büyük Güçler”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, (2011), 289.

Büyük devletlerin Osmanlı Devleti üzerinde tatbik ettikleri politikaların yanında, bir Balkan milleti olan Bulgarların, Balkanlarda bulunan Sırlar, Rumenler, Yunanlar ve Karadağlılar gibi bağımsızlığa ulaşmak için milli bilinçlerinin oluşmasında ilk etken kilise olmuştur. Fener Rum Patrikliğine bağlı olan Bulgarlar üzerinde uygulanan “Rumlaştırma” politikası karşı bir tepki ile “Bulgarlık” duygusunun gelişmeye başladığını söylemek yanlış olmayacaktır⁵. Rumlaştırma politikası karşısında; yeniden milli bir varlık olarak ayakta kalmaya/ortaya çıkmaya çalışan Bulgarların, Yunanlıların manevi ve ekonomik baskılarına karşı koyabilmeleri için kendi burjuvazileri ile birlikte Bulgar eğitim sistemlerini kurmaları zaruri hale gelmiştir. Milli hislerin kuvvetlendirilmesi amacıyla ilk adım “Paisii” isimli Bulgar papazın 1762 yılında tamamladığı “Bulgar Tarihi” eseri büyük heyecan yaratmıştır. Daha sonra “Sofroni” adında bir başka rahibin hatıratı aynı heyecanı devam ettirerek bilincin uyanmasında önemli rol oynamıştır⁶. Keza Bulgar burjuvazisinin Viyana, Moskova, Petersburg gibi kendi coğrafyalarına yakın büyük Avrupa merkezlerindeki ticari faaliyetleri ile meydana getirdikleri ekonomik gücün eğitim yolunda değerlendirilmesiyle Aprilov’un Avrupalı tarzda 1835 yılında Gabrova’da açığı ilk mektebi bu kapsamda değerlendirmek gerekmektedir⁷.

Gabrova’da açılan ilk mektepten mezun olanlar arasında Bulgaristan’da bakan, hâkim, yüksek rütbeli subay ve öğretmen olanlar vardır. Türkiye’de bir dönem İngiliz ajanı olarak faaliyet yürüten G. H. Fitzmaurice’in hazırladığı bir raporda “Bulgaristan, bugünkü mevcudiyetini bu mektebe borçludur” demek suretiyle, okulun Bulgar milliyetçiliği üzerindeki katkısını kendi yorumu ile vurgulamaktadır⁸.

Bu girişimlerin elbette ki Bulgar milliyetçiliği üzerindeki olumlu ve birleştirici etkisinin sonucu olan isyan hareketlerinin başlaması kaçınılmazdı. 1835 yılında Tırnovalı Velço’nun isyan tertip ettiği bilgisinin Osmanlı Devleti yetkilileri tarafından alınması üzerine erkenden alınan tedbir ile Plakovo manastırının derhal sarılarak, isyan elebaşları olabilecek şahısların derdest edilmesi üzerine tehlike bertaraf edilmiştir⁹. Ancak Bulgar milliyetçiliğinin silahlı isyan yönünün ilk hareketi ile bağımsızlık yolunda bu hareketlerin son bulmayacağı görülecektir. Bu isyandan sonra meydana gelen Mısır Buhranı ve Osmanlı İmparatorluğunun daha evvelden beri

⁵ Mithat Aydın, *Balkanlarda İsyan*, (İstanbul: Selenge Yayınları, 2021), 138.

⁶ Bulgar aydınlanmasına hizmet eden ilk şahsiyetler arasında; filolog Jorj Venelin, Peter Baron, Gerogi Mamerçev, Neofit Hilandarski Bozveli, İvan Bogorov isimleri de yer almaktadır. Peter Baron 1824’de İlk Bulgar alfabesini yayınlarken, N.Bozveli ise ilk Bulgar gramerini yazmıştır. Aydın, *Balkanlarda İsyan*, 140.

⁷ Halil İnalçık, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi* (İstanbul: Eren Yayıncılık, 1992), 22.

⁸ M. Hüdaî Şentürk, *Osmanlı Devleti’nde Bulgar Meselesi*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1992), 65.

⁹ İnalçık, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, 27.

ihtiyaç duyduğunu hissettiği yeniliklerin tesisi amacıyla ilan edilen Tanzimat Fermanının¹⁰, isyanlar yönünden etkileri olmuştur.

Hâlbuki Osmanlı Devleti, birliğini ve bütünlüğünü korumak için Tanzimat'tan başlamak üzere çeşitli ıslahatlara girişilmiştir. Bu bağlamda Osmanlı Devleti; İslam dünyasının ve Doğu Avrupa'nın ilk anayasasına ve parlamentosuna sahip olarak, vatandaşlık temelinde bir "Osmanlılık" fikri ortaya atmıştır. Ancak bütün bu iyi niyetli girişimler, ayrılıkçı fikirlere karşı akamete uğramış, Osmanlılık fikri sadece bürokraside karşılık bulabilmiştir¹¹.

Nitekim Rusya, her ne kadar Tanzimat'ın özü itibari ile görece liberal olması nedeniyle fermanı hoşnut olmamış gibi görünse de; Tanzimat'ın getirdiği yeniliklerin Osmanlı Devleti'nin içinde bulunan Ortodoks tebaaya bihakkın uygulanmadığından bahisle iç işlere müdahale fırsatı olarak değerlendirmiştir¹².

13. yüzyılın sonunda kurulan, geniş bir alanda hâkimiyet kuran Osmanlı Devleti'nin batıya doğru takip ettiği genişleme politikası önce Balkanların fethini 16. yüzyıla gelindiğinde Orta Avrupa'nın hâkimiyetini getirmişti. Fakat ihtişamının zirvesinde olan devlet aynı dönemde çöküş emareleri de göstermeye başladı. Güçlü düşmanlar, uzun süren savaşlar, adli, mülki ve iktisadi alandaki bozulmalar, teknolojik gerilik ve daha birçok nedene bağlı olarak meydana gelen gerileme Osmanlı Devleti için çevreden merkeze doğru çekilişin de emareleri oldu. 18. yüzyıla gelindiğinde henüz Balkanları elinde tutan Osmanlı için yeni bir gaile, milliyetçiliğin verdiği dinamizmle Balkan halklarının ayrılıkçı talepleri baş gösterdi. Bu halklardan birisi de Bulgarlardır. Uzun bir sürece yayılan "Bulgar uyanışı" 93 Harbi sonunda muhtar prensliğini elde ederken Büyük Bulgaristan hayalini gerçekleştirmek için Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarını komite ve çeteleri aracılığıyla umumi bir terör alanına dönüştürmüştür.

¹⁰ İnalcık, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, 28.

¹¹ Yahya Kemal Taştan, *Balkan Savaşları ve Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu*, (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2017), 37.

¹² Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1999), 225.

I. BÖLÜM

BÜYÜK BULGARİSTAN'I KURMA YOLUNDA: KOMİTA VE ÇETECİLİK FAALİYETLERİ

1.1. Bulgar Prensliği'nin Kurulması Öncesinde İsyanlar

Bulgarların ilk kapsamlı ve büyük isyanı 1841 yılında Niş, Leskoniça ve Şehirköy bölgesinde başlamıştır. İsyancıların Niş'ten İstanbul'a giden yolu kapatarak, Müslüman ahali üzerinde katliamlar yapmak suretiyle, önceki isyana göre daha geniş bir alana yaymış, Niş Valisi Sabri Paşa'nın girişimleri sonucu 1.500 Arnavut asker isyan bölgesine sevk edilmişti. İsyancılar ile bu getirilen kuvvet arasındaki çatışmalar neticesinde isyan lideri Milyo öldürülmüş, böylece isyancılar liderlerini yitirmişti. Yeterli askeri teçhizata sahip olmayan ve ekserisi köy kökenli olan isyancılar dağılmak zorunda kalmıştı. Ancak isyanı bastıran muzaffer Arnavut askerinin, isyan sonrasında yağma ve katliama girişmesi ile Osmanlı Devleti iç ve dış tepkinin odağı olmuştu¹³.

Zaman; Bulgar bağımsızlık ateşinin harlanmasına ve dalga dalga bu ateşin Bulgar coğrafyasının her alanını sarmasına hizmet ediyordu. Çünkü her geçen gün Bulgar milliyetçiliğinin sacayaklarından en önemlisi olan milli bilinç aşılayan eğitim modelinden geçen Bulgar nesilleri, bağımsızlık fikrinin daha geniş satha yayılmasını sağlıyordu.

Takvimler 1850 yılını gösterdiğinde Vidin'e bağlı Boyniçe köyüne gelen Bulgar eşkıyasının halkı isyana teşvik etmesiyle, Rumeli Ordusu Müşiri Ömer Paşa tarafından büyük Bulgar ayaklanmalarının başlangıcı olarak görülen yeni bir isyan¹⁴ başlamıştı. 13 Mayıs 1850 tarihinde isyanın geçici olarak durdurulmasına rağmen bölge ile İstanbul'un muhaberatı kesilmiş, görevli memurlar, tahsildarlar ve nahiye memurları ile köy ağaları öldürülmeye başlanmıştır. Osmanlı Devletinin isyancıların nasihat yolu ile durdurulmasına yönelik heyetler tertibine ilişkin tedbirin yanı sıra İstanbul'dan ihtiyat olarak talep edilen askeri kuvvetin gelmesinin gecikeceği ve asilerin Vidin'i ele geçireceği endişesi üzerine başıbozuk kuvvetleri oluşturularak müsademe edilmesi yolu

¹³ Yunus Emre Tekinsoy, *1904 Bulgar Genel Affı (Avf-ı Umumi)*, (Ankara: Berikan Yayınevi, 2021), 27-28.

¹⁴ "Araştırmalarımız bize, XIX. uncu asrın ilk yarısında da Bulgarların bir millet olma yolunda büyük gayretler yaptığını, Bulgar milletinin çöküş devrinde Osmanlı tarihinin gidişi üzerinde kuvvetle müessir bir âmil olarak meydana çıktığını göstermektedir. Bilhassa asrın tam ortasında, yabancı tarihlerde olduğu kadar bizim tarihlerde de pek bahis geçmiyen, fakat her bakımdan büyük önemi olan Vidin ayaklanması bunu büyük açıklığıyla ortaya koymaktadır." İnalçık, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, 109.

izlenmiştir. Buna istinaden 18 Haziran 1850’de 400-500 kişiden oluşan bir kuvvetle müdahale edilmiş, isyancıların 3000 olan mevcudundan 400-500 kadarının öldürülerek Vidin kalesinin emniyeti sağlanmıştı. Daha sonra Temmuz ayında talep edilen iki tabur piyade ve bir alay süvarinin İstanbul’dan gelmesi üzerine isyan yatıştırılmıştı¹⁵.

Bulgar milliyetçileri ile dış menşeli (Rus, Avusturya vb.) bir takım ajan sayılabilecek unsurların Bulgar nüfus bölgesindeki faaliyetleri son bulmamıştı. Gerek köy köy gezmek suretiyle, gerekse Vidin ve Tırnova bölgelerinde bulunan Bulgarların, Sırbistan’da ticaret amacıyla bulunduğu sırada, bu ajan gruplar propoganda faaliyetlerine devam etmişlerdir. Kırım harbine (4 Ekim 1853-30 Mart 1856) kadar Rusya’nın kuzeyden göndereceği bir ordu ile Bulgar isyanına himaye sağlanacağına ilişkin o dönem için yalan sayılabilecek uydurma haberler yayılmaya çalışılmıştır¹⁶.

Elbette ki, Rusya’nın lehine propaganda yapılmasına neden olan bu dönemde, güçlenen nasyonal ideolojinin kaynağı Panslavizm düşüncesidir¹⁷. Bulgarlar ile Ruslar arasındaki Ortodoksluk bağı olduğu kadar Slavlık temelinde de benzerlikler bulunmaktaydı. Özellikle Sırlar örnek gösterilmek suretiyle Bulgarlarında aynı yol ile Osmanlı Devleti’ne karşı isyanı teşvik etmişti¹⁸.

1850 yılında patlayan Vidin isyanı Osmanlı Devletini, idari teşkilatta aksaklıklar, yönetsel zafiyet ve suiistimaller noktasında kanuni tedbirler almaya itmiştir. Vidin’deki idari teşkilat, Tanzimatın ilanının mecbur kıldığı ıslahatların esasına uygun olarak yeniden düzenlenmişti. Valilerin yetki alanları daraltılmış, yerinden yönetim mekanizmalarının idarede ağırlığı sağlanmıştı. Dolayısıyla bu sınırlamaların aksine Vidin ayanının nüfuzunun arttığını görülmüyordu. Yani vilayet işlerinde vilayet

¹⁵ Tekinsoy, *1904 Bulgar Genel Affı*, 29.

¹⁶ Şentürk, *Osmanlı Devleti’nde Bulgar Meselesi*, 110.

¹⁷ “Panslavizm; 1870’lerden itibaren kullanılmaya başlanılan, Rusya’nın önderliği altında, bütün Slav kavimlerinin siyasal dayanışmasını sağlamaya yönelik bir hareket kastedilmiştir. Panslavizm, Rusya’nın milli misyonu önüne dikilen ülkere yöneltilmiş ve sistematik olmayan çeşitli görüşlere, Batı Avrupa’nın vermiş olduğu bir isimdir. Burada da en çok etkilenen iki ülke, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluklarıdır. 1870’lerin sonunda ortaya çıkan Doğu krizinde Panslavizm, Viyana ile Budapeşte’nin ve İstanbul ile Londra’nın gözünde, Rusya’da ki en tehlikeli güç olarak görünmüştür.” Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, 489.

¹⁸ Tırnova Kaymakamı İsmail Adil Efendi tahriratında, “Moskoflar, Gabrova civarında değirmen ve aba dolaparıma gelip toplanan reayaya da şunları söylemişlerdi: -görmez misiniz ki düvel-i sairede ve Eflak ve Buğdan ve İbrail ve Sırbistan nekadar tüccar ve bezirganlar vardır. Onların kazandıkları yanında ve elinde kalır; sizler taş ve balkan içinde gece ve gündüz çocuklarınız ile çalışıp kazandığınızı elinizden alırlar; Sırbistan’da cizye, şu kadar vergi birer altın olup eğerçi sizlerde gayret olup ta elbirliği ve ittifak eyliyesiniz, serbestiyet tahsili ile cizye vesairenden senevi bir altından başka bir şey vermezsiniz” demek suretiyle propagandanın içeriğinden bir kısım bilgi vermektedir. İnalcık, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, 40.

meclisi ile meclis aracılığıyla ağaların hâkimiyeti söz konusu olmuştu. Vidin ayaklanması sonrasında Meclis-i Ahkâm-ı Adliye’de özel kurulan ve azaları Ali Paşa, Fuat Paşa ve Meclis-i Vâlâ Reisi Rıfat Paşa gibi Tanzimat büyüklerinin oluşturduğu komisyonların tahkikatları gibi Vidin meclisinin feshine karar verilmişti. Aynı komisyonun Vidin meclisinin feshinden sonra bazı ıslahatlara giriştiği, Meclis-i Kebir’in teşkiline karar verildiği görülmektedir. Bu hareketle “...mukaddemleri kospodar ve mültezim makulelerin elinde iken şimdi Saltanat-ı Seniyye’nin hükümet-i muntazama ve adilesi tahtına...” girmektedir. Naib, müftü ve defterdar ile ağaların, Valiyi devre dışı bırakarak iş ve işlemlere girişmesinin önüne geçilmesi amacıyla da; valilerin yetkileri genişletilmiş, mahalli memurların doğrudan doğruya valinin yönetimi altına gireceği şekilde Vilayet teşkilatında genel bir değişiklik yapılmıştır¹⁹.

Tüm bu komisyon tespitlerine binaen gerçekleştirilen idari ıslahatların da netice vermeyeceği aşikârdı. Bulgar milleti üzerindeki milliyetçi propaganda hız kesmeden devam etmekteydi. 4 Ekim 1853 yılında başlayan Kırım Harbi sırasında Bulgar gönüllülerden oluşan bir alayın Rus ordusu safında savaştı. 1856 yılında daha önceki büyük isyan bölgeleri olan Niş ve Vidin ile Tırnova bölgesinde isyanlar meydana geldi. Ayaklanan Bulgar köylülerinin bastırılmasında erken tedbirler alınmış olması ile bu isyan çok büyümeden bastırıldı. Yine aynı sene Bekofça’nın Ravna köyünde bulunan iki Müslüman iltizam memurunu öldürülmesi ve Toplidol ve Zaskoça köyü halkından Osmanlı kuvvetlerine karşı saldırı olayları ile yeni bir isyanın yayıldı. Buna yönelik olarak Lom, Rahova ve İvraca kazaları ile Vidin Sancak merkezinden gönderilen askeri birlikler isyanı bastırdı. Bu isyana katılan yaklaşık 200 Bulgar’ın bir yıl hapiste tutulmasından sonra Vidin Eyalet Komisyonunun telifi üzerine kefaletle serbest bırakıldı²⁰.

Bulgarların kendi milliyetçilik serüveni devam ederken, 19. yüzyılın ortalarından itibaren Ruslar bu milliyetçilik serüveninden kendi Balkan politikaları için yararlanmaya başladılar. Bulgar kilisesini Rum etkisinden kurtararak müstakil hale getirme arzusu amacıyla 1860’ta Babiâli’ye başvurarak, Fener Rum Patriği’ni başkan olarak tanımayacaklarını bildirdiler²¹. 1825 yılından itibaren üzerindeki Rum kilisesi baskısını atmak için verilen çabanın bir son safhası tamamlanmaktadır. Bin yıllık

¹⁹ İncalcık, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, 77.

²⁰ Tekinsoy, *1904 Bulgar Genel Affı*, 30.

²¹ Rıfat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, (İstanbul: Der Yayınları, 2008), 364.

Bizans-Rum patrikhanesi tahakkümünün, Bulgarlar üzerine sonra erdirilmesi talebine²² Osmanlı Devleti, 11 Mart 1870 tarihli fermanı ile bağımsız bir Bulgar kilisesi kurulmasını kabul etti. Bulgar Eksarhlığı adıyla kurulan bağımsız Bulgar kilisesinin dini alanı, kuzeyde Silistre, Rusçuk, Vidin, Vraça; batıda Niş, Köstendil, Sofya; ortada Tırnova, doğuda Varna, Köstence; güneyde Filibe dışarıda kalmak üzere Stanimaka ve bazı köyler ile diğer bazı yerleşim yerlerini yani, Karadeniz kıyılarından Tuna Nehri'ne, Batı Balkanlar'dan Filibe çizgisine kadar olan sınırları kapsamaktaydı²³.

1.2. Bulgar Komitecilik ve Çetecilik Faaliyetleri

Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarını umumi bir isyan sahasına çevirecek olan komiteve çetecilik 19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyıl başlarında Balkanlar'da etnisite, mezhepsel farklılıklar ve ekonomik nedenlere bağlı olarak ortaya çıktı. Milliyetçiliğin etkisinde kalan, kendi müstakil devletlerini kurmaya ya da sınırlarını genişletmeye çalışan bu türden organizasyonlar dönemin siyasi tarihine adeta damgasını vurmuşlardır. Başta Rusya olmak üzere Büyük Devletlerin desteğini de alarak Osmanlı Devleti aleyhinde birçok faaliyette bulunmuşlardır. Birbirinden farklı anlamlar ifade eden komite ve çete kavramları üzerinde durmak gerektiği kanaatindeyiz. “Komite politika oluşturan ve kararları veren bir üst mekanizmadır. Olayları yöneten ve planlayandır. Çetecilik faaliyetlerinin beyin takımını oluşturur. Çete ise; komitenin planladığı ve karar verdiği eylemleri, uygulayan kişi veya gruptur. Çete söylemi, aynı zamanda herhangi bir komiteye bağlı olsun veya olmasın silahlı insanlardan oluşan gruplara denilir. Genellikle 10-15 kişi ve üzeri kadrosuyla, ayrı ayrı ve sınırlı (hedefleri olan) harekâtlar icra etmekle görevlendirilirdi. Çete bu silahlı grupların genel ismi olmakla birlikte her etnik grup, kendi çetelerine farklı isimler veriyordu. Örneğin Bulgar-Makedon ve Sırp silahlı birlikleri için “ceta”, Jön Türk silahlı birlikleri için “çete” ve Rum silahlı birlikleri için de “milis” sözcükleri kullanılıyordu.²⁴”

²² “Bulgarlar, 1825-1860 yılları arasında Rum kilisesinin baskısından ve Rumlaşmaktan kurtulmak için büyük mücadele verirler. Mücadele, Osmanlı Devletinin bu konuda haklı olan Bulgarlara yardımı sayesinde başarıyla sonuçlanır. 1870 yılında İstanbul'daki Bulgarlara hazine topraklarından bir kısmını vererek bağımsız Bulgar kilisesinin kurulması sağlanır. Bin yıllık Bizans-Rum Patrikhanesi yönetiminde bağımsız bir patrikane açamayan hatta Bulgarca ibadet edemeyen Bulgarlar, Osmanlı Devleti sayesinde bağımsız kiliselerine sahip olup Rum zulmünden kurtulurlar.” Yavuz Ercan, “Balkan Türkleri ve Bulgarlar”, *Belleten*, 54/209 (Nisan 1990.), 297-308.

²³ Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, 364.

²⁴ Mehmet Çanlı, “Balkanlarda Komitacılık ve Çetecilik: II. Meşrutiyet Dönemi Meclis-İ Mebusan Oturumlarında Yapılan Tartışmalar Ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 6/4 (2017), 2826; Tunaya kavramlarla ilgili

1789 yılında milliyetçilik akımının Fransa’da meydana gelen ihtilalle tüm kıt’a Avrupa’sına yayılmaya başlamıştı. Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Devleti gibi bünyesi çok milletli olan devletlerin bu akım karşısında yapabileceği pek bir şey olmadığı 20. yüzyıl başlarında anlaşılmıştı. Bulgarların da kendi milli devletlerini kurmak için eğitim ve dini alanlarda yaptığı milli hareketlerin, Bulgar bağımsızlığı amacı için bir takım silahlı girişimler doğurması kaçınılmazdı. Yukarıda anlatıldığı gibi 1835, 1841 ve 1850 isyanları daha çok belirli olaylar karşısında çok az propaganda etkisi altında ahalinin kendiliğinden giriştiği isyanlar olmuştu. Ancak Bulgar tarihçilerinin milli kurtuluş ihtilal hareketlerinin başladığını kabul ettikleri 1862 yılından itibaren komitecilik faaliyetleri hız kazanmıştı. Komitecilik hareketlerinin ilk hazırlayıcılarından Georgi Stoykov Rakovski 1841 yılında Atina’da Makedonya Derneği adlı gizli bir teşkilatı kurulmasında yer almış, Kırım Harbi sırasında İstanbul’da Ruslar lehine casusluk yapmak için bir şebeke kurmuş, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ’a giderek bura hükümetlerinden bağımsızlık için destek istemiş, 1862 yılında ilk “Bulgar Lejyonu”nu kurmasını müteakip “Bulgar İhtilal Komitesi”ni kurmuştu. Rakovski’nin eşkıya çetelerinin sınır dışında silahlandırılıp, isyan çıkarma amacıyla Bulgar coğrafyasına gönderilmesi sonrasında büyük bir ayaklanmanın tertip olunarak büyük devletlerin ve özellikle Rusya’nın müdahalesini umduğu hareket tarzı uygulamaya konuldu²⁵.

1862 yılında Haçi Stavri, 1864 yılında Haçi Dimitri, Panayot Hitov ve Hristo Makedonski, 1866 yılında Filip Totü²⁶ ve Jelü Voyvoda, 1867 yılında ise Petır Petkov

tanımlamasında; “Komite (Komita) ve Çete sözcükleri genellikle eş anlamlı kullanılmasına rağmen birbirinden farklılık arz etmektedir. İkisi de eylemci olmakla birlikte Komita planlayıcı, beyin görevine sahip yüksek düzeyde kurmay ve karar organıdır. Çete ise uygulayıcı niteliği ağır basan, her an harekete hazır terörcü, militan bir vurucu kuvvettir.” tanımlamasını yapmaktadır. Bkz. Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye’de Siyasal Partiler İkinci Meşrutiyet Dönemi*, I, (İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1988), 509.

²⁵ Şentürk, *Osmanlı Devleti’nde Bulgar Meselesi*, 184.

²⁶ Şentürk, *Osmanlı Devleti’nde Bulgar Meselesi*, 201-204; “Birinci Tuna Hadisesi; 1867 yılında Bükreş, İbrail, Kalas ve Yerköy (Yergöğü=Guirgévo) ve Besarabya’da hazırlanan Slav komiteleri 16 Mayıs 1867 günü akşamüzeri ünlü komitacı Filip Totü başkanlığında harekete geçerek, Zıştovi yakınlarında bir köy korusunda hayvan otlatan 8-10 yaşlarında üçü Türk ikisi Çerkes beş islam çocuğunu “bir suret-i vahşiyane ile” kesip, islam Potova ve islam Dranova köyünde halk ile müsademe edip balkan içerisinde kendilerine destek verecek Bulgar aramaya başlamışlar. Eşkiyaların hedeflerindeki Gabrova’da gereken tedbiri alan Midhat Paşa, çetenin yönünü Selvi kazasındaki Tusa Balkanına doğru yönlendirilmesine sebebiyet vermişti. Bu mevkide halk ve asker tarafında kuşatılan eşkıya ile silahlı çarpışmalar epeyce uzamış, iki tarafça da oldukça zaiyat verilmişti. Çete lideri Filip Totü ve beraberindeki birkaç isyancı kaçarak Sırbistana ulaşmıştı. Geriye kalan ve sağ olarak ele geçirilen çeteciler hakkında ise; “mu’teber’an-ı ahâlden” altısı Müslüman ve altısı Bulgarlardan oluşan mahkeme teşkil edilerek, bir kısmı derhal idâm edilip, bir kısmı Dyarbekir’de pranga veya kürek cezasına mahkûm olunmuşlardır.” Ayrıntılı bilgi için bkz. Şentürk, *Osmanlı Devleti’nde Bulgar Meselesi*, 200-206.

ile İvan Kulin Dede isimli eşkıya ve çete liderleri bu amaçla Tuna'yı geçmek suretiyle gönderilmişti.²⁷ Çete harekâtlarından bir sonuç alınamaması üzerine Rus diplomasisi taktik değiştirerek, vakitsiz ve yerel ayaklanmalar değil de; yaygın ve topyekün bir isyanın planlanmasını öngördü. Rakovski'nin 1867 yılında ölümü üzerine son olarak 1868 yılında çete harekâtı yapılmış bundan da sonuç alınamamıştı. Rakovski'den sonra arkadaşları 1868 yılı Haziran ayında Bükreşte "Bulgar Cemiyeti" adı altında bağımsızlık amacıyla yeni bir dernek kurarak faaliyetlerine başladılar.²⁸

1870 yılında Fransa'nın Prusya'ya yenilmesi üzerine, Rusya harekete geçerek bu savaşın sonuçlarından faydalandı. 1856 Paris Antlaşması ile Karadeniz'de askeri güç ve tersane bulunduramama kısıtlamasını, Paris Antlaşmasına taraf devletlere çektiği nota ile tek taraflı olarak kaldırdığını ilan eden Rusya²⁹, Osmanlı Devleti üzerindeki planlarını daha cesurca tatbik etmeye başladı. Slav nüfuz bölgesi olan Hersek'de 1875 yılında tertip edilen isyanın³⁰ hemen bir yıl sonra başlayan 1876 Bulgar ayaklanmasına, hatta aynı yıl başlayan Osmanlı-Sırp, Karadağ savaşlarına ve 93 harbine (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı) başlangıç oluşturarak bir nev'i lambadan çıkan cin görevi görmüştü³¹.

Akabinde çok kısa bir süre sonra Rusya'nın Filibe Başkonsolosu olan Nayden Gerov ile Ruscuk Konsolosu Maşnin ile Bulgaristan'da ise Bulgar komiteleri tarafından, Hersek ihtilaline benzer bir şekilde Kızanlık, Eski Zağra, Hasköy ve Çeryan kazalarında yeni bir Bulgar isyanı tertip edilmiştir. Rusya'da kurulan Slav komiteleri 15 yıldır Sırbistan'da ve Sırbistan havalisindeki Bulgar vilayetlerinde isyan örgütlemek uğruna fazlaca çaba ve maddi güç harcamışlardı³²

²⁷ Şentürk, *Osmanlı Devleti'nde Bulgar Meselesi*, 187.

²⁸ Şentürk, *Osmanlı Devleti'nde Bulgar Meselesi*, 32-33.

²⁹ Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, 327-329.

³⁰ Hersek ayaklanması; Bosna'ya bağlı Hersek sancağında 1875 yılında meydana gelen ayaklanma. Ayaklanma öncesinde Müslüman olan toprak sahibi "ağa"lar ile bu toprakları işleyen hristiyan nüfus arasında daha önceleri karşılıklı iyi ilişkiler bulunmasına karşın, âşar vergisinin toplanması işinin mültezimlere verilmesi sonrasında mültezimlerin suiistimalleri ile hristiyan çiftçilerin isyan ederek, Müslümanların elindeki toprakları da ele geçirmek istemesi üzerine çıkmıştır. İsyân sırasında Hersekli'lere tüm Slav kökenli milletlerden yardım edilmesi itibarıyla Rusya'nın Panslavist politikasının amacına ulaştığı görülmektedir. Osmanlı Devlet'i tarafından isyanın bastırılmaması üzerine Rusya, Avusturya-Macaristan ve Almanya tarafından Berlin Memorandumu ile Osmanlı devletinden bazı isteklerde bulunulmuştur." Bkz Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, 501 vd.

³¹ Mithat Aydın. "Bosna-Hersek Ayaklanması (1875)'nda Panslavizmin Etkisi Ve Sırbistan ve Karadağ'ın Rolü", *Belleten* 69/256, (Aralık 2005), 913-936.

³² Ayşe Özkan, "1876 Osmanlı-Sırp-Karadağ Savaşı'nda Rus Gönüllüler", *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5/10 (2023), 694.

İsyancıların 16 Eylül 1875 günü Eskizağra'ya topyekün saldırarak, Türk mahallesini yakıp, sancak konağının teslim alınmasını müteakip planlarının, isyana sadece 24 kişinin katılması ve köylerden istenilen teveccühün sağlanamaması neticesinde saldırıdan vazgeçilmişti. Bir kısım isyancıların ele geçirilerek yapılan sorgu ve aramalarında isyanın planı elde edilmiştir.³³

Bu isyandan birkaç ay sonra; başkanlığını Stoyan Stanbulow'un yaptığı Bulgar Merkez İhtilal Komitesinin 16 Nisan 1876 tarihinde yeni bir isyanın çıkarılması kararı alındı. Planlama olarak Tırnova, İslimiye, İvraca, Filibe ve Panagürişte bölgelerine gönderilecek ihtilalci heyetleri ile ayaklanma başlatılıp, Edirne, Filibe, Tatarpazarcık, Karlova, İhtiman, İzladı ve Sofya'ya bağlı köyleri yakılacak, Türkler katledilerek malları yağmalanacaktı. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla ise bahsedilen bölgelerde ihtilal heyetleri tarafından yerel komitelerin yeniden tertibi sağlandı. Gizli polis ve posta teşkilatı kuruldu. Bulgar milliyetçiliğinin doğumunda en önemli rolleri üstlenen papaz ve öğretmenlerden oluşturulan hücreler teşkil edildi. Tüm bu faaliyetlerin gerçekleşmesi için gerekli olan maddi kaynak ise Bulgar halkından toplanan bağışlar ve vergilerden sağlandı. İsyân öncesinde açıktan açığa 7.000 ile 8.000 arasında Bulgarların silahlandırıldığı artık bir sır olmaktan çıkmış, Müslüman ahalinin gözünün önünde gerçekleşen bir vak'a halini almıştı. Bulgar isyancıların Rus desteği ile tüm bu hazırlıkları gördükleri zaman; Rus yanlısı olarak bilinen Mahmut Nedim Paşa, sadrazamlık koltuğunda bulunmaktaydı³⁴.

Nihayetinde 2 Mayıs 1876 tarihinde Filibe'de Tatarpazarcık'ın Avratalan köyünde isyan başladı. İsyancıların nahiyedeki memurları öldürdükten sonra “ya hürriyet ya ölüm” sloganı ile Bulgar bayrağını çekmeleri, kısa sürede 40.000 kişilik bir asi grubunun toplanarak “Türk Boyunduruğu”ndan kurtulmak amacıyla bölgeyi yangın yerine çevirmelerine neden olmuştu. İsyancıların; Rusların gelerek aynı Yunanlılar, Romenler ve Sırp'larda olduğu gibi destek vererek Bulgar bağımsızlığına da yardımcı olacaklarına inançları mevcuttu. İsyân bastırıldıktan sonra kurulan Osmanlı Karma Mahkemesi raporlarına göre 37 Bulgar, 7 Türk ve 5 karma köyü yakmış, 530 Türk'ü öldürmüştür. Yakılan Bulgar köyünün fazlaca olması sebebi ise; isyana katılan Bulgarların geri dönmelerinin engellenmesi ve isyana mesafeli kalan Bulgarların itaat etmesinin sağlanmasıdır. Ayaklanmanın Bulgar coğrafyasına yayılmasının en önemli

³³ Şentürk, *Osmanlı Devleti'nde Bulgar Meselesi*, 226.

³⁴ Tekinsoy, *1904 Bulgar Genel Affı*, 36.

nedeni ise Osmanlı ordusunun yeteri kadar bölgede bulunmayışıydı. İsyan sırasında evlerine dönmek isteyen Bulgarların taleplerin, Osmanlı Devleti tarafından yeniden düzenin tesisi için bir başlangıç olarak görülerek Bulgarların mal ve can güvenliğini esas alan İrade-i Seniyye çıkmıştır. Buna göre; yaşanan isyan hadisesinde nedamet getiren Bulgarların affedileceği bildirilmektedir. İsyanın devamı sırasında başlayarak, sonlandıktan sonra da devam eden tartışmalarda, hayatını kaybeden Bulgar sayısı konusunda ihtilaf bulunmaktaydı. Abartılı rakamlar ile haber yapan İngiliz gazeteleri ve dergileri, Osmanlı Devleti aleyhine bir yayın çizgisi izlemek suretiyle Avrupa kamuoyunda Türklere karşı olumsuz bir algı oluşturma çabasına girişmişti³⁵.

İsyana girilirken komitecilerin bir amacı da; Bosna-Hersek isyanı nedeniyle tüm gözlerin Balkanların üzerinde olduğu bir zaman diliminde Bulgaristan meselesini de bu gözlerin nazarında tutmaktır. Bu amaçla propaganda çarkları çalıştırılmaya başladı³⁶. Netice itibarıyla, isyan başladığından itibaren yapılan yanlış veya yanlış bilgilendirme ve haberler ile Osmanlı Devleti'ne karşı olumsuz bir kamuoyu oluşturulmakla, komiteciler amacına ulaşmış olmaktadır³⁷.

Bulgar komite ve çeteleri için 1878 adeta bir milat gibidir. Büyük Bulgaristan'ı kurmaya yönelik faaliyetleri 1878 sonrasında birçok komitenin teşkilini beraberinde getirdi. Bulgar-Makedon Merkez Komitesi (1879), Makedonya Komitesi (1887, Köprülü, Gedikli, Bulgaristan)³⁸, Muhibb-i Vatan Cemiyeti (1887, Hasköy), Merkezi Edirne-Makedonya Komitesi (1890, Sofya), Makedonya Talebe Teşkilatı (1882, Sofya), Makedonya Politik Cemiyeti (1895, Varna), Genç Makedonya Cemiyeti (1896, Sofya),

³⁵ Aydın, *Balkanlarda İsyan*, 155-158.

³⁶ "Daily News, Pears'ın yeni iddialarını içeren ikinci mektubunu 8 Temmuz'da yayınladı. Özellikle haber içerisinde yer alan 40 kadar Bulgar kızının tecavüze uğradıktan sonra samanlar içinde canlı canlı yakıldıkları iddiası kamuoyunda büyük tepkiye neden oldu. Aynı gün Times gazetesi, Tarabya'daki özel muhabirinden Bulgar olayları ile ilgili bir mektup aldı. Söz konusu mektupta, 1.000 kadar Bulgar kızının Filibe'de ve başka yerlerde herkese açık bir şekilde köle olarak satıldıkları ve 10.000 kadar Bulgar'ın hapisanelerde işkenceden geçtiği gibi korkunç iddialar yer alıyordu. Yine Daily News gazetesinin 10 Temmuz'daki sayısında, Bulgaristan'da Hristiyanların iki gün boyunca korkunç bir katliamdan geçirildikleri ve 10.000'den fazla kişinin öldüğü iddiasına yer verildi. Bu haberlerde özellikle altı çizilen iddia şuydu ki, Türk Devleti asker olarak tanımlanamayacak olan ve başıbozuk diye adlandırılan kendi görevlilerinin bu katliamları işlemesini önlemeye muktedir olamamış veya buna isteksizlik göstermişti." Yahya Bağçeci, "İngiltere Parlamento Tutanaklarında 1876 Bulgar İsyanı", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 24 (2014), 219.

³⁷ Tekinsoy, *1904 Bulgar Genel Affı*, 38

³⁸ Makedonya'dan Bulgaristan'a göç eden Bulgarlara yardım etmek amacıyla kurulan Makedonya Komitesi bölgede kurulan ilk Bulgar komitesi olarak geçmektedir. Zamanla politik bir yapıya bürünen komite önce Makedonya'nın özerkliğini daha sonra ise Bulgaristan'a ilhakını gerçekleştirme amacını gütmüştür. Bkz. Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi – Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, VIII, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995), 151.

Makedonya Bulgar Komitesi (1902)³⁹ Bulgarların kurduğu en önemli komiteler olarak sayılabilir.

Makedonya’da kurulan her komite, cemiyet, dernek ve çetelerin kendi iç tüzükleri vardı. Yapılanmaları genellikle birbirine benzerken komiteler ve çeteler bir bütün şeklinde yapılanmıştır. Köy çeteleri, kaza komitelerine bağlı iken, kaza komiteleri, sancak komitelerine riayet etmekteydi. Bunların hepsinin en üstündeki makam ise merkez komite idi. Makedonya’da kurulan komiteler ulusal taban bulabilmiş olan farklı dernek topluluk komite veya çete şeklinde yapılanıyordu. Dernek veya topluluklar olayların propaganda ve söylem kısmında yer alıp kültürel faaliyetlere ağırlık veriyordu. Yani milliyet duygusu aşılmıyordu. Makedonya’daki mücadelelerin eylem aşaması ise komite ve çeteler tarafından yürütülüyordu. Bunlar daha çok eylem planlayıcıysen; komite ve çeteler işi eyleme dökme faaliyetini yürütüyorlardı. Bulgar komiteleri önce aynı amaç için kurulmuş olmalarına rağmen zamanla aralarında meydana gelen anlaşmazlıklar neticesinde ikiye ayrıldılar. Santralitler (Dâhili Makedonya İhtilal Komitesi), Bulgar komitecilerinden Sandanski’nin başkanlığında kurulmuştu. “Makedonya Makodonyalılarıdır” parolası ile hareket ederek hiç kimseden yardım almadan, din ve milliyet ayrımı yapmaksızın bağımsız bir Makedonya oluşturmak iddiasındaydılar. 23 Kasım 1893’de Selanik’te kurulan komitenin kurucuları, Sandanski, Sarafof, Garanavof, Delçef, Baniçe, Arnavudef, Gorgi, Nikolof, Todorof ve arkadaşlarından meydana gelmişti⁴⁰. Makedonya Bulgarlarıdır düşüncesiyle hareket eden bir diğer grup ise Bulgar komitecilerinden Mihalovski tarafından kurulan Varhivistler (Makedonya Yüksek Komitesi) komitesiydi. Amaçlarını Makedonya’nın Bulgaristan’a ilhakı olarak belirleyen komite, 1895’de Sofya’da kurulmuştu. Komitenin kurucuları arasında Mihalovski, Sonçef, Sugarof, Kanazirof, Sava, Apastol Yovan Aleksi gibi kişiler buluyordu. Bulgaristan’dan daimi

³⁹ Mahir Aydın, “Arşiv Belgeleriyle Makedonya’da Bulgar Çete Faaliyetleri”, *Osmanlı Araştırmaları*, IX (1989), 210.

⁴⁰ Aydın, Santralitler’in bu görüşünün iyimserlikle açıklanamayacağını, Makedonya gibi çok uluslu yapı içerisinde bu görüşün maksatlı bir şekilde ortaya atıldığı ifade etmekte, ayrıca Santralitlerin asıl amacının Makedonya’nın Bulgaristan’a ilhakı olduğunu belirtmektedir. Bkz. Aydın, “Arşiv Belgeleriyle Makedonya’da Bulgar Çete Faaliyetleri”, 211.

bir destek bulan komite, Osmanlı kuvvetleriyle silahlı mücadeleye girmenin yanında bazen de Santralistlerle karşı karşıya gelebiliyordu⁴¹.

Bahsi geçen komitelerin etkinlik sahalarını genişletmelerine ve hedeflerine meşru zemin oluşturmalarını sağlayan en önemli gelişme ise Berlin Muahedesi oldu. Berlin Muahedesi sonrasında İngiltere ve Fransa Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü koruma politikasından vazgeçmişlerdi. Berlin Antlaşması sürecinin önemli bir neticesi Bulgaristan Prensiğinin tesis edilmesinin yanında Doğu Rumeli adı altında bir de özerk bir eyaletin oluşturulmasıdır. Bölgedeki Osmanlı hâkimiyetinin zora sokulmasının önünü açan Büyük Güçler, diğer taraftan Makedonya bölgesini kapsayan kısım sahada reformlar yapılması şartını da öne sürerek göstermelik de olsa bu sahayı Osmanlı idaresi altına bırakmışlardır. Zira bu süreç Bulgaristan'ın da iştahını kabartmış ve Bulgaristan Pensliği 1885'te Doğu Rumeli vilayetini ilhak etmiştir. Bulgar siyasetinin bundan sonraki hedefi ise Makedonya'yı topyekûn ele geçirmektir. Bunun için de ilk önce Makedonya'daki Bulgar varlığının güçlendirilmesi yönünde bir strateji izlemiştir.

Bu dönemde ortaya çıkan en önemli komite daha sonra İinden İsyanı'nı⁴² da başlatacak olan Makedonya – Edirne İhtilalci İç Örgütüdür (Dâhili Makedonya İhtilal Komitesi)⁴³. Bu komite 1905 yılında gelindiğinde kendi içinde üç farklı grubun birleşmesinden oluşan bir yapıya sahipti. Bunlardan ilki Sırp asıllı Damien Gruev'in liderliğinde toplanan ve Makedonya'nın özerkliğini isteyen ılımlı bir gruptu. Diğer bir grup ise fikirleri aşırı uçlarda, Bulgaristan'ın Osmanlı Devleti'ne karşı savaş açmasını sağlamaya çalışan Boris Sarafov'un grubuydu. Üçüncü grup ise Jane Sandanski'nin liderliğinde toplanmış olan, sol görüşlü Serez grubuydu. Komitelerin durumu böyleyken, komitelerin fikirlerinin uygulayıcısı durumunda olan çeteler ise hemen hemen her köyde kurulmuştu. Sayıları üç yüz kişiye kadar varabilen, silahlı ve eğitilmiş bu örgütlerin kurulmasında papazlar, subaylar ve özellikle öğretmenler önemli rol

⁴¹ Aydın, "Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri", 211; Hakan Tan, "Bulgar Komite Faaliyetlerine Genel Bir Bakış", *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 15/1 (Haziran 2013), 52.

⁴² Gül Tokay, *Makedonya Sorunu Jön Türk İhtilalinin Kökenleri (1903-1908)*, (İstanbul: Alfa Yayıncılık, 1996) 46-47; Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, 513.

⁴³ 1893'te kurulan Komite'nin kurulduğu yer ile ilgili olarak Resne ve Selanik olabileceği ile ilgili görüşler vardır. Cemiyetin nihai amacı Makedonya ve Edirne vilayetlerine tam bir politik özerklik sağlamaktır. Bkz. Meltem Begün Saatçi, *1890-1903 Arası Makedonya Sorunu* (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans, 1997), 48; Fikret Adanır, *Makedonya Sorununun Oluşumu ve 1908'e Kadar Gelişimi* (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996), 118-119.

üstlenmişti. Çetelerin kendilerine ait kanunları ve mahkemeleri bulunuyordu. Şeflerine Voyvoda deniyor, kentlerde ve köylerde örgütleniyorlardı. Siyasal hayatı yakından kontrol edebilen bu örgütlerin sloganı ise “*ya hürriyet ya ölüm*”dür⁴⁴.

Bulgar komitecileri, maksatlarını elde edebilmek için hem Makedonya’da hem de dışarıda, geniş bir propaganda faaliyeti gerçekleştirdiler. Makedonya’da yapılan propagandalar, bölge halkını Osmanlı Devleti aleyhinde tahrik ederek, hedeflenen huzur ve asayişin Bulgaristan idaresi ile mümkün olabileceği kanaatini oluşturmaya yönelikti. Dışarıda yapılan propagandalar ise, Bulgaristan’da tertiplenen mitingler ve Avrupa devletleri nezdindeki teşebbüsler şeklinde cereyan etmişti⁴⁵. Bu şekilde yoğun bir propaganda uygulayarak bir taraftan bölgede asayişsizliğe neden olarak büyük devletlerin dikkati bölgeye çekilmek isteniyordu. Ayrıca bölgede yaşayan halkı tahrik ederek, arzulanan huzur ve asayişin ancak Bulgaristan idaresi ile gerçekleşebileceği intibahını oluşturmaya çalışmışlardı⁴⁶. Bulgar komitecilerin Makedonya’daki çete faaliyetleri, daha ziyade Bulgaristan’daki komiteler tarafından yönlendirildi. Komitelerin yapacakları eylemler, tertiplenen miting ve toplantılar yine Bulgaristan’dan yönlendiriliyordu. Eylemlerini gerçekleştirebilmek için, Bulgaristan’da gönüllü fedailer toplayan komiteler, bu gönüllüleri Bulgar subaylarının idaresinde eğittikten sonra, her birine birer Bulgar pasaportu vererek, daha çok dikkati çekmeyecek bir kıyafet ile üç beş kişilik gruplar halinde ve silahsız olarak Makedonya’ya gönderiyorlardı. Bulgaristan’dan gizlice Makedonya’ya sevk edilen silahlar, burada komitecilere dağıtılıyordu⁴⁷. Bu şekilde hareket eden komiteler Birinci Balkan Savaşı neticesinde Osmanlı Devleti’nin Balkanları kaybetmesine kadar bölgeyi genel bir isyan mıntokası haline dönüştürmüşlerdi.

Bulgar komitecileri, özellikle 1894-1895 ve 1901-1903 yılları arasında daha yoğun bir faaliyet içerisinde olmuşlar, Makedonya’da emellerini hayata geçirebilmek için ayaklanmalar tertip etme yoluna gitmişlerdi. Ancak Bulgar komitelerinin Makedonya’da meydana getirdikleri en büyük hadise, 1903’te gerçekleşen İinden İsyanı oldu. Makedonya’da Osmanlı hâkimiyetini sonlandırma gayesiyle 1893 senesinde Sofya’da bulunan bir grup Makedonyalı öğrenci tarafından kurulan Dâhili

⁴⁴ Tunaya, *Türkiye’de Siyasal Partiler*, 515.

⁴⁵ Aydın, “Arşiv Belgeleriyle Makedonya’da Bulgar Çete Faaliyetleri”, 211.

⁴⁶ Aydın, “Arşiv Belgeleriyle Makedonya’da Bulgar Çete Faaliyetleri”, 211-212.

⁴⁷ Aydın, “Arşiv Belgeleriyle Makedonya’da Bulgar Çete Faaliyetleri”, 213.

Makedonya İhtilal Komitesi (Vitreshna Makedonska Revulyutsionna Organizatsiya) kuruluşundan kısa süre sonra 1895'te *Melnik Ayaklanması*'nı tertip etmiş, Osmanlı Devleti'nin ayaklanmayı önceden öğrenip hazırlık yapması nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmıştı. 1898'den itibaren silahlı çete hareketine başlayan ve Makedonya'yı etkisi altına alan komite, Avrupa'nın müdahalesini sağlayabilmek için 1902'de Cuma-i Balâ'da bir isyan girişiminde bulundu. Osmanlı kuvvetleri tarafından bastırılan bu isyandan sonra Avrupa devletlerinin talebi üzerine Osmanlı hükümeti Vilâyet-i Selâse'de reform yapılmasını kabul etmek zorunda kaldı. Bu gelişmeler yaşanırken; Osmanlı hükümeti Avrupa'nın müdahale gerekçesini ortadan kaldırmak için bir takım idari düzenlemelere girişti ve Kasım 1902 tarihinde Rumeli Vilayetleri Hakkında Talimat'ı yayınladı. Selanik, Kosova ve Manastır vilayetlerinden müteşekkil Vilayet-ı Selâse oluşturularak, başına Müfettiş-i Umûmi sıfatıyla Hüseyin Hilmi Paşa getirildi⁴⁸. Ayrıca Rusya ve Avusturya arasında anlaşmaya varılmış ve bir ıslahat programı hazırlanmıştı. Gelişmelerden memnun olmayan ve Avrupa'nın dikkatini bölgeye çekmek isteyen Dâhili Makedonya İhtilal Komitesi bir dizi eylemin içerisine girdi. Selanik'te gerçekleştirilen suikastlardan⁴⁹ umduğunu bulamayan komite, büyük bir isyan çıkarma yoluna gitti. Bu amaca yönelik olarak, 1903 yılının 2 Ağustos'u 3 Ağustos'a bağlayan gece Slavların İlinden dedikleri, Aya İlya Yortusu'nda (*Aziz İlya, St. Elie, St. Elijah, İlyas Peygamber*) isyanı başlattılar. Komite liderlerinden Sarafof'un idaresinde hareket eden ve mevcutları yaklaşık 30.000 kadar olan komiteciler isyan hareketini Manastır Vilayeti'nde merkez kaza ile Kırçova, Resne ve Pirlepe; Kosova Vilayeti'nde Koçana, Osmaniye ve Koçarın; Selanik Vilayeti'nde de merkez kaza ile Serez sancağındaki bütün nahiye ve köylere kadar yaydılar⁵⁰. Üç ay kadar süren isyan güçlkle bastırılabilirdi⁵¹. İlinden İsyanı Osmanlı Devleti ile Bulgaristan'ı savaş durumuna getirmesinin yanında sonuçları itibariyle Mürzsteg Islahat Programı ve Osmanlı-Bulgar İtilafnâmesi gibi bir dizi önemli gelişmeye de sebebiyet verdi.

⁴⁸ Yakup Ahabab, "Amerikan ve İngiliz Basınında İlinden İsyanı (1903)", *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1, (2015), 119-120.

⁴⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Adanır, *Makedonya Sorununun Oluşumu ve 1908'e Kadar Gelişimi*, 183-191.

⁵⁰ Aydın, "Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri", 218; Ahabab, "Amerikan ve İngiliz Basınında İlinden İsyanı (1903)", 121-122.

⁵¹ Aydın, "Arşiv Belgeleriyle Makedonya'da Bulgar Çete Faaliyetleri", 218.

1.3. Bir İsyan ve Savaşa Giden Süreç: Hersek Ayaklanması'dan 93 Harbine

Hersek isyanı, daha önceki isyanlar gibi askeri tedbirler ile bitirilemedi. Yeni stratejiler ve yaklaşımlar gerektiren bir durum ile karşı karşıya olduğunu anlayan Avusturya-Macaristan, daha önceki “Panslavizm etkisinin karşısında, Osmanlının toprak bütünlüğünün yanında” olan tutumunu değiştirdi. Çünkü karşısında Adriyatik kıyılarındaki topraklarına sahip çıkamayan bir devlet vardı. Avusturya-Macaristan'ın toprak edinme iştahını kırbaçlayan Hersek isyanı sırasında Avusturya-Macaristan yetkilileri isyan bölgelerinin kendilerine tabi olması için halk arasında propagandaya başladığı gibi bu konuda diplomatik girişimlerde de bulunuyordu.

Bu kapsamda Avusturya-Macaristan, Rusya ve Almanya'nın, Berlin'de yaptığı görüşmeler neticesinde; Berlin Memorandumu adını alan ve Osmanlı Devleti'nden; asilerle mütareke yapılması, isyan dolayısıyla çıkan zararın tazmini ve isyancıların affedilmesi, ıslahatların tamamen uygulanmasına kadar hristiyan ahalinin silah taşımaya isin verilmesi, ıslahatların konsolosluk gözetiminde yapılması taleplerini içeren ültimatoma mahiyetinde kararlar alınmıştır. Bu taleplerin karşılanmaması durumunda ise Memorandumu imzalayan devletler tarafından etkili tedbirlerin alınacağı ve bu üç devletin koordine halinde başkaca tedbirlere başvurulacağı bildirilmekle memorandumun tehditkar havası vurgulanmıştır⁵²

Sultan Abdülaziz, 1875 yılında Rus sempatisiyle tanınan Mahmut Nedim Paşa'yı yeninden sadrazamlığa getirdikten sonra sadrazamın bütçe açığını kapatmak amacıyla borç ve faizlerin yarısını peşin ödeyeceğini, yarısı karşılığında ise bu kısmı tahville karşılayacağı, neticeten iç ve dış borçlar ile faizlerin ödenmesini beş yıl süreyle yarıya indirdiğini açıklaması üzerine Osmanlı Devleti aleyhine protestolar yapılmasına ve olumsuz bir kampanyanın başlatılmasına neden oldu⁵³.

İsyanın bastırılmamış olması, yukarıda anlatılan ve Osmanlı Devleti maliyesinin iflası manasına gelen ekonomik durumlar, memorandumun basında yer alması ile dış politikada hareket sıklığı gibi birden çok neden bir araya geldiğinde, Osmanlı Devleti'nin iç kamuoyunda tahmin edileceği gibi bir hoşnutsuzluk meydana getirmişti.

11 Mayıs 1876 tarihinde İstanbul'daki medrese öğrencileri ayaklanmasını müteakip halk silahlanarak 30 Mayıs 1876 tarihinde Sultan Abdülaziz'in tahttan

⁵² Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, 501.

⁵³ Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, 366.

indirilmesi ve yerine Sultan V. Murat'ın padişah olmasına neden olacak gelişmeler yaşanmıştı. Ancak yeni padişahın ruhi durumunun vehameti anlaşılacak 31 Ağustos 1876 tarihinde bu sefer tahta Sultan II. Abdülhamit getirilmişti⁵⁴.

1877-1878 Osmanlı – Rus savaşına giden süreçte, Sırbistan ve Karadağ son yaşanan Hersek isyanı ve Osmanlı Devleti'ndeki iktidar değişikliğinden cesaret alarak silahlanmaya girişti. Tanınan Panslavistlerden olan Rus General Çernayef⁵⁵, Sırp ordusunun başına geçmişti. Bağlı bulundukları devlete karşı isyan eden Sırlar ve Karadağlılar, Osmanlı Devleti tarafından kesin bir yenilgiye uğratıldıktan sonra Rusya 31 Ekim 1876 tarihinde Osmanlı Devletine ultimatoma vererek çatışmaların son bulmasını ve iki aylık ateşkes dönemine girilmesini istedi. Osmanlı Devleti bu ultimatoma kabul ederek ateşkesi iki ay daha uzattı. Bu şekilde Rusya, Sırbistan'ın ezilmesini engellediği gibi “Doğu Sorunu” olarak tanımını yaptığı balkanlardaki karmaşayı çözmek için adım atma iradesinde bulundu. Rusya'nın tek taraflı olarak müdahale isteği İngiltere tarafından balkanlarda iki devletin menfaatlerinin çatışması nedeniyle kabul görmedi. 23 Aralık 1876 tarihinde İngiltere, Fransa, Rusya, Avusturya, Almanya, İtalya ve Osmanlı Devleti tarafından başlanılan İstanbul Konferansı devam ederken Osmanlı Devleti 1. Meşrutiyeti ilan etti. Konferansa taraf devlet temsilcilerine, bu konferansa gerek kalmayacağı, meşrutiyet ile Hristiyan ahalinin de kendisini mecliste temsil edebileceği algısı oluşturulmaya çalışılmış ise de toplantı devam etmişti. Netice olarak konferansa taraf devletlerin Osmanlı Devleti'nden taleplerin tümü reddedilerek, 1 Mart 1877'de Sırbistan ile barış anlaşması yapılmış oldu⁵⁶

Yukarıda anlatılan olaylar ile iyice gerilmiş olan Osmanlı Devleti ve Rusya ilişkileri, Rusya'nın Panslavizmin balkanlarda tatbiki ve ezelden beri sıcak denizlere inme politikaları gibi nedenler ile birleşince, 23 Nisan 1877 tarihinde Osmanlı-Rus

⁵⁴ Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, 368.

⁵⁵ “Rus General Çernayef, tam adıyla Mikhail Grigoryevich Chernyayev (1828-1898) 19. yy.da yaşamış önemli bir Rus Generaldir. Çernayef, özellikle Orta Asya'daki Rus İmparatorluğu'nun genişleme sürecinde önemli rol oynamıştır. Çernayef, 1864 yılında Taşkent'in Rus İmparatorluğu tarafından fethedilmesinde başkomutan olarak görev aldı ve bu bölgedeki Rus etkisinin pekişmesine büyük katkı sağladı. Daha sonraki yıllarda Balkanlar'da da görev yapan Çernayef, 1876-1877 yılları arasında Sırbistan'ın Osmanlı Devleti'ne karşı mücadelesinde Sırbistan Ordusu'nun başkomutanı olarak görev yaptı. Çernayef, Rus milliyetçiliği ve Ortodoksluk inancına derin bir bağlılık gösteren bir figür olarak bilinir. Ayrıca Rusya'nın Orta Asya ve Balkanlar'daki yayılmacı politikalarının bir simgesi olarak da görülmektedir.” Britannica, T. Ansiklopedi Editörleri (2024, 12 Ağustos). Mihail Grigoryevich Chernyayev. Britannica Ansiklopedisi. <https://www.britannica.com/biography/Mikhail-Grigoryevich-Chernyayev> (e.t. 05.06.2024)

⁵⁶ Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, 371.

savaşı Rusya'nın savaş notası ile başlamış oldu. Savaşın çıkması üzerine Sırbistan ve Karadağ Rusya yanında savaşa katıldı. Daha önceki Türk-Rus savaşlarında olduğu gibi bu savaş da Tuna ve Kafkas cephelerinden iki koldan ilerledi. Romanya üzerinden Tuna'ya varan Ruslar, Türk donanmasını yok ettikten sonra Temmuz ayından itibaren Gazi Osman Paşa'nın savunduğu Plevne'ye gelerek saldırmaya başladılar. Plevne alınmadan daha güneyde harekâta devam etmeme kararı alan Rus ordusu, Gazi Osman Paşa ve silah arkadaşlarının efsanevi savunmaları ile Plevne'nin düştüğü 10 Aralık 1877 tarihine kadar ilerleme sağlayamadı. Plevne'nün düşmesinden sonra Balkanları aşan Rus Ordusu, Edirne yönünde hareketine devam etti. Yapılan savaşlar sonunda 4 Ocak 1878 de Sofya, 20 Ocak 1878 de ise Edirne'ye girdiler. Kafkas cephesinde ise; Arpaçay'ı aşan Rus birlikleri, Kağızman, Ardahan, Beyazıt ve Kars'ı alarak Erzurum'a ilerlemeye devam etti. Tüm bu gelişmeler karşısında İstanbul'un düşme ihtimalinin belirmesi üzerine 31 Ocak 1878 tarihinde Edirne Mütarekesi yapıldı. Söz konusu ateşkes antlaşmasına göre Osmanlı askerleri Terkos-Küçükçekmece hattına çekilecekti. Ruslar bu hattın beş kilometre ilerisine yerleşecek ve iki ordu arasında tarafsız bir bölge oluşturulacaktı. Aynı günlerde Ruslar'ın İstanbul'u işgal edebileceğini düşünen İngiltere'de tarafsızlığını bozarak olaya müdahil oldu ve donanmasını İstanbul'a gönderdi. 1878 yılının Mart ayı başlarına gelindiğinde Osmanlı Devleti, Avrupa devletlerinin her türlü desteğinden yoksun, askeri bakımdan tehlikeli bir durumda; İngiliz filosu Adalar önünde, Ruslar Ayastefanos'ta olduğu halde barış masasına oturmak zorunda kaldı. Osmanlı Devleti savaşı kaytığını kabul etmek zorunda kaldı. Osmanlı Devleti son 200 yıldır birçok yenilgiyi tatmıştı. Ancak 93 Harbi süreci ve getirdiği sonuçlar kendinden önceki tüm savaşlardan daha ağırdı⁵⁷.

1.4. Bulgar Komite ve Çete Faaliyetlerinin Doğu Rumeli ve Makedonya'ya Yönelmesinde Bir Milat: Berlin Antlaşması

Toplamda 29 maddeden müteşekkil Ayastefanos Barış Antlaşması 3 Mart 1878'de imzalandı. Antlaşmayla Osmanlı Devleti, Karadağ, Sırbistan ve Romanya'nın bağımsızlığını ve topraklarını genişletmesini kabul ediyor, sınırları Tuna'dan Ege Denizi'ne, Karadeniz'den Arnavutluk'a kadar uzanan muhtar Bulgar Prenslüğü'nin kurulmasını da onaylıyordu. Doğuda Kars, Ardahan ve Batum Rusya'ya verilirken, Osmanlı Devleti Ermenilerin yerleştiği vilayetlerde gecikmeden ıslahatlar yapmayı ve Ermenileri Kürtlere ve Çerkezlere karşı

⁵⁷ Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, 380-384.

korumayı da kabul ediyordu. Islahatlar yalnızca bununla kalmıyor savaşa giden sürecin de önemli sebeplerinden olan Bosna ve Hersek'te de Rusya ile Avusturya kontrolünde ıslahatlar yapılması anlaşma hükümlerine konuluyordu. Ayastefanos Barışı Rusya açısından Panislavizm'in zaferi olarak telakki edilmiştir. Sınırları Karadeniz'den Akdeniz'e uzanan Bulgaristan Rusya açısından sıcak denizlere açılmayı sağlayacaktı. Ancak Büyük Devletler için bu gelişme kabul edilebilir görülmemiştir. Avrupa uyumunu ve güçler dengesini korumak gerekiyordu ve bu sınırlarla kurulan bir Bulgaristan Rusya dışında kimsenin işine gelmiyordu. Ayrıca 19. yüzyılda dünyanın süper gücü olarak telakki edilen İngiltere için Akdeniz'e açılan Rusya sömürgeler için büyük bir tehdit olarak algılandı. Kıbrıs'ın Berlin Konferansı sürecinde İngiltere'ye ilhakını bunun önüne geçebilmek için alınan bir tedbir olarak değerlendirmek doğru olacaktır⁵⁸. Diğer taraftan Rusya'nın güçlenmesi Avusturya ve Almanya için de asla kabul edilebilir değildi. İşte bu şartlar altında Almanya'nın davetiyle 13 Haziran 1878'de toplanan Berlin Konferansı'na Osmanlı Devleti ve Rusya'nın yanı sıra İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya da katıldı. Konferans 1856 Paris Barış Antlaşması ve 1871 Londra Sözleşmesi ile kurulmuş olan güçler dengesini yeniden ihdas etmeyi amaçlamaktaydı. Ancak konferans Osmanlı Devleti açısından beklenen kazanımları sağlamadı. 64 maddeden oluşan Berlin Barış Antlaşması ile Osmanlı Devleti'ne yalnızca Beyazıt ve Eleşkirt geri verildi. Ancak buradaki amaç Osmanlı Devleti'nin kayıplarını gidermek değil Rusya'yı Fırat ve Dicle'den uzaklaştırmaktı. Diğer taraftan Büyük Bulgaristan Parçalanmış, Doğu Rumeli ile daha sonra Vilâyet-i Selase olarak anılacak olan Rumeli toprakları ıslahat yapmak kaydıyla Osmanlı Devleti'ne bırakılmıştı. Böylece Rusya Akdeniz'den uzaklaştırılmıştı⁵⁹.

Bulgar milli uyanışı ve Büyük Bulgaristan yolunda atılan adımlar Ayastefanos Barışı ile başarıya ulaşmış görünüyordu. Ancak Berlin Barış Antlaşması ile Bulgarlar açısından bir oldubittiye getirilecek parçalan devletlerinin her bir parçasını birleştirmek gerekirdi. Bunu sağlamak için de coğrafi yakınlığı nedeniyle önce Doğu Rumeli daha sonra da geri kalan topraklar için mücadele edilmeliydi. Bunu sağlamanın yolu ise komite ve çeteler aracılığıyla mücadeleden geçmekteydi. Nitekim ilk olarak Doğu Rumeli'ye yoğunlaşan Bulgarlar daha önce yaptıkları ve sonra da yapacakları şekilde bölgeyi adeta bir terör alanına dönüştürdüler ve çetecilik faaliyetlerinin yanında isyanlar tertip ettiler. Filibe İsyanı ile Doğu Rumeli için düğmeye basan Bulgarlar önce bölgeyi işgal ettiler ardından İstanbul Konferansı ile Osmanlı Devleti'ne bölgenin kaybını kabul ettirdiler. Bu kazanım Bulgarlar için emellerine ulaşmada cesaret verirken artık dikkatlerini Makedonya'ya verebilirlerdi⁶⁰.

⁵⁸ Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, 384-393.

⁵⁹ Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, 396-399.

⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Emine Şam, "Prens Alexandre Battenberg'in İttihat Beyannamesi ve Doğu Rumeli'nin Bulgaristan'a İlhakı", *History Studies*, 1/1 (2011), 235-251; Ergün Hasanoğlu, "Tophane

Yukarıda da ifade edildiği gibi Berlin Barış Antlaşması sonrasında Doğu Rumeli ve Makedonya'nın Bulgaristan'a ilhakını gerçekleştirmek ve böylece Büyük Bulgaristan'ı gerçekleştirebilmek için birçok komite ve çete teşkil edilecektir. Bu oluşumlar Osmanlı Devleti'nin Avrupa topraklarını adeta bir savaş alanına dönüştürecek, Büyük Devletlerin müdahalelerine uygun hale getirecektir.

II. BÖLÜM

ISLAHAT PROGRAMLARI VE GENEL AF İÇİN HUKUKİ ZEMİNİN OLUŞUMU

2.1. Cuma-i Bala İsyanı ve Rumeli Müfettişliğinin Oluşturulması

Osmanlı Devleti'nin 93 Harbi olarak isimlendirilen 1877-1878 yılları arasında Rusya ile gerçekleştirdiği savaştan yenilgiyle ayrılması sonrasında imzaladığı Berlin Antlaşması (1878) hükümleri gereğince Avrupa-i Osmaniye olarak nitelendirilen imparatorluğun Rumeli topraklarında ıslahat yapmasını öngörüyordu. Antlaşmada 23. Maddesinde; “Devlet-i Aliye Girid ceziresinin bin sekiz yüz altmış sekiz senesi nizamname-i dâhilîsini haklı görünüşte tadilâtı idhal ederek tamamilen icra itmekliği teahhüd ider. Bu muahede kendüleriçün teşkilat-ı mahsusa tayin olunmamış olan sair Rumeli eyâlet-i şahanesinde dahi Girid’e virgüce ita olunan muafiyet müstesna olmak üzere ana mümasil ve ihtiyacat-ı mahalliye muvafık nizamâtı yapılacaktır. Bâb-ı Âli her eyaletde işbu nizamât-ı cedidenin teferruatını bilmüzakere tertib etmek ve ekseri azası yerlû ahaliden mürekkeb olmak üzere mahsus komisyonlar teşkil idecektir.” hükmü yer almıştı. Bu madde gereğince Osmanlı Devleti, Girit ve Makedonya bölgelerinde ıslahat yapmayı taahhüt etmekte, ilgili düzenlemeleri yaparak çoğunluğu bölge halkından oluşturulmuş komisyonlar aracılığıyla gerçekleştirecekti⁶¹.

Osmanlı Devleti'nin, Berlin Antlaşması'nda gerçekleştirmeyi vadettiği ıslahata yönelik ilk girişimi 22 Nisan 1896 tarihli, “Rumili Vilâyât-ı Şâhânesi'ne Mahsus Mevâdd-ı Islahiye Lâyhâsı” isimli Vilâyât-ı Selâse'yi de kapsayan tasarısıdır. Osmanlı Hükümdarı II. Abdülhamid 23. maddenin uygulanmasını engellemeye çalışsa da baskılar karşısında bu türden ıslahat programlarını yürürlüğe koymak durumunda da kalmıştır. Bu layıha gereğince Edirne vilayeti idari teşkilatı ile Rumeli vilayetlerinin idari teşkilatlarının birleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bunun yanında adli, idari ve mali meseleler için atanan müfettişlerin vazifeleri, jandarma neferlerinin yüzde on oranında gayrimüslimlerden oluşması, tamire muhtaç kiliselerin onarımı, mekteplerin ıslahı yanında yenilerinin de açılması, nafia işlerinin yapılması, ziraat alanında ödeme gerçekleştirilmesi, aşar vergisi konusunda yeniden düzenleme, vergilerin adil bir şekilde

⁶¹ Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, I (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1953), 413.

paylaşımı gibi konular yer almaktaydı. Bu layihanın dışında aynı yılın haziran ayı içerisinde yeni talimatlar da yayınlanmıştır⁶².

Başta Rusya olmak üzere büyük devletlerin ıslahat yapma konusunda Osmanlı Devleti'ne uyguladıkları baskılar karşısında askeri, mali, adli, idari kurumlarının yeniden düzenlenmesiyle beraber devletin bölge üzerindeki hâkimiyeti de gün geçtikçe azalmıştır. Hatta büyük devletlerin desteğini alan ayrılıkçı Balkan ulusları işi muhtariyet taleplerine kadar götüreceklerdir. Aynı dönem başta Bulgarlar olmak üzere özerklik, bağımsızlık ya da bölgenin ilhakını isteyen ayrılıkçı çeteciliğin de yaygınlaştığı bir dönemdir. Bu noktada kötü gidişatı lehine çevirmeye çalışan II. Abdülhamid, ıslahatların denetim altında gerçekleşebilmesi amacıyla bir programın hazırlanmasını istemiştir⁶³.

Osmanlı hâkimiyet sahasında yer alan Balkanlarda 20. yüzyıl başında oldukça yaygınlaşan çeteciliğin odak noktasını merkezleri Selanik, Manastır ve Üsküp (Kosova Vilayeti) olan üç vilâyet oluşturmaktaydı. “Vilâyât-ı Selâse”⁶⁴ olarak nitelendirilen bu bölgede, 1901 yılından itibaren Bulgaristan'ın teşvikiyle kurulan ve zamanla güçlenen çeteler yürüttükleri faaliyetlerle umumi bir kargaşa ortamı vücuda getirmiştir. Bu faaliyetlerin görünürde Bulgar desteği ve Bulgaristan'ın himayesiyle gerçekleştiği düşünülse de işin arka planında büyük devletleri de aramak gerekir. Nitekim ortaya

⁶² Kaya Bayraktar, “Makedonya Sorunu ve Avrupa Müdahalesi (1902-1905)”, *Bilgi*, 69 (Bahar 2014) 14-15; 31 Mayıs 1897 tarihli ve “Rumeli Vilâyât-ı Şâhânesine Mahsus Mevadd-ı Islahat Layihası” başlıklı bir diğer layihada mülki, adli ve askeri yönetimin ıslahı ile ilgili hüküm ile teftişat hakkında bilgiler yer almaktadır. Bkz. BOA, Y.PRK.MK.7-69.

⁶³ Meltem Begüm Saatçı Ata, “Vilayat-ı Selâse Müfettişlik Faaliyetlerinin Tercüman Gazetesine Yansımaları”, *Tarih Okulu Dergisi*, XXII (Haziran 2015), 253.

⁶⁴ “Osmanlı Devleti tarafından “vilâyât-ı selâse” olarak adlandırılan ve Kosova, Manastır, Selanik vilayetlerini içine alan bölge, Balkan halkları tarafından “Makedonya” olarak nitelendirilmiştir. Berlin Antlaşması'nda belirlenen sınırlara göre, 67.399 kilometrekarelik bir alanı kapsayan “Makedonya”, Osmanlı idari taksimatında üç önemli vilayetin yani Kosova, Manastır ve Selanik vilayetlerinin (vilâyât-ı selâse) sınırlarına karşılık gelmekteydi. Bu üç vilayetten biri olan Selanik'in merkezini oluşturan şehir, hinterlandı ile birlikte Osmanlı Devleti'nin iktisadi ve sosyal açılarından en gelişmiş kısmını teşkil etmekteydi. Selanik'ten sonra Rumeli'nin en önemli yerleşim yerlerinden biri olan Manastır ise, 3. Ordu'nun ve çeşitli kademelerdeki askeri okulların konuşlandığı önemli bir merkez hüviyetindeydi. Vilayetin geneli ise, Selanik'te olduğu gibi iktisadi-sosyal açılarından Osmanlı Devleti'nin önde gelen yerlerinden birini oluşturmaktaydı. Kosova Vilayeti ise iktisadi-sosyal açılarından oldukça büyük öneme sahip olup imparatorluğun Rumeli'nin batı hattındaki son muhkem mevkiini teşkil etmekteydi. Her üç vilayette de Bulgar, Sırp, Rum ve hatta Ulahların iddialarının aksine, nüfusun geniş bir kısmını Türkler teşkil etse de Berlin Antlaşması'nın 23. maddesinde bu bölgede Osmanlı Devleti'nin ıslahat yapmakla yükümlü olduğuna dair yer alan ibare, bölgenin ilerleyen senelerde hangi devletin sınırlarına dâhil edileceği konusunda önemli bir sorunu ortaya çıkmasına sebep olmuştu.” Bkz. Ali Emre İşlek, “Bulgar-Makedon Komitelerinin Bulgaristan Emareti'ndeki Faaliyetleri: Varna Örneği (1878-1908)”, *History Studies*, 14/4, (Kasım 2022), 889.

çıkan terör ve tedhiş ortamı başta Rusya ve Avusturya Macaristan olmak üzere, büyük devletlerin bölgeyle ilgili reform taleplerini artırmıştır⁶⁵.

Ayrıca meydana gelen bir isyan hadisesinin de 23. madde çerçevesinde ıslahat programının hayata geçirilmesinde itici güç etkisi yaptığı söylenebilir. Bulgaristan tarafından desteklenen ve 1895 yılında Sofya’da toplanan Makedonyalılar Kongresi sırasında kurulan Yüksek Makedonya Komitesi (virhivistler olarak da anılmaktadır), Makedonya’nın Bulgaristan tarafından ilhakını gerçekleştirmek amacıyla teşkil edilmişti. Yüksek Makedonya Komitesi’nin Bulgaristan sınırları dışındaki operasyonları yöneten lideri Albay Anastasas Iankoff 1902 Ağustos’unda doğduğu köy olan Zagoritsini’ye yaklaşık 100 kişilik bir çete ile gelerek Dâhili Makedonya İhtilalci Komitesi üyeleriyle bir toplantı gerçekleştirmiş, 20 Eylül’de genel bir isyan çıkaracağını duyurmuştur. Dâhili Makedonya İhtilalci Komitesi bu plana karşı çıkmasına rağmen Yüksek Makedonya Komitesi Selanik Vilayetine bağlı Cuma-i Bala kazasında 23 Eylül 1902 tarihinde bir isyan girişiminde bulunmuştur. İsyan girişimi fazla genişlemeden Osmanlı kuvvetleri tarafından bastırılmıştır⁶⁶. Ancak bu girişim Osmanlı yönetiminin harekete geçmesine neden olacak ve kısa süre sonra bizzat padişah iradesiyle müfettişlik oluşturulması ve ıslahat programı yapılarak hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi II. Abdülhamid 23. maddenin uygulamaya konulmasını olabildiğince engellemeye çalışsa da dış müdahalelerin çoğalması sonunda bölgede reform yapılmasını kabul etmek durumunda kalmış, Kasım 1902’de “Rumeli Vilayeti Hakkında Talimat” başlıklı ıslahat hükümleri yürürlüğe konmuştur. Islahat programına göre “Rumeli Vilâyât-ı Şahanesi Umum Müfettişliği” kurulmuştur. Müfettişlik görevine ise ilk olarak eski Yemen valilerinden Hüseyin Hilmi Paşa atanmıştır⁶⁷.

⁶⁵ Döneme ait çetecilik faaliyetleri asayişsizliği o derece artırmıştı ki Osmanlı Devleti’nin bölgede hâkimiyeti sorgulanır hale gelmişti. Çetecilik faaliyetleri hakkında bir kısım örnekler için bkz. Karal, *Osmanlı Tarihi – Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, 153-155.

⁶⁶ Ender Korkmaz, “Osmanlı Arşiv Evraklarına Göre İlinden İsyanında Yaşanan Başlıca Olaylar”, *Uluslararası Dil Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Günce Yaklaşımlar Dergisi*, 2/1 (2020) 308.

⁶⁷ Hasip Saygılı, “Rumeli Müfettişliği Döneminde (1902-1908) Makedonya’da Yunan Komiteleri ve Osmanlı Devleti”, *Güvenlik Stratejileri*, 11/21 (2015), 148-149; Karal, *Osmanlı Tarihi – Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, 156-157; İlgili talimat için bkz. BOA, İ.HUS.100-147; Rumeli vilayetleri hakkında kaleme alınan talimatın icrasına müfettiş sıfatıyla Yemen Sabık Valisi Hüseyin Hilmi Paşa’nın tayini hakkında bkz. BOA, BEO, 1957,146718.

Genel müfettiş olarak vazifelendirilen Hüseyin Hilmi Paşa, ilk olarak 8 Aralık 1902'de maiyetiyle birlikte göreve başlamıştır⁶⁸. 12 Aralık 1902 tarihinde ise Müfettişlik'in sorumlu olduğu bölgelerde gerçekleştirilecek ıslahatlarla ilgili talimatlar gönderilmiştir. Talimatlara göre yapılacak ıslahatlar Vali uhdesinde gerçekleştirilecekti. Öncelikle bayındırlık müdürlüklerinin kurulması; sanayi, ticaret ve ziraatın geliştirilmesi konusunda ıslahat yapılması isteniyordu. Diğer taraftan ecnebilerle ilişkilerin sorumluluğu da valiye verilmekteydi. Ancak “umur-ı ecnabiye” müdürlüklerinin oluşturulması da isteniyordu. Diğer taraftan bölgede asayişin temini için kolluk (polis ve jandarma) kuvvetlerinin Müslüman ve Hıristiyan ahaliden teşkili öngörülmüyordu. Adli teşkilatla ilgili de yeni düzenlemeler istenmekteydi. Yeni “Nizamiye Mahmemeleri”nin oluşturulması, mahkeme üyelerinin Müslüman ve Hıristiyan üyelerden eşit olarak oluşturulması gerektiği belirtiliyordu. Eğitim alanında da ıslahat yapılması öngörülmekteydi. Yeni okulların açılması ve vilayet bütçesinden pay almaları sağlanacaktı⁶⁹.

Hüseyin Hilmi Paşa'nın uyguladığı iyi idare sayesinde bölgede adaleti tesis ettiği, suiistimallerin önüne geçtiği görülmektedir. Ancak başarılı idaresine rağmen tam manasıyla asayişin temin ettiğini söylemek mümkün değildir. Nitekim ıslahat programı bölgeyle ilgili emelleri olan başta Bulgaristan olmak üzere diğer balkan devletleri nezdinde hoşnutsuzluk yaratmıştır. Onlar açısından başarıya ulaşacak bir ıslahat programı bölge Hıristiyanlarını Osmanlı Devleti'ne yakınlaştıracak, onların hamisi pozisyonuna getirecekti. Gerçekten de bölgede Bulgarların hamiliği Bulgaristan'da, Ulahların hamiliği Romanya'da, Sırpaların hamiliği Sırbistan'da ve Rumların hamiliği de Yunanistan'da görünmekteydi. Oluşacak fiili durum karşısında komitelerin faaliyetlerine hız vermek, Osmanlı ıslahatlarının önünü kesmenin en doğrudan yoluydu. Ve nitekim böyle de olacaktır.

2.2. Viyana Islahat Programı

Olası bir çatışmanın Avrupa barışını bozacağını düşünen ve mevcut statükonun devamından yana bir tutum takınan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile Rusya, Osmanlı ıslahat programına müdahalede bulundular. Rus ve Avusturya diplomatları tarafından Ocak 1903'te Viyana'da bir ıslahat programı hazırlandı. Bu program,

⁶⁸ BOA, Y.PRK.MK.94.11.

⁶⁹ BOA, BEO.1958.146817.

1878’de Berlin Muahedesi’ni imzalamış diğer devletlerin de onayı alınarak, bir memorandum şeklinde 21 Şubat 1903’te Osmanlı Devleti’ne iletili. Osmanlı ıslahat programının tadili olarak nitelendirilebilecek bu program, “Polis ve jandarmanın Osmanlı hizmetine girecek yabancı uzmanlar tarafından düzeltilmesi, Jandarmada Müslüman ve Hristiyan oranının her vilayetin nüfusuna göre olması, Hristiyan köylerinde bekçilerin Hristiyanlardan olması, siyasal alanda genel af ilanı, Vilâyât-ı Selase’de bütçesinin Osmanlı Bankası tarafından denetlenmesi, aşar yerine bir toprak vergisi konulması, üç vilayet için genel müfettiş tayin edilmesi” hükümlerini içeriyordu. Osmanlı Devleti tarafından kabul edilen ve Viyana Islahat Programı olarak isimlendirilen bu düzenlemeler Bulgaristan tarafından “çok kifayetsiz” olarak addedilmiştir⁷⁰. Ancak Bulgaristan özellikle Rusya’nın tutumu gereğince herhangi bir itirazdan uzak kalmıştır. Osmanlı Devleti’nin ıslahat programını kabul etmesi üzerine St. Petersburg’da yayımlanan tebliğde; “Eğer Balkan devletleri kendilerine makul ve uslu olmaları hakkında verilen samimane nasihatleri dinlemeyip ihtilaller ve şiddetli vasıtalarla Balkanlar durumundan bir değişiklik yapmaya karar vermişlerse Rusya bu yolla evlatlarının bir damla kanını dökmemeğe ve en ufak bir para fedakârlığında bulunmamağa kuvvetle azmetmiştir⁷¹.” Bulgaristan’ın bu tutumunda Rusya’nın kesin tavrı etkili olmuş gibi görünüyor. Ancak Bulgaristan ıslahat programına itiraz etmezden diğer taraftan büyük bir isyanın da çıkması için uygun ortamı sağlamaktan da geri durmamıştır. Zaten kısa süre sonra da Bulgaristan’ın Osmanlı Devleti’ne karşı izlediği politika ve Makedonya’daki ayrılıkçı faaliyetlere verdiği destek büyük bir isyanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dâhili Makedonya İhtilal Komitesi tarafından tertip edilen “İlinden İsyanı” Osmanlı Devleti ve Bulgaristan Emareti arasındaki ilişkilerin

⁷⁰ Karal, *Osmanlı Tarihi – Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, 157-158; Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, I/I (Ankara: TTK Yayınları, 1991), 172; Dikici, reform programını ile ilgili olarak şu değerlendirmeye yer vermektedir: “Osmanlı yönetimi her ne kadar kendi hükümlerine bir müdahale olduğunu düşünse de baskılara dayanamayarak tasarıyı kabul etmişti. Tasarı hükümlerinin öngördüğü jandarma teşkilatında ıslahat için İsviçre’den gelen iki zabıt göreve başlamıştı. Ancak Manastır’da başlanan jandarma ve polis tensikatında, gerek Bulgar papazların aksi propagandası gerekse yeterince Türkçe okuma-yazma bilen Hristiyan’ın bulunmaması sonucu çok az Hristiyan jandarma olmak için başvurmuştu. Aynı şekilde, Makedonya Müslümanları özellikle Arnavutlar, Hristiyanların jandarma ve kır bekçisi olarak istihdam edilmesine büyük tepki göstermişlerdi.” Bkz. Ali Dikici, “Osmanlı Makedonyasında Kurulan İlk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı”. *Karadeniz Araştırmaları*, 24/24 (Nisan 2010), 79.

⁷¹ Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, 172.

gerginleşmesine sebebiyet verirken, iki tarafın da askeri birliklerini harekete geçirmesine neden olmuştur⁷².

2.3. İlinden İsyanı Ve Mürzsteg Islahat Programı

2.3.1. İlinden İsyanı

Cuma-i Bala'da meydana gelen ve Osmanlı Devleti'nin aldığı erken önlemler sayesinde büyümeden bastırılan isyan sonrasında bu kez Bulgar ayrılıkçı hareketi daha büyük bir isyanın tertibine başlamıştır. 1903 yılının hemen başlarında Dâhili Makedonya İhtilal Komitesi lideri İvan Garvanov'un çabaları neticesinde toplanan kongrede bahar aylarında büyük bir ayaklanma çıkarma kararı alındı. Bu kararın alınmasında ünlü Bugar çetecileri Delçev, Sandanski ve Petrov da oldukça etkili oldukları söylenebilir. Nitekim 1903 yılı Nisan ayından itibaren bölgede çetecilik faaliyetleri artmaya başladı. Ayrıca alınan istihbarat bilgileri ise şimendifer hatlarına, köprü ve tünellere saldırılar yapılması planlanmaktaydı. Ahalinin de çeteler tarafından silahlandırılmaya çalışıldığı görülmektedir⁷³.

Dâhili Makedonya İhtilal Komitesi'nin böyle büyük bir isyanı tertip etmesindeki amacı Büyük Devletlerin dikkatini çekerek bölgeye müdahale etmelerini sağlamaktır. Fakat 1903 yılı Avrupa uyumu açısından Balkanlarda meydana gelecek bir isyanı Büyük Devletlerin çıkarlarına uygun kılmıyordu. Bölgeyle en çok ilgilenen Rusya ve Avusturya Macaristan imparatorlukları mevcut durumunun devamından yanaydılar. Nitekim yukarıda da bahsedildiği gibi Viyana Islahat Programı Osmanlı Devleti'ne adeta dikte edilmiş, Osmanlı Devleti de kabul etmek mecburiyetinde kalmıştı. Şimdi kendi çıkarları çerçevesinde oluşan statükonun bozulması doğal olarak Büyük Devletleri rahatsız ediyordu. Bu noktada izledikleri ilk yol Bulgaristan üzerinde baskı kurmak olarak karşımıza çıkmaktadır. Hatta isyanın emareleri görülmeye başlayınca Almanya Dışişleri Bakanı, Bulgaristan'a Rumeli vilayetlerinde Bulgar çetelerinin

⁷² Valentin Kitanov, "Diplomatic and Journalistic Comments on the Agreement Between the Ottoman Empire and the Principality of Bulgaria in 1904", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 15/30 (2019), 88.

⁷³ Korkmaz, çetelerin halka yönelik faaliyetleriyle ilgili makalesinde şu örneğe yer vermektedir: "Razlık Kazası yakınlarındaki Dobrinışte ve Elşenice köylerinin Hristiyan ileri gelenleri bölgedeki hükümete başvurarak, komitaların daha önce toplanılan silahlar yerine yurt dışından yeni silahlar getirmek istediklerini ancak ahalice hükümete bağlı olduklarını, bu silahları kabul etmediklerini komitadan gelenlere söylediklerini beyan ettiler." Korkmaz, "Osmanlı Arşiv Evraklarına Göre İlinden İsyanında Yaşanan Başlıca Olaylar", 309.

gerçekleştirdiği fiillere karşı tedbir alması gerektiğini bildirdi. Ayrıca Avusturya ve Rusya'nın da Almanya ile aynı görüşü paylaştığı Bulgaristan'a bildiriliyordu⁷⁴. Aynı dönemde Avrupa kamuoyunda da Bulgar çetelerinin gerçekleştirdiği eylemlere karşı olumsuz bir kanaatin olduğu söylenebilir.

1903 yılının Nisan ayı sonlarında Bulgar çeteleri tarafından Selanik'te gerçekleştirilen bir dizi olay Avrupa kamuoyunda oldukça olumsuz etkiler bırakmıştır. Bir Fransız vapurunun (Quadalquivir) Bulgar çeteleri tarafından dinamitlenmesi Fransız hükümeti nezdinde oldukça olumsuz karşılanmıştır. Ayrıca o dönem Osmanlı Devleti'nin en önemli ticaret merkezlerinden birisi olan Selanik'te Osmanlı Bankası şubesi de bombalandı. Bunların yanında şimendifer hatları çeteler tarafından bombalanırken ve Alman okuluna da aynı dönemde saldırılar gerçekleşti. Komitelerin, Büyük Devletlerin dikkatini çekmek isterken doğrudan onların kurumlarına yönelik saldırıları Avrupa'da aleyhlerinde bir kamuoyunun inşasına zemin oluşturdu⁷⁵. Nitekim Osmanlı Devleti'nin Paris Büyükelçiliğinden 4 Mayıs 1903'te Dışişleri Bakanlığına gönderilen yazıda Bulgar çetelerinin Selanik'te gerçekleştirdiği cinayetlerin Fransız gazeteleri tarafından takbih edildiği belirtildikten sonra Osmanlı memurlarının takdir edildiği belirtilmektedir. Yine aynı yazıda hadiselerden Bulgar Prensliği'nin mesul tutulduğu ifade edilmektedir⁷⁶. Bütün bunlara rağmen Avrupa kamuoyunda Bulgarlar aleyhine tam manasıyla olumsuz bir kanaatin oluştuğunu söylemek mümkün değildir. Saygılı bu durumu şu örneklerle dile getirmektedir: “Makedon devrimci komitelerinin 1903 ilkbaharında masum sivillere yönelik Selanik'teki bombalama eylemlerini dahi ‘dünyaya Makedonların gururla nasıl öleceklerini gösterdi’ diye alkışlayan Fransız yazar Victor Berard'ın yazdığına göre 18 Mayıs 1903 tarihinde Manastır cezaevini

⁷⁴ BOA, Y.A.HUS.00446.00123.

⁷⁵ Adanır, *Makedonya Sorununun Oluşumu ve 1908'e Kadar Gelişimi*, 184-186; Selanikte meydana gelen bombalama hadiseleriyle ilgili Vali Hasan Fehmi Paşa'nın tahrirâtı için bkz. BOA, Y.PRK.ASK.195-91; Osmanlı Devleti Bulgar komitelerinin Selanik'te bombalar patlatması ve Sofya'dan Rumeli vilayetlerine kargaşa çıkarmak amacıyla özel adamlar göndermesi üzerine, bu faaliyetlerin durdurulması noktasında Bulgar Hükümeti'ne baskı yapması için Rusya Hariciye Nezareti'ne başvuruda da bulunmuştu. Bkz. BOA, HR.SFR.1.131-11.

⁷⁶ BOA, HR.SYS.01383; Döneme ait arşiv belgelerinde ilginç bir şekilde Avrupa kamuoyundaki olumsuz kanaatin Bulgar gazetelerine yansıdığına dair bilgiler bulmak da mümkündür. Bulgar çeteleri tarafından Selanik tren hatlarının bombalanmasının bütün dünyaya lanetlendiği gazete sütunlarına yansımıştır. Ayrıca Avrupa gazetelerin her şeyin Rusya'nın elinde olduğunu söylemeleri de belirtilmiştir. Diğer taraftan bölgede uygulanacak ıslahat programının çete faaliyetlerini bitireceğine dair haberler de Bulgar gazetelerinde yer almıştır. Bkz. BOA, HR.SFR.04.450-67.

gezen Rus Konsolosu Vali'den tutukluların neden hapisanede tutulduklarını bir amir edasıyla sorabilmektedir⁷⁷.”

İsyan ismini Bulgarların Aziz İlya (Aya İlya, St. Elie, St. Elijah, İlyas Peygamber) yortusu anlamında kullandıkları “İlinden” tabirinden almaktadır. Tarihler 2 Ağustos 1903'ü gösterdiğinde ki tam da o yılın yortu gününde Dâhili Makedonya İhtilal Komitesi, daha önce planladıkları şekliyle isyanı başlatmıştır. İsyan için seçilen mıntika tüm Makedonya'yı kapsamaktaydı ve isyancılar bütün Hıristiyan ahaliye kendilerine katılma çağrısı yapmıştı. İsyanın başlamasından hemen sonra Osmanlı hükümeti bölgeye 40 bin asker gönderme kararını ilan etti. İsyancıların ilk önemi fiili 3 Ağustos'ta Kruşevo'ya 500 kişiden oluşan bir kuvvetle saldırmaları ve sonrasında işgal etmeleri oldu. Hatta isyancılar daha da ileri giderek bir komite tertibiyle Kruşevo Cumhuriyeti'ni kurduklarını ilan ettiler. İsyancılar yalnızca Kruşevo'yu işgal etmekle kalmamışlar Manastır vilayetinin geneline isyanı yayarak Müslüman ahaliye katliama girişmişlerdi. Bu noktada isyanın önemli destekçileri bölgenin Bulgar ahalisiydi. Diğer Hıristiyan anasır ise genel olarak isyanı desteklemediler⁷⁸. Osmanlı kuvvetleri 13 Ağustos'ta Bahtiyar Paşa kumandasında Kruşevo'yı ele geçirdi. Ancak isyan geniş bir mıntıkaya yayılmış, asiler yalnızca Müslüman ahaliye zulmetmekle kalmamış, demiryolları, köprü ve iletişim hatlarına zarar verirken hükümet konakları ve jandarma karakolları da yıkılmıştı. İsyanın bastırılması merkezden gönderilen kuvvetler ve Arnavut redif taburlarının seferber edilmesi neticesinde ancak ekim ayı sonlarına doğru bastırılabilirdi⁷⁹.

2.3.2. Mürzsteg Islahat Programı

İlinden isyanı henüz başlamadan Avrupalı Büyük Devletlerin Bulgaristan'ın bölgeyle ilgili faaliyetlerine karşı duruşları ve Selanik'teki bombalama hadiseleri sonrasında Avrupa kamuoyunda oluşan olumsuz tutum Bulgaristan'ın Osmanlı Devleti ile diplomatik ilişkiler kurmasına zemin oluşturmuştur. Hatta bu amaçla Bulgaristan,

⁷⁷ Hasip Saygılı, “Hüseyin Hilmi Paşa'nın Rumeli Müfettişliği Döneminde (1902-1908) Rus Diplomatik Misyonlarının Bulgar Komitacıları ile İlişkileri”, *İGÜSBD*, 1/2 (Ekim 2014), 203-204.

⁷⁸ İsyan esnasında Bulgarlar dışında bir kısım ahali de isyana dâhil olmuştur. Kruşevo'da Ulahların önemli ölçüde desteğinin alındığı görülmektedir. Mesela Kruşevo'da Ulah bir çete reisi olan Pitu Guli de Osmanlı kuvvetlerine karşı çetesiyle birlikte savaşmış ve öldürülmüştür. Bkz. Joachim Von Puttkamer, “The Vlachs of Kruşevo. Nationalism and Violence in the Ilinden Uprising”, *Südost-Forschungen*, 76 (2017), 218.

⁷⁹ Yakup Ahabab, “Amerikan Ve İngiliz Basınında İlinden İsyanı (1903)”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1/1 (2015), 121-122.

15-31 Mayıs 1903 tarihlerinde Grigor Nachovich'i İstanbul'a göndermiş, komite ve çeteleri desteklemedikleri konusunda Osmanlı yönetimini ikna etmeye çalışmıştır⁸⁰. Lakin İlinden İsyanı'nın başlaması bu girişimi sona erdirmiştir. Hatta isyanın başlamasıyla birlikte Bulgaristan ordusunu seferber etmeye yeltenmiştir. Bu durum ise ilişkilerin daha da gerginleşmesine sebebiyet vermiştir.

Ancak Bulgaristan bu türden bir isyanın başarıya ulaşması ya da isyandan umdukları kazanımları elde edebilmelerinin Avrupalı Büyük Devletlerin desteğinden geçtiğinin farkındaydı. Ancak Rusya hemen isyanın başında Bulgaristan'ı isyana destek vermemesi konusunda kesin bir dille uyarmıştır. Avusturya Macaristan İmparatorluğu ve Almanya'da özerk bir Makedonya fikrine karşı olduklarından Bulgaristan'a destek vermemişlerdir. Aynı dönemde İngiltere'de Bulgar Prensliği'ne herhangi bir destek vermemiştir⁸¹.

Bulgaristan bu şartlar altında Osmanlı Devleti'ne karşı herhangi bir kazanım elde edemeyeceğinin farkındaydı. Bu bakımdan Osmanlı hükümeti ile anlaşmaktan başka bir şansı olmadığını da gördü. Diğer taraftan Osmanlı Devleti de Bulgaristan'la yapacağı olası bir savaşta galip gelse bile anlaşma masasında kararların aleyhinde çıkacağını görüyordu. Bu bakımdan mevcut şartlar içerisinde iki taraf için de anlaşmaktan başka çare kalmıyordu⁸².

Bu süreçte Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında bir antlaşma yapılmasına zemin oluşturan önemli gelişmelerden bir diğeri ise François Joseph ve II. Nikola arasında yapılan görüşme sonucunda hazırlanan Mürzsteg Islahat Programı'dır. 2 Ekim 1903 tarihinde son şekli verilen program, 25 Kasım 1903'te yaklaşık iki ay süren yoğun müzakerelerin ardından Osmanlı Devleti tarafından gönülsüz bir şekilde kabul edildi⁸³. Islahat Programı aşağıdaki hususları içermektedir:

1. Üç vilayette (Vilâyet-i Selâse) gerçekleştirilecek ıslahatların kontrol ve denetimini gerçekleştirmek üzere Genel Müfettiş Hüseyin Hilmi Paşa'nın yanında

⁸⁰ Kitanov, "Diplomatic and Journalistic Comments on the Agreement Between the Ottoman Empire and the Principality of Bulgaria in 1904", 88-89.

⁸¹ Matthew Smith Anderson, *Doğu Sorunu 1774-1923 Uluslararası İlişkiler Üzerine Bir İnceleme*, Çev. İdil Eser (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001), 282.

⁸² Tokay, *Makedonya Sorunu Jön Türk İhtilalinin Kökenleri (1903-1908)*, 49-50.

⁸³ Nadine Akhund, "Stabilizing a Crisis and the Mürzsteg Agreement of 1903: International Efforts to Bring Peace to Macedonia", *Hungarian Historical Review*, 3 (2014), 590; Dikici, "Osmanlı Makedonyasında Kurulan İlk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı", 80-81; Anderson, *Doğu Sorunu 1774-1923 Uluslararası İlişkiler Üzerine Bir İnceleme*, 282; Karal, *Karal, Osmanlı Tarihi – Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, 159.

Avusturya ve Rusya'dan birer sivil memur vazifelendirilecektir. İki yıl müddetle vazife yapacak bu memurların görevi şu şekildedir: Hristiyan halkın şikâyetlerini dinlemek ve ihtiyaçlarını tespit etmek, yerel idarecilerin kötü uygulamalarını tespit etmek, İstanbul'daki elçilerin tavsiyelerini genel müfettişe iletmek, hadisat hakkında kendi hükümetlerine bilgi vermek, ıslahatın tatbikatını gözlemlemenin yanında sivil memurlara yardımcı olmak, onların emirlerini yerine getirmek, kâtipler ve tercümanlar atamak.

2. Üç vilayette güvenliğin sağlanması için jandarma teşkilatında reform yapılacak, bunu gerçekleştirecek yabancı bir generalin görevlendirilecek. Generalin maiyetinde yeteri kadar yabancı subay bulunacak (İlk etapta Avrupa devletlerinden 25 subay bu işte kullanılmak üzere göreve başlatılacaktır). Bu subaylar da gerekirse daha başka subay ve erbaş getirebilecekler.

3. Bölgede güvenliğin sağlanması sonrasında yeni bir mülki teşkilatlanmaya gidilecek. Bu meyanda farklı milletleri bir araya toplayacak şekilde milli taksimat esas alınacak, aynı millete mensup olanlar, aynı yerlerde bir arada bulunacak, bu sayede bölge etnik ve dini açıdan yeniden düzenlenecek.

4. İdari ve adli teşkilatta ıslahat yapılarak yeniden düzenlenecektir. Mülki ve adli makamlara yerli Hristiyanlar da tayin edilecek ve mahalli muhtariyet teşvik edilecektir.

5. İsyanlar esnasında işlenen siyasi ve adli olayları incelemek için Müslüman ve Hristiyan azaların eşit şekilde görev alacağı komisyonlar teşkil edilecek. Rusya ve Avusturya konsolosları ile konsolosluk memurları da bu komisyonlara dâhil olacaktır.

6. Türk Hükümeti, çatışmalar sırasında göç eden Hristiyanların eski yerlerine dönmeleri için gerekli yardımda bulunacak. İsyan esnasında maddi kayba uğrayan Hristiyanlara yardım edilecek. Tahrip olan ev, kilise veya okulların tekrar inşa edilmesi için gerekli mali kaynakları sağlayacaktır. Ayrıca yardımlar verilecektir. Yardımların dağıtımına Hristiyan ahali içerisinde hatırı sayılan kişilerden kurulu bir komisyon yardım edecektir. Komisyona, Rusya ve Avusturya konsolosları da nezaret edecekler.

7. Köyleri tahrip edilen ve geri dönen Hristiyan halktan, bir yıl boyunca vergi alınmayacak.

8. Bâb-ı Âli o ana kadar ilan edilen ve gelecekte gerekli görülen reformları, bekletmeden hemen yürürlüğe koymaktan sorumlu olacak. Geçen Şubat ayı zarfında uygulanan tensikat (Viyana Islahat Programı) devam ettirilecek.

9. Ayaklanma esnasında Hristiyan halka zulmettikleri iddia edilen, başıbozuklar ile ilave redif taburları tasfiye edilecek ve yeniden redif istihdam edilmeyecek⁸⁴.

Yukarıda hükümleri sıralan Mürzsteg Islahat Programı'na göre, Vilâyât-ı Selâse Avusturya-Macaristan, Rusya, Fransa, Almanya, İngiltere ve İtalya'nın ortak kontrolüne alınıyordu. Söz konusu ıslahat programı aynı zamanda bir dağılmayı ve o zamana kadar Büyük Güçler tarafından Balkanlar'da yürütülen uluslararası politikanın sonucunu temsil ediyordu. Ayrıca askeri harekâtlar şeklini alan müdahale politikasından bir kopuştu ve modern Balkan devletlerinin oluşumu ile Ortodoks halkların savunulmasına önemli ölçüde katkıda bulunacaktı⁸⁵. İlinden İsyanı ile Bulgarlar amaçlarına ulaşamadıkları gibi Osmanlı Devleti'nin de egemenlik hakları zedelenmiştir. Balkanlar'daki bu olumsuz hadise sonrasında Bulgaristan Emareti büyük devletlerin baskısına uğramıştır. Osmanlı Devleti ise yeni bir isyanın önüne geçmek istediğinden Bulgaristan ile anlaşmayı çıkarlarına uygun bulmuştur. Şartlar böyleyken, iki taraf

⁸⁴ Dikici, "Osmanlı Makedonyasında Kurulan İlk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı", 81-83; Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, 173-174; Karal, *a.g.e.*, s. 159; Islahat programı hakkında Makedonka Mitrova şu bilgilere yer vermektedir: "Islahat Programı, 2 Ekim 1903'te Avusturya'daki Mürzsteg'in küçük Staerska yerleşiminde Rus Çarı II. Nicolai ve Avusturya-Macaristan İmparatoru I. Franz Joseph tarafından kabul edildi. Ana ıslahat programı aşağıdaki hükümleri içeriyordu: (1) Islahatların uygulanması ve yürürlüğe konulması için yerel Osmanlı yetkililerinin faaliyetleri üzerinde kontrol sağlamak amacıyla, Hüseyin Hilmi Paşa'ya Rusya ve Avusturya-Macaristan'dan özel sivil ajanlar atanmalı ve bunlar Başmüfettiş'e her yerde eşlik etmekle yükümlü olacaklardı. Görevleri, Hüseyin Hilmi Paşa'nın dikkatini Hristiyan nüfusun ihtiyaçlarına çekmek, yerel yetkililerin suiistimallerini göstermek, İstanbul'daki elçilerden gelen talepleri iletmek ve hükümetlerini ülkedeki durum hakkında günlük olarak bilgilendirmek olacaktı. (2) Vilayat-ı Selâse'de jandarma teşkilatının yeniden düzenlenmesiyle görevlendirilecek yabancı bir general, Osmanlı hükümetine hizmet edecek ve Büyük Güçler tarafından atanan diğer askeri görevlilerle birlikte çalışacaktı; bu kişiler, kontrolör, eğitmen ve organizatör olarak hareket edecekleri belirli bölgelere atanacaktı. Böylece, Osmanlı ordusunun yerel halkla olan davranışlarını da izleyebileceklerdi. (3) Bölgede huzur ve asayiş sağlandıktan hemen sonra, Osmanlı makamlarından, bazı milletlerin daha uygun bir şekilde gruplandırılması amacıyla, idarî birimlerin (vilayetlerin) toprak dağılımının değiştirilmesi istenecekti. (4) Aynı zamanda, yerel Hristiyanların erişimine açık olacak idari ve yargısal kurumların yeniden düzenlenmesi talebinde bulunulacak, böylece yerel özyönetimin gelişmesine katkıda bulunulabilecekti. Mürzsteg Islahat Programı ayrıca, ayaklanma sırasında işlenen ihlalleri incelemek üzere Hristiyan ve Müslümanlardan karma olarak oluşturulacak bir komisyon kurulmasını öngörüyordu. Ayaklanma bölgelerinden kaçan Hristiyan nüfusla ilgili bazı konuları ve evlerinin yeniden inşasını düzenliyordu. Bunlara her türlü devlet vergisinden bir yıl muafiyet tanıyor; şiddet eylemlerinin çoğunluğunu redifler ve başıbozuklar işlediği için eskilerinin dağıtılması ve yeni başıbozuk birliklerinin kurulmasına izin verilmemesi gerektiği belirtiliyordu." Bkz. Makedonka Mitrova, "The Kingdom Of Serbia and the Mürzsteg Reforms in Ottoman Macedonia", *Ilcmopuja*, L/LI/2015/2016, 6p. 1, 174-175.

⁸⁵ Akhund, *Akhund*, "Stabilizing a Crisis and the Mürzsteg Agreement of 1903: International Efforts to Bring Peace to Macedonia", 590.

açısından da anlaşma masasına oturmak en iyi yol gibi görünüyordu. Bu noktada Osmanlı Devleti'nin inisiyatifi ile 8 Nisan 1904'te Türk-Bulgar İtilafnamesi imzalandı⁸⁶.

2.4. Osmanlı – Bulgar İtilafnâmesi (8 Nisan 1904) ve Genel Af İçin Hukuki Zeminin Oluşturulması

İlinden İsyanı esnasında Bulgaristan'da savaş yanlıları Makedonya'ya müdahale için hükümete baskı uygulamıştı. Ancak Rusya ve Avusturya'nın böyle bir duruma karşı olması ve Osmanlı Devletine karşı Bulgaristan'ın tek başına mücadeleyi göze alamayışı anlaşma masasına oturmak için uygun zemini oluşturdu. Diplomasiyi devreye sokmaya karar veren Bulgaristan Nachovich'i 1903 yılı sonunda diplomatik temsilci olarak İstanbul'a gönderdi ve fiilen Osmanlı – Bulgar müzakereleri başlamış oldu⁸⁷.

Müzakerelerde yapılacak itilafnâmenin askeri bir anlaşma olarak kabulü ve Bulgaristan'ın Edirneyle ilgili ısrarcı talepleri özellikle ön plana çıktı. Bulgaristan'ın uygulanacak ıslahatların kapsamının genişletilerek Edirne'yi de kapsamasına dair ısrarları müzakerelerin uzamasına zemin oluşturdu. Bulgaristan tarafının ısrarlarının arka planında Edirne ile ilgili planlarının olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu süreçte Almanya'nın İstanbul büyükelçisi Marschall'ın müdahalesi anlaşmanın imzalanmasını hızlandırdı. Bulgaristan adına Nachovich ve Osmanlı Devleti adına Tophâne-i Âmire Müşiri Zeki Paşa'nın yürüttüğü müzakereler neticesinde 8 Nisan 1904 tarihinde itilafnâme imzalandı⁸⁸.

İtilafnamenin getirdiği hükümler şu şekildedir:

1. Bulgar Prensiği kendi toprakları ve Doğu Rumeli'de ihtilâl komiteleri ve silahlı çeteler kurulmasını engelleyecek. Osmanlı Devleti aleyhindeki eşkıyalık faaliyetlerinin önüne geçecek. Osmanlı topraklarında bu türden fiillerde bulunup Bulgaristan ahalisinden olanlar; Bulgaristan ya da Doğu Rumeli'ye sığınarlarsa, Bulgaristan Prensiği kanunun gerektirdiği cezaları verecekti.

2. Bulgaristan Prensiği, Osmanlı arazisine her türlü patlayıcı, zehirli ve zararlı maddenin sokulmasına engel olacaktı.

⁸⁶ Tokay, *Makedonya Sorunu Jön Türk İhtilalinin Kökenleri (1903-1908)*, 50.

⁸⁷ Özer Özbozdağı, "Osmanlı Makedonyası'ndan Bulgaristan'a Firar Eden Bulgarların Eve Dönüş Meselesi (1902-1904)", *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 12/1 (2023), 155.

⁸⁸ Tekinsoy, *1904 Bulgar Genel Affı*, 65-66.

Taraflarca imza edilen itilafnâmenin ilk iki maddesi birbirini tamamlar mahiyettedir. İlk maddede Bulgaristan, komite ve çetelerin faaliyetlerini engellemeyi ve bu türden faaliyetlere katılanları cezalandırmayı kabul etmekteydi. İkinci maddede ise Osmanlı topraklarına Bulgaristan'dan gelecek patlayıcılar ile zehirli maddelerin engellenmesi amaçlanmıştı. Her iki maddede sorumluluk Bulgaristan'a yüklenmişti.

3. Avusturya ve Rusya tarafından hazırlanan Mürzsteg Islahat Programını Osmanlı Devleti; Selanik, Manastır ve Kosova vilâyetlerinde uygulamayı kabul edecektir. İhtilal hareketlerine karışıp mahkûm olanlara genel af ilan edilecektir. Genel af doğrudan ya da dolaylı olarak zararlı faaliyetlere katılanlar ile çeşitli suçlardan hüküm giymiş olanlar ve siyasi cinayet işleyenleri de kapsayacaktır. Fakat vapur, tren ve köprülere dinamitle saldırıda bulunup cinayet işleyenler af kapsamına alınmayacaktır.

Üçüncü madde ile affın kapsamı belirlenmekteydi. Osmanlı Devleti, Mürzsteg Islahat Programını yürürlüğe koymayı ve genel af ilan etmeyi kabul ediyordu. Affın kapsamının oldukça geniş tutulduğu bu madde gereğince komite ve çete faaliyetlerine katılanların affı öngörülmekteydi. Ancak tren yolları ile köprü ve vapurları dinamitlemeleri sonucunda ölüme sebebiyet verenler af kapsamına alınmıyordu.

4. Osmanlı Devleti; Selanik, Manastır ve Kosova ahalisinden olup hadiseler nedeniyle iki yıldan beri Bulgaristan ve Doğu Rumeli'ye gitmiş veya Osmanlı topraklarında kalmış olmalarına rağmen evleri yanmış olanların geri dönmelerine izin verilecektir. Ayrıca evlerinin yeniden yapılması ile arazilerinin geri verilmesinde Osmanlı memurları tarafından yardımda bulunulacaktır.

Dördüncü madde de bölgede asayişin bozulduğu dönemde ikametlerini terk edenlere geri dönüş hakkı verilmekteydi. Osmanlı Devleti'nin geri dönenlere yardımda bulunması ayrıca hüküm altına alınmaktaydı.

5. Osmanlı uyruğundan olup çeşitli suçlar işlemiş ya da asker kaçağı olup Bulgaristan ile Doğu Rumeli'ye firar edenler iade edilecektir. Aynı suçlardan Osmanlı topraklarına sığınanlar Bulgaristan'a iade edilecek. İade sürecini gerçekleştirmek için iki tarafın sivil ve askerlerinden oluşan müstakil komisyonlar kurulacak.

Bu madde ile suç işleyip firar edenlerin mübadelesi karara bağlanmıştı. Osmanlı uyruğunda olup Bulgaristan ve Doğu Rumeli'ye ya da Bulgar uyruğunda olup Osmanlı

topraklarına gelenler mübadele edilecek ve bu iş için iki tarafın da temsilcilerinin yer aldığı ayrı bir komisyon teşkil edilecekti.

6. Bulgaristan ve Doğu Rumeli'den gelen mallara haricen konulan vergiler kaldırılacak.

7. Bulgaristan'a ait demiryolu katarları serbestçe hareket edecek. Osmanlı uyruğundaki Bulgarlara seyahat serbestisi getirilecek. Bulgaristan ve Doğu Rumeli'ye gidişlerine engel olunmayacak.

Altıncı ve yedinci maddeler ekonomik ilişkiler ile seyahat serbestisini kapsamaktaydı. Altıncı madde ile Bulgaristan ve Doğu Rumeli'den gelen mallara haricen vergi uygulaması kaldırılıyordu. Yedinci maddede ise Bulgar tren katarlarının serbestçe Osmanlı topraklarına geçişi ile Bulgarlara seyahat serbestisi konuları ele alınmıştı.

8. Daha önce de uygulandığı gibi görevini layıkıyla yapan Bulgarlar mülki ve adli kurumlarda görevlendirilmeye devam edilecek⁸⁹.

Sekizinci madde ise Osmanlı tebaası olan Bulgarların herhangi bir ayrımcılığa uğramayacakları konusunu ele almaktaydı. İtilafnamenin Said Paşa, Zeki Paşa ve Nachovich'in imzalarının yer aldığı ayrıca bir ek protokolü de vardı⁹⁰.

⁸⁹ Tekinsoy, *1904 Bulgar Genel Affı*, 65-66; BOA, Y.MTV.00259.00155.002; *Düstûr*, 8/I (28 Mart 1320 - 1 Temmuz 1324), (Ankara: Başvekâlet Devlet Matbaası 1943), 16-18.

⁹⁰ "Hattı imtiyâzın muhafazası için mütekâbilen ittihâz olunacak tedâbire; posta ve telgraf hizmetinin tanzimi ile yol tezâkirine; mücrimîn ve asker firarilerinin silâh ve cebhaneleriyle berâber mütekâbilen iâdesine; hizmet-i askeriyece yerlilik ahvâl ve şeraitine; tarafeyn tüccar vekillerinin vezâifine; şimendiferlerin tarafeynin menâfiine muvafık surette âtiyen iltisâkına dair suret-i tanzimiye-i mahsusa akd eyleyecektir," Bkz. *Düstûr*, 8/I, 18.

III. BÖLÜM

GENEL AFFIN (‘AFV-I ‘UMÛMÎ) MANASTIR VE MÛLHAKAT HAPİSHANELERİNDE UYGULAMANSI

3.1. Genel Affin Uygulamaya Konulması

Cuma-i Bâlâ isyanının Osmanlı kuvvetleri tarafından bastırılması sonrasında bazı Bulgar isyancılar Bulgaristan ve Doğu Rumeli’ye firar etmişlerdi. Firariler, siyasi ve insani bakımdan Büyük Devletleri harekete geçirebilecek bir konuydu. Ayrıca bunlar gittikleri yerlerde komite ve çete teşkili yoluyla gelecekte daha büyük sorunların da ortaya çıkmasına neden olabiliyorlardı. Ayrıca içinde bulundukları iktisadi sıkıntılar da istismara uygun bir ortam hazırlamaktaydı. Bütün bunlar bir arada düşünüldüğünde başta Rusya ve Avusturya olmak üzere Büyük Devletlerin bu meseleyi bahane ederek müdahalede bulunabilecekleri endişesi Osmanlı Devleti’ni harekete geçirdi. Osmanlı hükümeti, isyan sonrasında firarilerin geri dönüşleri konusunun vilayetlerin görüşlerini aldıktan sonra bir yol haritası belirledi ve 20 Ekim 1902’de af çıkararak ve geri dönüş çağrısında bulundu⁹¹. Yine Viyana Islahat Programı çerçevesinde II. Abdülhamid’in iradesiyle Mart 1903’te siyasi suçlara yönelik bir af daha çıkarıldı ancak İlinde isyanı nedeniyle uygulamaya konulamadı. Ancak Mürzsteg Planı gereğince “Bâb-ı Âli her türlü reformu yapacağına ve icra edeceğine kefil olacaktır ve geçen Şubat ayı zarfında tatbik olunan tensikat (Viyana Reform Planı) devam ettirilecektir.”⁹² hükmü yeni bir affin çıkarılmasını zorunlu kılmaktaydı. Ayrıca Osmanlı Devleti ve Bulgar Prensiği arasında yapılan itilafnâme gereğince de Osmanlı devleti genel bir af ilan etmeyi kabul etmişti. Nitekim söz konusu itilafnâmede yer alan, “Devlet-i Aliye’ce Avusturya ve Rusya devletleriyle bi’l-tilâf Selanik, Manastır, Kosova vilâyetleri için kararlaştırılmış olan mevadd-ı ıslâhiye Hükûmet-i Seniye tarafından mevkî-i tatbîkâta konulacaktır. Binâen-aleyh karihâ-i ilhâm sabihâ-i mülûkâneden ihsan buyurulan ‘afv-ı ‘umûmî dahi tamâmiyle icrâ olunacaktır. Gerek doğrudan doğruya ve gerek bi’l-vâsıta harekâtı şekâvetkârî töhmetiyle müttehem veyâ bir suretle maznûnen mevkûf bulunanlar yâhud politika cinayetiyle bi’l-muhâkeme mahkûm olanlar ile mahall-i muhtelifeye te’bîd

⁹¹ Özbozdağlı, Osmanlı Makedonyası’ndan Bulgaristan’a Firar Eden Bulgarların Eve Dönüş Meselesi (1902-1904)”, 140; Adanır, *Makedonya Sorununun Oluşumu ve 1908’e Kadar Gelişimi*, 163.

⁹² Adanır, *Makedonya Sorununun Oluşumu ve 1908’e Kadar Gelişimi*, 178; Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, s. 174.

edilenlerin sebilleri tahliye kılınarak vatanlarına iade edilecektir. Şu kadar ki vapur ve şimendiferlere ve köprülerle müessesât-ı umûmiyeye karşı dinamit isti'mâl etmelerinden dolayı cinâyetle mahkûm olan eşhâs müstesnâdır.”⁹³ maddesi çıkarılacak affa hukuki dayanak oluşturmaktaydı.

Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında yapılan itilafnâmenin imzalanmasından kısa süre sonra 13 Nisan 1904'te II. Abdülhamid'in iradesiyle genel af ilan edildi ve⁹⁴ uygulanması da genel müfettişin sorumluluğuna verildi. Aynı tarihli Rumeli Müfettişliği'nden vilayetlere gönderilen emirle hapishanelerde bulunan mahkûmların salınacağı bildirildi. Ayrıca genel aftan istifade edecek olanların bilgilerinin yer aldığı defterin tanzim edilmesine yönelik talimatların yer aldığı telgraflar da gönderildi⁹⁵. Özellikle kalabalık sayılarda mahkûm ve tutukluların salıverildiği hapishaneler için defterler tanzim edilmiştir. Yine itilafnâme hükümleri gereğince siyasi suçlardan hüküm giymiş ama tren yolları, köprü ve vapur bombalama eylemlerine katılmış olduğundan affa uğramayanlar için de ayrı defterler tanzim edilmiştir. Rumeli Müfettişliği'nden Selanik ve Manastır vilayetlerine yazılan emirde, 'Afv-ı 'Umûmî üzerine tahliye edilenler ile edilmeyenlerin sayısını gösteren defterlerin merkez ve mülhakât muamelatının cem edilmesi isteniyordu. Bu bakımdan Afv-ı Umûmî'den yararlananları içeren defterlerin yanında hariç tutulanların defterleri de hazırlanmıştır. Üsküp hapishanesinde 'Afv-ı 'Umûmî'den istisnâ ve ibkâ tutulanları gösteren defter ile Selanik, Siroz ve Drama hapishaneleri için de oluşturulan defterler bu türden kayıtlardır. Selanik Hapishanesi'nde 32, Siroz Hapishanesi'nde 16, Drama Hapishanesi'nden 9 Bulgar mahkûm 'Afv-ı 'Umûmî dışında bırakılmıştı⁹⁶.

Aftan yararlanan tutuklu ve yükümlüler için özellikle kalabalık sayılarda tahliyelerin gerçekleştiği vilayetlerde, vilayet merkezinde bulunan hapishane ile vilayete bağlı sancak ve kazalarda bulunan hapishanelerinden tahliye edilen mahkûmlara ait defterler oluşturulmuştur. Selanik merkez ve mülhakâtında bulunan hapishanelerden 597; Manastır merkez ve mülhakâtında bulunan hapishanelerden 389 kişi, Edirne merkez ve mülhakâtında bulunan hapishanelerden 428, Üsküp hapishanesinden 88 tahliye yapılmıştı. Diyarbakır Hapishanesi Defteri'ndeki kayırlara bakıldığında 204

⁹³ *Düstûr*, 8/I, 17.

⁹⁴ BOA, TFR.I.A.00017.01636-002.

⁹⁵ BOA, TFR.I.A.00017.01636-002; BOA, TFR.I.A.00017.01638-003; Tekinsoy, *1904 Bulgar Genel Affı*, 74.

⁹⁶ BOA, TFR.I.UM.00004.00400.001; BOA, A.}d.03309; BOA, TFR.I.MKM.00008.00779.1.002.

mahkûmun tahliye edildiği görülmektedir. Ayrıca Sinop, Payas, Akka, Bodrum kaleleri ile İstanbul hapishaneleri de af kapsamında mahkûmların salıverildiği hapishaneler arasında sayılabilir. Buradan da anlaşılabileceği gibi aftan yararlanan mahkûmlar yalnızca Vilâyât-ı Selase dâhilinde değil imparatorluğun farklı bölgelerinde de cezalarını çekmekteydiler⁹⁷.

‘Afv-1 ‘Umûmî’den İtilafname’de yer alan hüküm gereğince mevkûf ve mahkûm olanların yararlanacağı hükme bağlanmıştı. Ancak uygulamada değişikliğe gidilerek sınırları genişletilmiş, “mevkûf ve mahkûm ve menfi” bulunan İslam ve Hristiyan ahalinin genel aftan yararlanması sağlanmıştı. Böylece yalnız tutuklu ve mahkûmlar değil firariler de af kapsamına alınmıştı⁹⁸. Bu bakımdan Manastır ve mülhakât hapishanelerinde oldukça fazla Müslüman mahkûmun da aftan yararlanması bu genişlemenin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir.

3.2. Manastır ve Mülhakâtında Genel Affın Kapsamında Tahliye Edilenlere Dair Defter (BOA, TFR.I.d.00203)

‘Afv-1 ‘Umûmî’nin uygulandığı önemli merkezlerden birisi de Vilâyât-ı Selâse’i oluşturan üç vilayetten birisi olan Manastır’dı. Manastır Bulgar komitecilerinin ve çetelerinin önemli faaliyet alanları içerisinde ter almaktaydı. Diğer taraftan isyanlar esnasında birçok hadise de vilayet dâhilinde gerçekleşmişti. Bu bakımdan vilayet hapishanelerinde muzır faaliyetlerden dolayı birçok tutuklu ve mahkûm bulunmaktaydı. ‘Afv-1 ‘Umûmî’nin çıkarılması sonrasında Manastır ve mülhakâtında bulunan hapishanelerde de tutuklu ve mahkûmlar tahliye edilirken ayrıca defter tanzimine de gidildi.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Teftişat-ı Rumeli Evrakı Defterleri (Rumeli Müfettişliği) içerisinde TFR.I.d.00203 koduyla yer alan defter 23 Safer 1322 (9 Mayıs 1904) tarihinde tanzim edilmiştir. Defter ciltsiz ve ebrusuzdur. 22×33 ebatında kapak dâhil toplam 37 varaktan oluşmaktadır. Aftan yararlananların kayıtlarının tutulduğu defterlerin fotoğraflı olarak tanzim edilmesi planlanmıştır. Nitekim Diyarbakır⁹⁹, Edirne¹⁰⁰, Üsküp¹⁰¹ gibi hapishane ve

⁹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Tekinsoy, *1904 Bulgar Genel Affı*, 73-76.

⁹⁸ Belge, Rumeli Hadisesi dolayısıyla Kastamonu’ya gönderilen Rumeli ahalisinden Müslüman ve Hristiyanların ‘Afv-1 Âli’den yararlanabileceğiyle ilgilidir. Bkz. BOA, İ.HUS.00115.00086.001.

⁹⁹ BOA, TFR.I.d.00202.

¹⁰⁰ BOA, A.}d.03310.

mülhakâtlarına ait defterlerde mahkûm ve tutuklulara ait fotoğrafların yer aldığı görülmektedir¹⁰². Ancak Manastır ve mülhakât hapishaneleri için oluşturulan defterde fotoğraflar yer almamaktadır. Defterlerin fotoğraflı olarak hazırlanmak istenmesindeki amaç Bulgar komitecilerin eşkâlinin resmi makamlar tarafından kayıt altına alınma düşüncesidir. Muhtemelen masrafları karşılayacak bütçenin yetersizliğinden dolayı bir kısım defter fotoğrafsız olarak tanzim edilmişti. Ancak Manastır ve mülhakât hapishaneleri için oluşturulan defterde Florina Hapishanesi'nde mahkûm olarak bulunan ve defterde 334 sıra numarasıyla kaydedilen Florina'nın Noksi karyesinden Lokman'ın zevcesi Rayiman'a ait bir bilgi bu defter için de fotoğrafların alındığı izlenimi oluşturmaktadır. İlgili kayıta "Geçen sene Temmuz esnasındaki iğtişaatda Noksi karyesinde vuku bulan müsademedde ahali-i Hıristiyanienin eşyasını ahz ve gasb-ı mücaseret eylediği muharrirat-ı İslamiyeden olmakla fotoğrafı alınamamıştır" bilgisine yer verilmiştir. Rayiman'ın Müslüman bir kadın olması nedeniyle fotoğrafının alınmadığı kaydının düşülmesi diğer mahkûm ve tutukluların fotoğraflarının alındığı izlenimini oluşturmaktadır¹⁰³.

3.3.1. Hapishanelerden Tahliye Edilen Mahkûm Sayıları

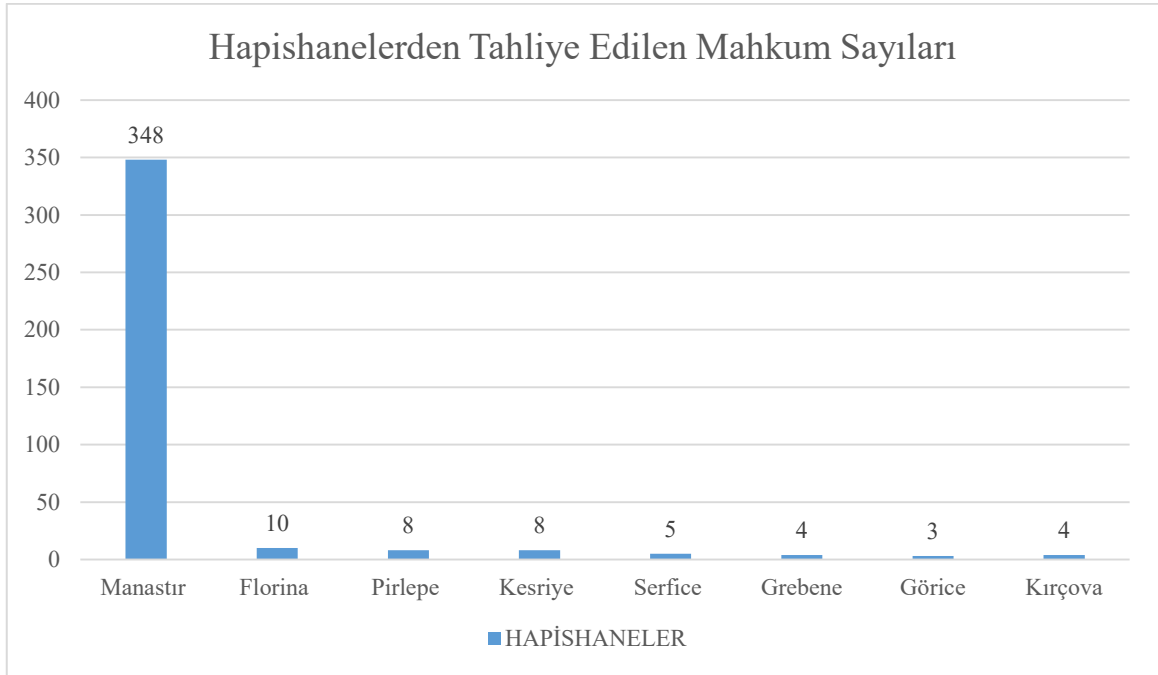
Manastır ve mülhakâtında bulunda hapishanelerden tahliye edilen mahkûmların toplamı 389 kişiden müteşekkildi. 'Afv-ı 'Umûmî gereğince en çok mahkûm tahliye edilen hapishane, 348 kişiyle Manastır Hapishanesi'ydi. Manastır Hapishanesi'ni 10 kişiyle Florina, 8'er kişiyle Pirlepe ve Kesriye hapishaneleri takip etmekteydi. Bunların dışında Serfiçe Hapishanesi'nden 5, Grebene Hapishanesi'nden 4, Görüce Hapishanesi'nden 3 ve Kırçova Hapishanesi'nden 4 kişi tahliye edilmişti.

¹⁰¹ BOA, TFR.I.d.00206.

¹⁰² Tahliye edilen mahkûm ve tutuklular için oluşturulan defterlerde yer alan fotoğrafların masrafları ile ilgili olarak Kosova Valiliği'nden Rumeli Müfettişliği'ne gönderilen yazıda masrafın 1290 kuruş olduğu ifade edilmiş ve bu masrafın nasıl karşılanacağı sorulmuştur. Rumeli Müfettişliği fotoğraf masraflarının hapishane bütçesinden karşılanması gerektiğine dair yazı göndermiştir. Bkz. BOA, TFR.I.KV.00060.05918.001.

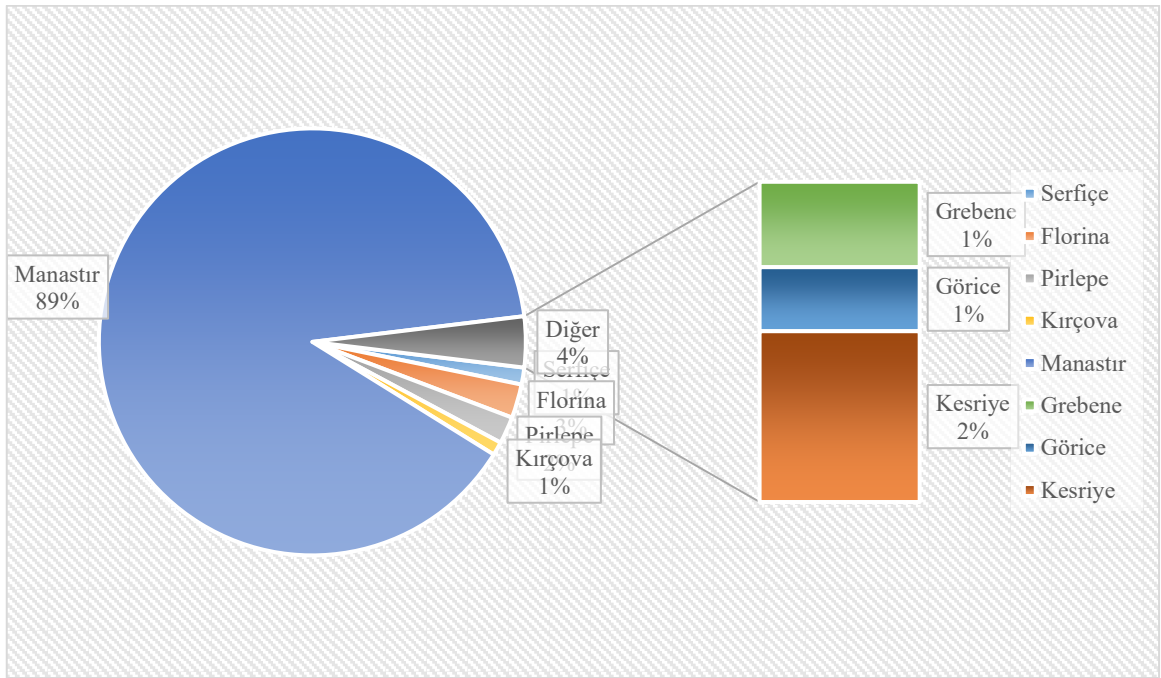
¹⁰³ BOA, TFR.I.d.00203-16.

Tablo 1. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Hapishanelere Göre Sayıları

Tahliye edilen mahkûmların en büyük çoğunluğunun Manastır Hapishanesi’nde bulunması oransal dağılımda da kendisini göstermektedir. Mahkûmların yaklaşık %89’u Manastır Hapishanesi’nden tahliye edilmiştir.

Tablo 2. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Hapishanelere Göre Oranları (%)

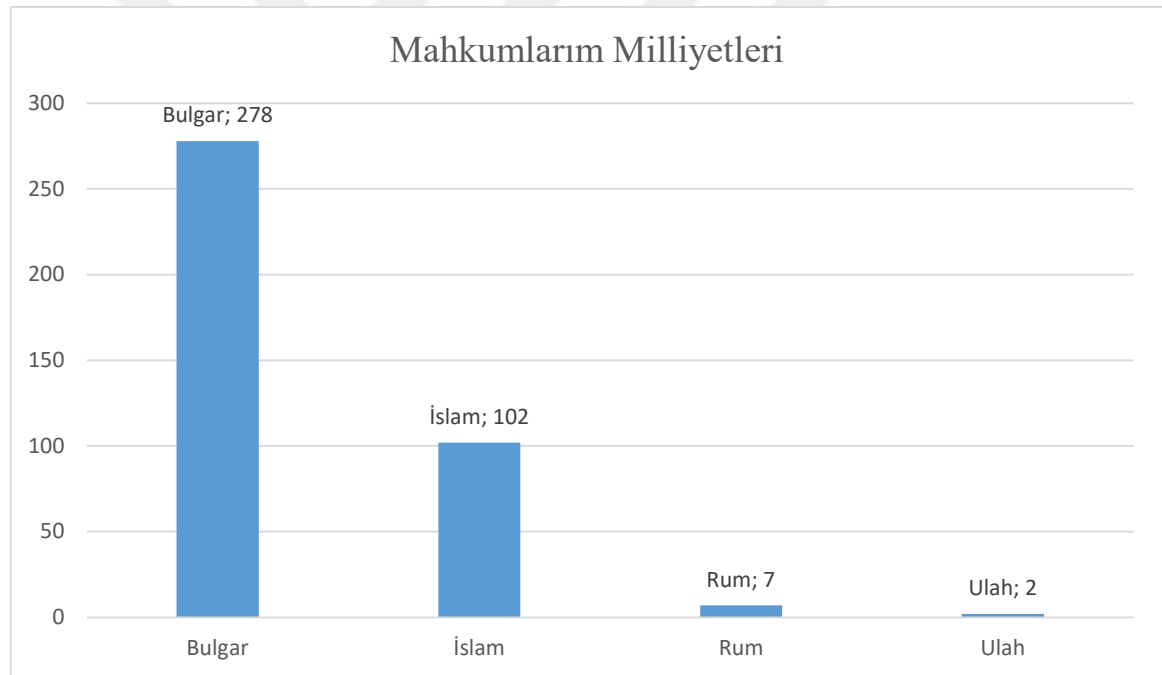
3.3.2. Tahliye Edilen Mahkûmların Milliyet, İnanç ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Tahliye edilen mahkûmlardan 278 kişi Bulgar-Ortodoks olarak kaydedilmiştir ve en büyük sayıyı oluşturmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi ‘Afv-ı ‘Umûmî’nin ilanında temel amaç Bulgar komitecilik ve çetecilik faaliyetlerine katılan Bulgarların salıverilmesi idi. Bu yönüyle aftan yararlananların büyük bölümünün Bulgarlardan oluşması normal karşılanmalıdır. Ancak ‘Afv-ı ‘Umûmî’nin kapsamının genişletilmesiyle başta Müslümanlar olmak üzere diğer milletlerden olanların da af kapsamına dâhil edildiği görülmektedir. Af çıkarılmadan önce bölgenin genel bir terör ve tedhiş alanına dönüşmüş olması, komite ve çetelerin faaliyetleri, çeşitli topluluklar arasındaki çatışmalar, isyanlar esnasında meydana gelen karışıklıklara bağlı hadiseler farklı milletlere mensup şahısların da çeşitli suçları işlemesine sebep olmuştur. Nitekim tahliye edilenlerin içerisinde küçümsenemeyecek sayıda Müslüman tebaanın bulunmasını yukarıdaki şartlarla birlikte değerlendirmek gerekir.

Manastır ve mülhakâtında bulunda hapishanelerden tahliye edilen mahkûmlardan 102 kişiyle ikinci büyük topluluğu Müslümanlar oluşturmaktaydı. Bunların büyük bölümü, bölgedeki karışıklıklar esnasında Bulgarlara ait mülklere haksız yere el koyan kişilerden oluşturmaktaydı.

Diğer taraftan af kapsamına alınanlar içerisinde bölgenin Rum ve Ulah ahalisinden kişilerin olduğu da görülmektedir. ‘Afv-ı ‘Umûmî hükümleri gereğince 7 Rum ve 2 Ulah tahliye edilmişti. Osmanlı Devleti’nin Balkan coğrafyasında bulunan topraklarının özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren genel bir terör alanına dönüşmesi bölgede yaşayan toplulukların ayrılıkçı ayaklanmalara katılmasına neden oluyordu. Bu bakımdan Rum ve Ulahların da bu türden fiillere dâhil olmasını normal karşılamak gerekir. Bunların dışında Bulgaristan Prenslığı’nin tebasından bir mahkûmun da af kapsamına alınması dikkat çekicidir. Yanında zararlı evrak taşımaktan iki sene hapis cezasına mahkûm edilen Bulgaristan’ın Tırlı karyesinden Yordan Naum’da¹⁰⁴ affa mazhar olanlar içerisinde yer almaktadır.

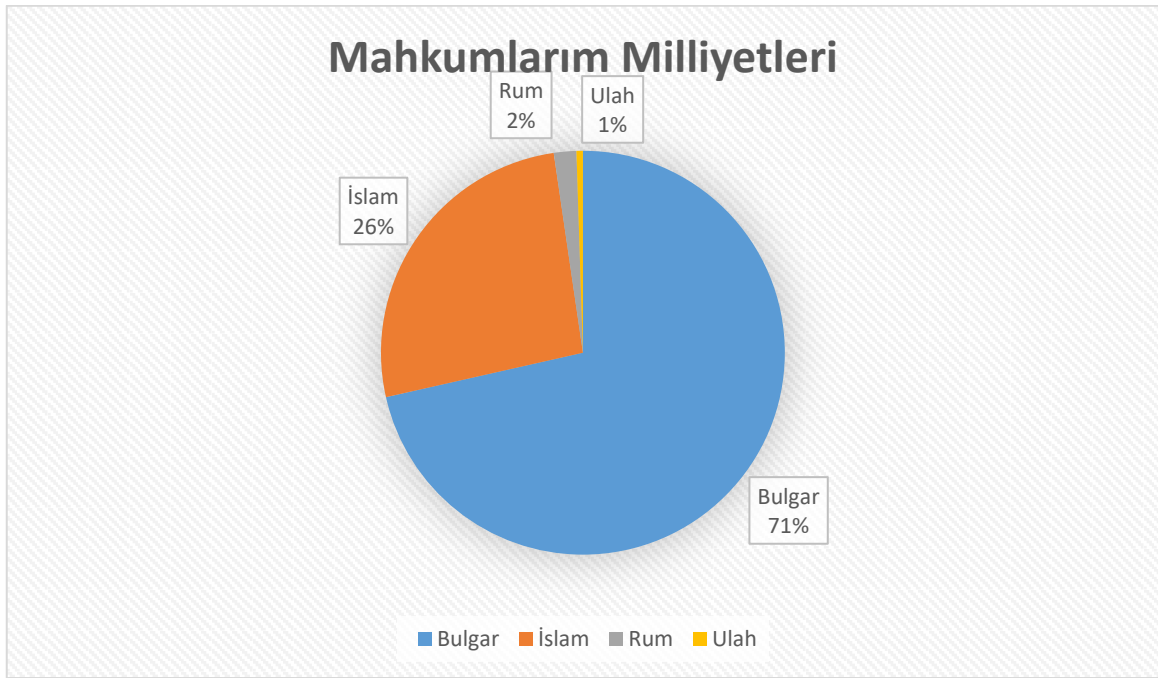
Tablo 3. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Milliyetlerine Göre Sayıları

‘Afv-ı ‘Umûmî kapsamında tahliye edilen mahkûmların %71’lik oranla en büyük bölümünü Bulgarlar oluşturmaktaydı. Bulgarları, %26 ile Müslümanlar, %2 ile Rumlar, %1 ile Ulahlar takip etmekteydi.

Tablo 4. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Milliyetlerine Göre Oranları (%)

¹⁰⁴ BOA, TFR.I.d.00203-5.

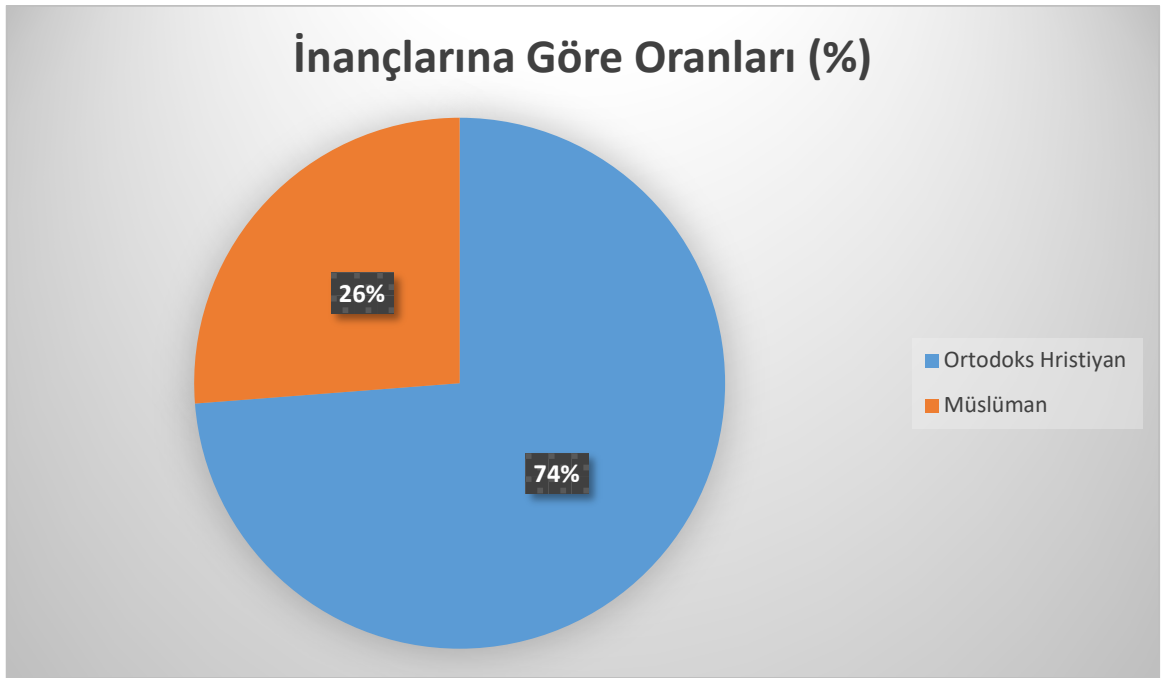
Manastır ve mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî kapsamında tahliye edilenler arasında üç kadın olması da dikkat çekicidir. Affın kapsamında yer alan mahkûmların siyasi suçlardan dolayı hapisanede bulunduğu değerlendirildiğinde 20. Yüzyıl başlarında kadınların da kadınların da bu türden olaylara dâhil olarak mahkûmiyet almaları ilginçtir. Florina’nın Zabiç karyesinden Papa Petre kızı Katerina bunlardan birisidir. “Bulgar fesad komitesini hanesine idhal ve kabul etmek suretiyle yataklık eylemesi”¹⁰⁵ suçundan üç sene kürek cezasına mahkûm edilmiştir.

3.3.3. İnançlarına Göre Mahkûmların Ayrımı

Tahliye edilen mahkûmlardan 287 kişinin inancı Ortodoks olarak kaydedilmiştir. Müslümanların sayısı ise 102 kişidir. Müslümanlar doğrudan “İslam” inancına mensup olarak kaydedilmemiş olmasına rağmen isimlerinden Müslüman oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların İnançlarına Göre Oranları (%)

¹⁰⁵ BOA, TFR.I.d.00203-9.

3.3.4. Mahkûmlara Ait Mesleki Bilgiler

‘Afv-1 ‘Umûmî gereğince Manastır ve mülhakâtında bulunan hapisanelerden tahliye edilen mahkûmların meslekleriyle ilgili doğrudan bir bölüm oluşturulmamış olmasına rağmen “ismi” sütununda bazı mahkûmların meslekleriyle ilgili bilgilerin de yer aldığı görülmektedir. Salıverilen 389 mahkûmdan 31’ine ait mesleki bilgi yer almaktadır.

Bulgar milli uyanışında ve komite faaliyetlerinde aktif olarak yer alan din adamlarının mesleklerle ilgili verilerde de ön plan çıktığı söylenebilir. Nitekim söz konusu mahkûmlardan 10 kişi “papa” olarak kaydedilmiştir. Bunun yanında birisi sabık (eski) olmak üzere Bulgar mektebi direktörü açıklamasıyla verilen 2 eğitimci, 2 terzi ve 2 bekçi de affa tabi tutulan mahkûmlar arasındadır. Bunların dışında mesleki olarak eğitilmiş oldukları düşünülebilecek belediye komiseri, dava vekili, Bulgar Metropolithane kâtibi gibi mesleklere sahip kişilere de rastlanmaktadır. Ayrıca yoğurtçu, enfiyec, bakkal gibi mesleklere sahip kişiler de vardır.

Tablo 6. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-1 ‘Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Meslekleri

Meslekler	Sayı	Meslekler	Sayı
Din Adamı (Papa)	10	Hancı	1
Bulgar Mektebi Direktörü	2	Bahçevancı	1

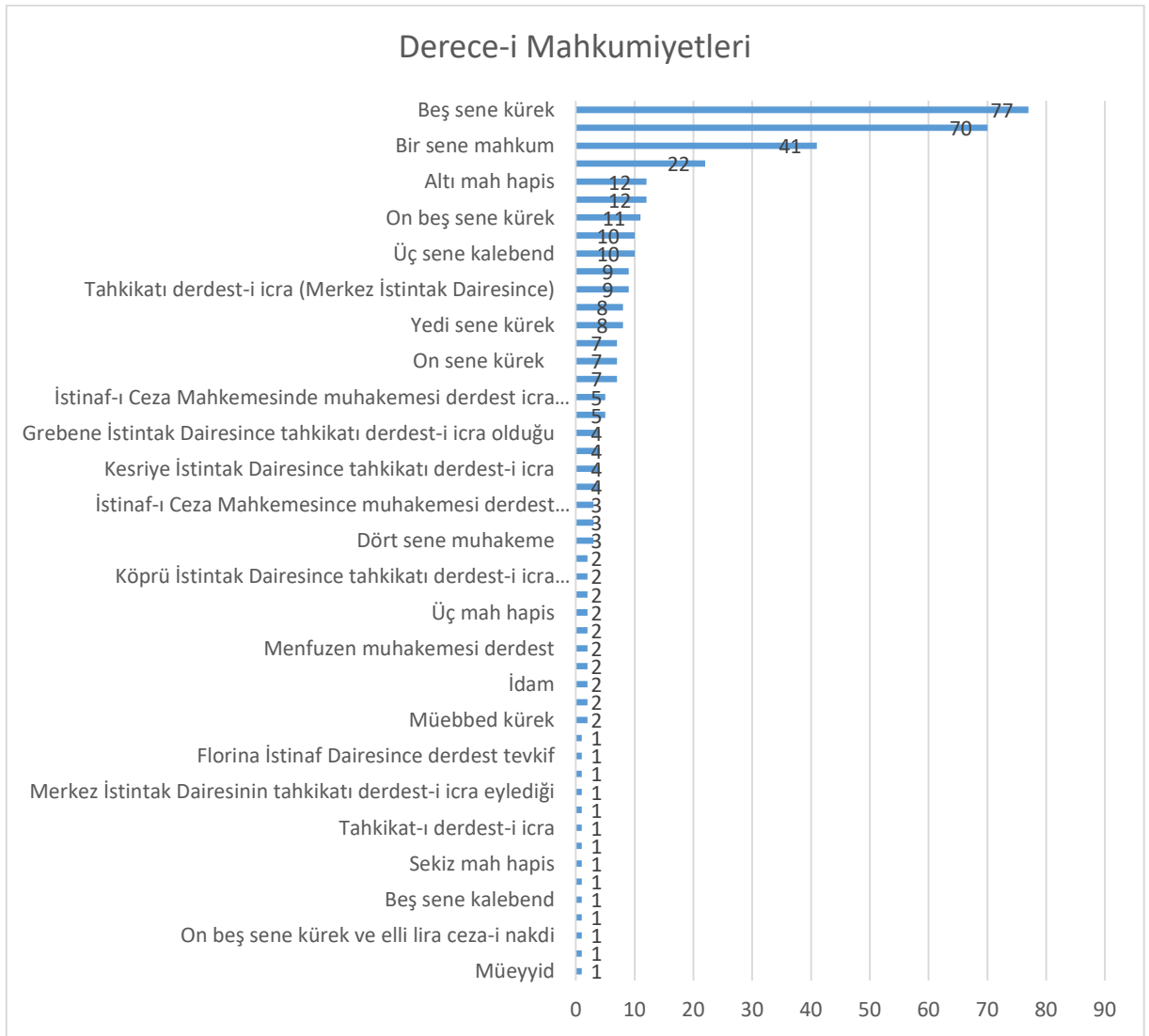
Terzi	2	Kunduracı	1
Bekçi	2	Enfiyeci	1
Dava Vekili	1	Yapağı Tüccarı	1
Belediye Komiseri	1	Bakkal	1
Muhtar	1	Arpacı	1
Bulgar Metropolithane Katibi	1	Kırcabaşı	1
Yoğurtçu	1	Koçibaşı	1
Değirmenci	1		

3.3.5. Mahkûmlar Hakkında Verilen Hükümler (Derece-i Mahkûmiyetleri)

1858 Ceza Kanunu'nun yürürlükte olduğu bir dönemde gerçekleşen 'Afv-ı 'Umûmî'de Manastır ve mülhakâtında bulunan hapishanelerden tahliye edilen mahkûmların ceza almalarına neden olan fiiller "Nev-i Cürm" sütunu altında verilirken, mahkûmiyetleriyle ilgili bilgiler "Derece-i Mahkûmiyeti" sütunu altında sıralanmıştır. Mahkûmiyetlerin ceza kanununun hangi maddesine dayanılarak verildiğine dair herhangi açıklama yer almamaktadır. Ancak Üsküp ve mülhakâtı hapishanelerinden tahliye edilen mahkûmların "Nev' ve Müddet-i Mahkûmiyeti" sütunundaki bilgilerinde mahkeme kararları da bulunduğundan Manastır Hapishaneleri defterinden en azından bir kısmının ceza kanunun hangi maddesine göre mahkûm oldukları anlaşılabilmektedir.

1858 Ceza Kanunu'nda Devlet aleyhine işlenen suçlardan hüküm giyenler Kanunu'nun; 57, 58, 62, 63 ve 66. maddelere göre ceza almışlardır. Mahkûmların kalan kısmı Ceza Kanunu'nun ikinci babına göre, yani şahsa karşı işlenen suçlardan hüküm giymişlerdir. Şahsa karşı suç işleyenler Ceza Kanunu'nun 170, 174 ve 180. maddelerine göre cezalandırılmıştır.

Tablo 7. Manastır ve Mülhakâtında 'Afv-ı 'Umûmî Kapsamında Tahliye Edilen Mahkûmların Derece-i Mahkûmiyetleri

Manastır ve mülhakâtı hapishanelerinden tahliye edilen 389 mahkûm içerisinde en büyük kısmı kürek cezasına çarptırılanlar oluşturmaktaydı. Toplamda 77 kişi “beş sene kürek”, 70 kişi “üç sene kürek”, 22 kişi “dört sene kürek”, 11 kişi “on beş sene kürek”, 8 kişi “yedi sene kürek”, 7 kişi “on sene kürek”, 7 kişi “sekiz sene kürek”, 2 kişi “altı sene kürek”, 2 kişi “müebbet kürek”, 1 kişi ise “iki sene kürek” cezası almıştı. Devlete karşı işlenen suçlar içerisinde Ceza Kanunu’nun 62. ve 63. maddeleri kürek cezasını öngörmekteydi.

Ceza Kanunu’nun 62. maddesinde “Her kim Devlet-i Aliyye’nin, emlak ve emvâl ve nukûdunu veya ahaliden bir cemm-i gafirin emlâkini zabt ve yağma ve gâret etmek ve bu misillü cinâyât ashâbının aleyhinde hareket eden asâkir-i Devlet-i Aliyye’ye karşı durmak zımnında teşekkül etmiş olan müsellağ eşkiyâ cemiyetine baş

olur veyâhûd bu cemiyet içinde bir kumanda sâhibi bulunur ise i'dâm olunur. Ve bu makûle eşkiyâ cemiyyetlerinde dâhil bulunanlardan ol cemiyyetlerde söz ve kumanda sâhibi olmayanlar mahall-i fesâdda tutuldukları halde muvakkaten küreğe konulur.” hükmü yer almaktadır. Bu madde devletin mülklerine zarar verenler ve ahaliden büyük bir topluluğun mülklerini zapt, yağma ve talan edenler ve buna benzer eylemlere karşı mücadele eden Osmanlı askerlerine karşı koyanlarla ilgilidir. Bu tür fiillerde bulunan çetelerin elebaşları idam, diğer çete üyeleri ise belli bir süre için kürek cezasına¹⁰⁶ çarptırılmaktadır¹⁰⁷.

Ceza Kanunu’nun 63. Maddesinde ise, “Madde-i sâbıkada beyân olunan eşkiyâ ve haydûd cemiyyeti bir şirket suretinde bulunacağından işbu şirket-i fesâdiyyenin umûrunu uzakdan ve yakından idare eden ve öyle eşkiyâ cemiyetini tertîb ve teşkîl eyleyen veyâhûd anlara bilerek ve bi’lihtiyâr esliha ve cebhâne ve sâir âlât-ı fesâdiyye veren ve tedârik ediveren veyâhûd zahîre ve me’kûlât gönderen veyâhûd her ne sûretle olur ise olsun eşkiyâ cemiyyetlerinin müdür ve kumandanlarıyla muhâbere-i hafiyeye-i fesâdiyyesi vukû bulan ve ol şekâvet cemiyyetlerinin maksad ve niyetlerini ve hâl ve sıfatlarını bildiği halde mecbûriyyeti olmayarak anlara yatacak ve ihtifâ edecek ve toplanacak mahal veren kimseler muvakkaten küreğe konulur.” hükmü yer almaktadır. Komitelere yardım ve yataklık edenlerle ilgili olan maddeye göre, bu türden fiillerde bulunanlar kürek cezası almaktaydılar¹⁰⁸.

Bu noktada Ceza Kanunu’nun 62. ve 63. maddelerine göre ceza aldıklarını düşündüğümüz mahkûmlarla ilgili olarak cürümleri hakkında birkaç örnek vermekle iktifa edeceğiz.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi 77 kişiyle en fazla mahkûmiyet kararı “beş sene kürek” olarak verilmişti. Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova’lı Vale Petre, “Kırçova nahiyesine taarruz eden Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek icra-yı mefsedet eylemesi”¹⁰⁹ nedeniyle cezaya çarptırılmıştı. Aynı cezadan mahkûm olanlardan bir diğeri ise Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Torbye

¹⁰⁶ Osmanlı Devleti’nin klasik döneminde kürek cezasından kasıt, gemilerde kürek çekmek şeklinde cezanın infazını ifade ediyordu. Ancak Tanzimat döneminden itibaren, mahkûm olan suçlu devlet tarafından tayin edilen yerlerde ayaklarında pranga olduğu halde ağır işlerde çalıştırılıyordu. Bkz. Mehmet Koç, *Osmanlı Hukukunda Ta’zir Suç ve Cezaları (Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2017)*, 28; Kürek cezası için ayrıca bkz. Mehmet İpşirli, “Kürek Cezası”, *DİA*, EK. 2, 112-114.

¹⁰⁷ 62. madde için bkz. BOA, A.}DVN.MKL.00074.00031.001.15.

¹⁰⁸ 63. Madde için bkz. BOA, A.}DVN.MKL.00074.00031 .001.15.

¹⁰⁹ BOA, TFR.I.d.00203-2.

karyesinden İlya veled-i Temo'du. "İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül eden şekavet komitesine iltihak eylemek"¹¹⁰ suçundan beş sene kürek cezasına çarptırılmıştı.

Üç sene kürek cezası alan toplam 70 kişiden Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Beseşte karyeli Reste Petre Role, "Bulgar cemiyet-i fesadiyesine yataklık ve muavenet eylediği"¹¹¹ suçlamasıyla ceza almıştı. Bulgar komite ve çetelerine yalnızca Bulgarlar dâhil olmuyordu. Rum ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Gabreş karyeli Mitre Üstübkü, "Bulgar erbab-ı fesad komitesi efradından olduğu"¹¹² için üç sene kürek cezası almıştı.

Mahkûmlardan 22 kişi ise "dört sene kürek" cezası almıştı. Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Batla karyesinden Hristo Lazor, "İhlal-i asayiş-i maksad-ı mefsedetkaranesiyle teşkil etmiş olan Bulgar fesad komitesine iltihak eylediği"¹¹³ suçlamasıyla mahkûm olmuştu. Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Baba Yorgi mahallesinden Bulgar heyet-i ruhani reisi Hacı Pop Yuvan veled-i Papa Adam, "Bulgar komitesinin levazımatını tedarik ve umurunu rü'yet eylediği"¹¹⁴ suçlamasıyla dört sene kürek cezası almıştı. Şahsın din adamı olması ayrıca dikkat çekicidir. "On beş sene kürek" cezası alan ve aftan yararlanan kişi sayısı ise 11'dir. Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Zabiç karyesinden Gorki Kara Pançe veled-i Pana, "İğtişâş esnasında İsveti Todor karyesini ihata eden Bulgar komiteleriyle edilen müsademedede hazır bulunup karye-i mezkureli Ramazan'ın katlinde müşterek bulunduğu"¹¹⁵ gerekçesiyle on beş sene kürek cezası almıştı. Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Ekşisu karyesinden Pandil İstoviçe, "İhlal-i asayiş-i maksad-ı mefsedetkaranesiyle teşekkül eden Bulgar eşkiyasına bil-iltihak telgraf ve şimendüfer hatları tahrip eylemesi" nedeniyle "On beş sene kürek ve elli lira ceza-i nakdi"¹¹⁶ cezasına çarptırılmıştı.

Kürek cezası alanlardan iki kişi ise müebbeden cezaya çarptırılmıştı. Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Karadebbağ Mahallesinde sakin yoğurtçu Belaje Petre, "İhlal-i asayiş maksadıyla müteşekkil Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak

¹¹⁰ BOA, TFR.I.d.00203-4.

¹¹¹ BOA, TFR.I.d.00203-4.

¹¹² BOA, TFR.I.d.00203-4.

¹¹³ BOA, TFR.I.d.00203-1.

¹¹⁴ BOA, TFR.I.d.00203-1.

¹¹⁵ BOA, TFR.I.d.00203-10.

¹¹⁶ BOA, TFR.I.d.00203-5.

ederek asakir-i şahaneye karşı istimal-i silah eylediği”¹¹⁷ gerekçesiyle müebbet kürek cezası almıştı. En az süreli kürek cezası alan kişi, Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Esteroğalı Daskal İlya Zarçe’ydi. İki sene kürek cezasını “Nezdinde evrak-ı muzır hıfzeylediği”¹¹⁸ suçu nedeniyle almıştı.

Ceza Kanununun 55. ve 56. Maddeleri komite ve çete mensuplarının idam cezasına mahkûm edilmesiyle ilgiliydi. Ceza Kanunu’nun 55. maddesi, Osmanlı vatandaşlarının aleyhinde silahlı isyan çıkaranlarla ilgili olup, bu kişilerin idam cezasına çarptırılmasına hükmetmektedir¹¹⁹. 56. madde, Osmanlı Devleti ahalisinden bir kısmını diğer ahali aleyhine silahlandırarak katliama tahrik, teşvik veya bazı mahallerde gasp ile talan ve memleketin tahribatı ve nüfusun katledilmesi eylemine girişenleri kapsamakta ve bu fiillerde bulunanlarla ilgili idam cezasına hükmetmektedir¹²⁰. Timurhisar Nahiyesi’nin Çir karyesinden Salban Boguye “Bulgar fesad komitesine bil-iltihak asakir-i şahaneyeye karşı silah istimal eylemek”¹²¹ suçundan, Manastır’ın Dirahor mahallesinden ve Bulgar mektebi direktörü olan Vasil Grobof ise “Bulgar cemiyet-i fesadiyesinin seyyar komite riyasetini ifa eylediği”¹²² için idam cezası alan mahkûmlardı ve genel af sayesinde salıverildiler.

Bunların dışında 1858 Ceza Kanununda hadd suçlarından olan hırsızlık (sirkat) ile ilgili hükümler 216-230. maddeler arasında yer almaktadır. Manastır ve mülhakât hapisanelerinden tahliye edilen mahkûmlar içerisinde Kanunun ilgili maddelerine göre cezalandırılan oldukça fazla sayıda mahkûm olduğu görülmektedir. Ceza kanununun sirkatla ilgili hangi maddesine göre cezalandırıldıklarını tam olarak tespit edemememize rağmen özellikle İlinden İsyanı esnasında meydana gelen kargaşayı fırsat bilerek bu türden fiillere başvuranların cezalandırıldıkları görülmektedir. Bu kategoride yer alan mahkûmların büyük çoğunluğunu Müslümanalar oluşturmaktadır. Salıverilen mahkûmlar içerisinde oldukça yüksek bir yekune sahip olduklarını söylemek de gerekir.

¹¹⁷ BOA, TFR.I.d.00203-2.

¹¹⁸ BOA, TFR.I.d.00203-9.

¹¹⁹ 55. madde: “Her kim bizzat veyâ bi’l-vâsıta tebaa-i Devlet-i Aliyye ve sekene-i Memâlik-i Maḥrûseyi saltânât-ı seniyye aleyhine müsellehân isyan ettirmek üzere tahrik edib de maksadı olan kaziyye-i isyân tamamiyle fiile çıkar veyâhûd madde-i isyânın icrâsına başlanmış bulunur ise ol kimse i’dâm olunur.” Bkz. BOA, A.}DVN.MKL.00074.00031.001.13.

¹²⁰ 56. madde: “Her kim Memâlik-i Maḥrûse ahâlîsini yek-diğeri aleyhinde silâhlandırarak mukâteleye tahrik ve iğrâya veyâhûd ba’zı mahallerde gasb ve gâret ve tahrib-i memleket ve katl-i nüfûs ef’âlini ikâ’a mütecâsir olub da kaziyye-i fesâd tamâmiyle fiile çıkar yâhûd madde-i fesâdın icrâsına başlanmış olur ise ol kimse kezâlik i’dâm olunur.” Bkz. BOA, A.}DVN.MKL.00074.00031.001.13.

¹²¹ BOA, TFR.I.d.00203-6.

¹²² BOA, TFR.I.d.00203-10.

70 kişi bir sene mahkûm, 22 kişi altı ay hapis, 2 kişi üç ay hapis, 2 kişi 5 ay hapis, 1 kişi ise sekiz ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Örneğin Köprülü kazasının Sogle karyesinden Ferhat bin Cafer “Kırçova hadisesinde etrafa dağılan hayvanattan yedinde bir res öküz derdest”¹²³ eylemesi nedeniyle bir sene hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Ancak bu türden fiiller yalnızca Müslümanlar tarafından gerçekleştirilmemiştir. Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Köprülü’nün Bogomil karyesinden Velko Yankoli , “Kırçova hadisesinde etrafa dağılan hayvanattan yedine iki res dana bulunmasından dolayı”¹²⁴ altı ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Siyasi suçların dışında bu türden adi fiiller nedeniyle mahkûm olanların da aftan yararlandırılmış olması, şahısların işledikleri suçların isyanlar esnasında meydana gelmiş olmasıyla ilgilidir.

Hırsızlık gibi adi suçların yanında Müslümanlardan bir kısmı da Bulgar komiteleri ile işbirliği yapmaktan cezalandırılmıştır. Pirlepe’li Abdullah bin Mustafa, Bulgar çetelerine silah satmak suretiyle yardımda bulundu için dört sene kürek cezasına mahkûm edilmiştir¹²⁵. Bunun yanında intikam hisleriyle suç işleyen bir kısım Müslüman’ın da bu dönemde aftan yararlandığı görülmektedir. Ohri’nin Yasucan karyesinden Emin bin Erham, R. 1318 senesinde kendisini yaralayan ve refikini katleden, Ohri’nin Çernevoda karyesinden Bulgar komitesi mensubu Arsub’u R. 1319 senesinin Kasım ayında öldürdüğü için Manastır hapishanesinde yatmaktadır¹²⁶. Af kapsamında salıverilen mahkûmlar arasında askerlere rastlamak da mümkündür. Manastır’da İkinci Sınıf Redif Taburu’nun Dördüncü Bölüğü’nde vazife gören Prespa’nın Haravat karyesinden Abidin bin Hüseyin bu türden bir mahkûmdur. Bulgar eşkiyasıyla vuku bulan müsademe sonrasında Üstüban isminde bir Bulgarı eşkiya zannederek katlettiği için hapiste bulunmaktadır¹²⁷.

Komite ve çete faaliyetleri esnasında işlenen suçlarla ilgili ilginç örneklerine rastlamak mümkündür. Ohri kasabalı Lambe Royhin, yine aynı kasabadan Yakem Naum isimli bir Musevi vatandaşı komite namına talep olunan parayı vermemesinden dolayı katleden Ziko ve Laktana’lı Mile’ye yardımda bulunduğu için beş sene kürek cezası almıştır¹²⁸. Bu örnekten de anlaşılabileceği gibi komite ve çetelerin tehtidi

¹²³ BOA, TFR.I.d.00203-12.

¹²⁴ BOA, TFR.I.d.00203-12.

¹²⁵ BOA, TFR.I.d.00203-8.

¹²⁶ BOA, TFR.I.d.00203-14.

¹²⁷ BOA, TFR.I.d.00203-11.

¹²⁸ BOA, TFR.I.d.00203-10.

yalnızca Müslümanları değil Gayrimüslim tebayı da etkilemiştir. Hatta komiteciler işi daha da ileri götürerek kendi din adamlarını dahi tehtit eder hale gelmişlerdir. Loznan karyeli Dime Nikola, Papas Gakle'ye tehtitte bulunmak suçlamasıyla Manastır hapishanesinde bulunmaktadır¹²⁹.

¹²⁹ BOA, TFR.I.d.00203-14.

SONUÇ

Osmanlı Devleti henüz ikinci hükümdarı olan Orhan Gazi döneminden itibaren Balkanlarda hâkimiyet kurmaya başlamıştır. Çimpe ile başlayan batıya doğru Osmanlı ilerleyişi 17. yüzyılda Orta Avrupa'ya kadar olan arazinin Osmanlı egemenliğine girmesini sağlamıştır. 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlayan içte bozulmalar dışta ise Avrupa'da meydana gelen gelişmeler karşısında devletin birçok alanda çöküşe geçtiği görülmektedir. Bütün bunlar olurken Habsburglar karşısında gerileyen ve bir müddet sonra Ruslar karşısında adeta ölüm kalım savaşı verecek olan Osmanlı, kendisine vatan olarak gördüğü Balkan topraklarını elinde tutmak için büyük mücadele vermiştir. Fakat bütün çabalara rağmen devletin geri çekilişinin önüne geçilemeyecektir.

19. yüzyılda Osmanlı açısından her alanda meydana gelen çözülme Balkanlarda da kendini hissettirmiştir. Yerel idareden duyulan huzursuzluk, geri kalmışlık, merkezi otoritenin sarsılması, büyük devletlerin politikaları, bölgenin savaş alanı haline gelmesi ve nihayet milliyetçi nitelikli ayaklanmalar Balkan coğrafyasının adeta bir cadı kazanı haline getirmiştir. Rusya'nın Panslavist politikaları, Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun Akdeniz'e bir çıkış kapısı bulmak gibi politikaları bölgede yaşayan milletlerin ihtiraslarıyla birleşince önce 1829'da Yunanistan, onu takip eden yıllarda ise Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Bu dağılıp sürecinin önemli aktörlerinden birisi de Bulgarlar olacak ancak bağımsızlıklarını diğer Hristiyan anasıra göre görece geç kazanacaklar, ancak II. Meşrutiyet'in ilan edildiği 1908'de gerçekleştirebileceklerdir.

Bulgar milliyetçiliğinin henüz erken denecek bir dönemde özellikle Fransız ihtilalinin etkilerinin hissedilmeye başladığı 19. Yüzyılın başlarında milli uyanışını gerçekleştirmeye başladığı söylenebilir. Öncelikle bir milli kilise oluşturarak Rum Patrikhanesi'nin kontrolünden çıkmak ve ayrıca eğitim yoluyla ideolojik olarak yetiştirilmiş nesiller meydana getirmek için Bulgar münevverlerinin büyük bir mücadele verdikleri görülmektedir. Diğer taraftan halkı örgütlemek, bölgede kargaşa çıkarmak, Osmanlı Devleti'nin otoritesini sarsmak amacıyla komite ve çeteler kurma yoluna da gitmişlerdir. Bu yolla bağımsızlık yolunda mücadele edeceklerdir. Bağımsız Bulgaristan'ı kurmaya yönelik Bulgar milliyetçilerinin en önemli destekçileri ise başta Rusya olmak üzere Büyük Devletler olacaktır. Bulgar komitelerinin çıkardıkları isyanları içişlerine müdahalenin bir aracı olarak gören Büyük Devletler bu

ayaklanmaları bahane ederek Osmanlı Devleti’ni baskı altına almışlar ve komitelerinin hedeflerine ulaşmalarında ellerini kolaylaştırmışlardır.

Bulgarlar için en önemli dönüm noktalarından birisi 93 Harbi sonrasında Ayastefanos Barış Antlaşması ile muhtar bir Bulgaristan’ın kurulmasıdır. Sınırları Karadeniz’den Akdeniz’e kadar uzanan bu Büyük Bulgaristan Avrupa güçler dengesi nedeniyle hayata geçirilememiş ve Berlin Antlaşması ile Doğu Rumeli ve Makedonya ıslahat yapma şartıyla Osmanlı Devleti’ne bırakılmıştır. Bulgarların bundan sonraki hedefi coğrafi yakınlığı itibarıyla önce Doğu Rumeli’yi daha sonra da Makedonya’yı ele geçirmeye çalışmak olacaktır. 1885’te Doğu Rumeli’yi ele geçirdikten sonra bütün dikkatini Makedonya’ya çeviren bulgarlar, gizlice teşkil ettikleri komiteleri ve çeteleri aracılığıyla terör ve tedhiş hareketlerinden geri durmazken bölgede büyük isyanlar da tertip etmişlerdir.

20. yüzyılın başlarına gelindiğin de önce Cunma-i Bâlâ daha sonra da İlinden isyanlarıyla mücadele etmek zorunda kalan, Berlin Antlaşmasının 23. maddesi gerekçe gösterilerek ıslahat yapması konusunda Büyük Devletlerin tazyiklerine uğrayan Osmanlı Devleti, Kasım 1902’de “Rumeli Vilayeti Hakkında Talimat” başlıklı ıslahat hükümleri yürürlüğe konmuştur. Islahat programına göre “Rumeli Vilâyât-ı Şahanesi Umum Müfettişliği” oluşturularak dış baskıların önüne geçilmek istenmiştir. Ancak bu girişim Rusya ve Avusturya’nın müdahalesinin önüne geçememiş önce Vilayana Islahat Programı İlinden İsyanı sonrasında da Mürzsteg Islahat Programı Osmanlı Devleti’ne dayatılmıştır.

Islahat Programlarında ön plana çıkan hususlardan birisi komite ve çete faaliyetlerine dâhil olanlar için af çıkarılmasıdır. Nitekim Osmanlı Devleti’nin o dönem kendisine bağlı bir emaret olan Bulgaristan’la imzaladığı 8 Nisan 1904 tarihli İtilafnâme’nin 3. maddesi gereğince İhtilal hareketlerine karışıp mahkûm olanlara genel af ilan edilmiştir. Genel af doğrudan ya da dolaylı olarak zararlı faaliyetlere katılanlar ile çeşitli suçlardan hüküm giymiş olanlar ve siyasi cinayet işleyenleri de kapsayacaktır. Fakat vapur, tren ve köprülere dinamitle saldırıda bulunup cinayet işleyenler af kapsamına alınmayacaktır. İtilafname’nin imzalanmasından kısa süre sonra Padişah iradesiyle af ilan edilmiş, , “mevkûf ve mahkûm ve menfi” olanların aftan yararlanacağı belirtilmiştir.

Af kapsamında Hapishanelerde bulunan hükümlü ve tutukluların serbest bırakılması gündeme gelmiş, bunlar için defterler tanzim edilmiştir. Oluşturulan defterler incelendiğinde herhangi bir standardın gözetilmediği göze çarpmaktadır. Ancak farklı hapishanelere ait defterlerde hapishaneden salınan şahıslara ait ismi, memleketi, mahkûmiyet süresi, işlediği suç gibi bilgilere ulaşılabilir. Bu çalışmanın konusu oluşturan Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî kapsamında tahliye edilenlere dair defterde (TFR.I.d.00203)’de toplam 389 kişinin kaydı yer almaktadır. ‘Afv-ı ‘Umûmî gereğince en çok mahkûm tahliye edilen hapishane, 348 kişiyle Manastır Hapishanesi’dir. Ayrıca aynı dönemde Manastır Vilayeti’ne bağlı Florina, Pirlpe ve Kesriye, Serfiçe, Grebene, Görüce, Kırçova Hapishanelerinden de tahliyeler gerçekleşmiştir. Defterde yer alan bilgiler, bölgede meydana gelen siyasi suçların mahiyeti, katılan kişilere ait özellikler, işledikleri suçlar karşısında aldıkları cezalar gibi hususlara ışık tutmaktadır.

Bu yönüyle ‘Afv-ı ‘Umûmî çerçevesinde tanzim edilen Manastır ve mülhakât hapishaneleri için tutulan defter ve diğer vilayetlerde tanzim edilen defterler Balkanlarda komitecilerin gerçekleştirdikleri faaliyetleri ve işledikleri suçları inceleyebilmek açısından oldukça kıymetli kaynaklar olarak görülmelidir. Komiteler ve çete faaliyetleri bu güne kadar daha çok siyasi yönülle ele alınan hadiselerdir. Ancak suç ve suçlu ile bunların karşısında devletin konumu ve adli teşkilatın nasıl işlediği gibi sorulara cevap arayan çalışmalarda bu defterler önemli bir malzeme sunmaktadır.

Çalışmamızda Manastır ve mülhakât hapishanelerinde bulunan tutuklu ve mahkûmların meslekleri, haklarında verilen hükümler, milliyet, inanç ve cinsiyetleri gibi farklı açıdan değerlendirmeleri yapılmış, tablo ve grafiklerle izah edilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Bab-ı Ali Evrak Odası (BEO):

BEO, 1957,146718.

BEO.1958.146817.

Hariciye – Petersburg Sefareti (HR.SFR.04):

HR.SFR.1.131-11.

Hariciye – Sofya Sefareti (HR.SFR.04):

HR.SFR.04.450-67.

Hariciye Nezareti Siyasi (HR.SYS):

HR.SYS.01383.

İrade Hususi (İ.HUS):

İ.HUS.100-147.

İ.HUS.00115.00086.001.

Sadaret Defterleri (A.}d.):

A.}d.03309; A.}d.03310.

Sadaret Mukavelenameler (A.}DVN.MKL):

A.}DVN.MKL.00074.00031.001.

Teftişat-ı Rumeli Evrakı Defterleri (TFR.d.):

TFR.I.d.00202.

TFR.I.d.00203.

TFR.I.d.00202.

TFR.I.d.00203-16.

TFR.I.d.00203-5.

TFR.I.d.00203-9.

TFR.I.d.00206.

Teftişat-ı Rumeli Evrakı Kosova Evrakı (TFR.I.KV):

TFR.I.KV.00060.05918.001.

Teftişat-ı Rumeli Evrakı Makalat Evrakı (TFR.I.MKM):

TFR.I.MKM.00008.00779.1.002.

Teftişat-ı Rumeli Evrakı Sadaret Evrakları (TFR.I.A):

Teftişat-ı Rumeli Evrakı Umum Evrakı (TFR.I.UM):

TFR.I.UM.00004.00400.001.

TFR.I.A.00017.01636.002.

TFR.I.A.00017.01638.001.

TFR.I.A.00017.01638.002.

TFR.I.A.00017.01638.003.

TFR.I.A.00017.01638.004.

TFR.I.A.00017.01638.005.

Yıldız Askeri Mevzuat (Y.PRK.ASK):

Y.PRK.ASK.195-91.

Yıldız Elçilik Şehbenderlik Ateşemiliterlik (Y.PRK.EŞA):

Y.PRK.EŞA.00045.00079.002.

Yıldız Hususi Maruzat (Y.A.HUS):

Y.A.HUS.00446.00123.

Yıldız Müfettişlikler ve Komiserlikler Tahrirâtı (Y..PRK.MK):

Y..PRK.MK.00018.00071.003.

Yıldız Müfettişlikler ve Komiserlikler Tahrirâtı (Y.PRK.MK):

BOA, Y.PRK.MK.7-69.

BOA, Y.PRK.MK.94.11.

Yıldız Mütenevvi Maruzat (Y.MTV):

Y.MTV.00259.00155.002.

Yıldız Resmi Mevzuat (Y.A.RES):

Y.A.RES.00125.00026.001.

Y.A.RES.00125.00026.003.

Y.A.RES.00125.00026.006.

Y.A.RES.00125.00026.008.

Y.A.RES.00125.00051.006.

Araştırma ve İnceleme Eserleri

Adanır, Fikret. *Makedonya Sorununun Oluşumu ve 1908'e Kadar Gelişimi*, İstanbul:

Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

- Ahbab, Yakup. “Amerikan ve İngiliz Basınında İlinden İsyanı (1903)”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1 (2015), . 119-151.
- Ahbab, Yakup. “Amerikan Ve İngiliz Basınında İlinden İsyanı (1903)”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1/1 (2015), 119-151.
- Akhund, Nadine. “Stabilizing a Crisis and the Mürzsteg Agreement of 1903: International Efforts to Bring Peace to Macedonia”, *Hungarian Historical Review*, 3 (2014), 587-608.
- Anderson, Matthew Smith. *Doğu Sorunu 1774-1923 Uluslararası İlişkiler Üzerine Bir İnceleme*, Çev. İdil Eser, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001.
- Armaoğlu, Fahir. *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1999.
- Ata, Meltem Begüm Saatçı. “Vilayat-ı Selâse Müfettişlik Faaliyetlerinin Tercüman Gazetesine Yansıması”, *Tarih Okulu Dergisi*, XXII (Haziran 2015), 252-258.
- Aydın, Mahir. “Arşiv Belgeleriyle Makedonya’da Bulgar Çete Faaliyetleri”, *Osmanlı Araştırmaları*, IX (1989), 209-234.
- Aydın, Mithat. “Bosna-Hersek Ayaklanması (1875)’nda Panslavizmin Etkisi ve Sırbistan ve Karadağ’ın Rolü”, *Belleten* 69/256, (Aralık 2005), 913-936.
- Aydın, Mithat. *Balkanlarda İsyan*, İstanbul: Selenge Yayınları, 2021.
- Bağçeci, Yahya. “İngiltere Parlamento Tutanaklarında 1876 Bulgar İsyanı”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 24 (2014), 211-235.
- Bayraktar, Kaya. “Makedonya Sorunu ve Avrupa Müdahalesi (1902-1905)”, *Bilig*, 69 (Bahar 2014), 1-28.
- Bayur, Yusuf Hikmet. *Türk İnkılâbı Tarihi*, I/I, Ankara: TTK Yayınları, 1991.
- Britannica, T. Ansiklopedi Editörleri (2024, 12 Ağustos). Mihail Grigoryevich Chernyayev. Britannica Ansiklopedisi. <https://www.britannica.com/biography/Mikhail-Grigoryevich-Chernyayev> (e.t. 05.06.2024)
- Çanlı, Mehmet. “Balkanlarda Komitacılık ve Çetecilik: II. Meşrutiyet Dönemi Meclis-i Mebusan Oturumlarında Yapılan Tartışmalar Ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 6/4 (2017), 2824-2846.

- Davison, R. H. “Küçük Kaynarca Antlaşması’nda ‘Dosografa’ Kilisesi”, *Belleten*, 64/239 (Nisan 2000), 213–222.
- Dikici, Ali. “Osmanlı Makedonyasında Kurulan İlk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı”. *Karadeniz Araştırmaları*, 24/24 (Nisan 2010), 75-108.
- Düstûr*, 8/1 (28 Mart 1320 - 1 Temmuz 1324), Ankara: Başvekâlet Devlet Matbaası 1943.
- Ercan, Yavuz. “Balkan Türkleri ve Bulgarlar”, *Belleten*, 54/209 (Nisan 1990), 297-308..
- Erim, Nihat. *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, I, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1953.
- Hasanoğlu, Ergün. “Tophane Konferansı’na Giden Süreçte Şarki Rumeli Vilayetinin İlhakının Diplomatik Boyutu (18 Eylül 1885-5 Kasım 1885)”, *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 11/30 (Temmuz 2024), 439-473.
- İnalcık, Halil. “Türkler ve Balkanlar”, *Bal-Tam Türklük Bilgisi*, 3, (2005), 20-44.
- İnalcık, Halil. *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, İstanbul: Eren Yayıncılık, 1992.
- İpşirli, Mehmet. “Kürek Cezası”, *DİA*, EK. 2, 112-114.
- İşlek, Ali Emre. “Bulgar-Makedon Komitelerinin Bulgaristan Emareti’ndeki Faaliyetleri: Varna Örneği (1878-1908)”, *History Studies*, 14/4, (Kasım 2022), 887-910.
- Karal, Enver Ziya. *Osmanlı Tarihi – Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907)*, VIII, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995.
- Kıtanov, Valentin. “Diplomatic and Journalistic Comments on the Agreement Between the Ottoman Empire and the Principality of Bulgaria in 1904”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 15/30 (2019), 85-108.
- Kıtanov, Valentin. “Diplomatic and Journalistic Comments on the Agreement Between the Ottoman Empire and the Principality of Bulgaria in 1904”, 88-89.
- Koç, Mehmet. *Osmanlı Hukukunda Ta’zir Suç ve Cezaları*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2017.

- Korkmaz, Ender. “Osmanlı Arşiv Evraklarına Göre İlinden İsyanında Yaşanan Başlıca Olaylar”, *Uluslararası Dil Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Günce Yaklaşımlar Dergisi*, 2/1 (2020). 304-333.
- Mitrova, Makedonka. “The Kingdom Of Serbia and the Mürzsteg Reforms in Ottoman Macedonia”, *Hcmopuja*, L/LI/2015/2016, 6p. 1, 173-190.
- Özbozdağı, Özer. “Osmanlı Makedonyası’ndan Bulgaristan’a Firar Eden Bulgarların Eve Dönüş Meselesi (1902-1904)”, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 12/1 (2023), 127-171.
- Özkan, Ayşe. “1876 Osmanlı-Sırp-Karadağ Savaşı’nda Rus Gönüllüler”, *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5/10 (2023), 693-718.
- Saatçi, Meltem Begün. *1890-1903 Arası Makedonya Sorunu*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans, 1997.
- Sander, Oral. *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918’e*, Ankara İmge Kitabevi, 2003.
- Saygılı, Hasip. “Hüseyin Hilmi Paşa’nın Rumeli Müfettişliği Döneminde (1902-1908) Rus Diplomatik Misyonlarının Bulgar Komitacıları ile İlişkileri”, *İGÜSBD*, 1/2 (Ekim 2014), 197-226.
- Saygılı, Hasip. “Rumeli Müfettişliği Döneminde (1902-1908) Makedonya’da Yunan Komitecileri ve Osmanlı Devleti”, *Güvenlik Stratejileri*, 11/21 (2015), 147-185.
- Şam, Emine. “Prens Alexandre Battenberg’in İttihat Beyannamesi ve Doğu Rumeli’nin Bulgaristan’a İlhâkı”, *History Studies*, 1/1 (2011), 235-251.
- Şentürk, M. Hüdayi. *Osmanlı Devleti’nde Bulgar Meselesi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1992.
- Tan, Hakan. “Bulgar Komite Faaliyetlerine Genel Bir Bakış”, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 15/1 (Haziran 2013), 45-69.
- Taştan, Yahya Kemal. *Balkan Savaşları ve Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2017.
- Tekinsoy, Yunus Emre. *1904 Bulgar Genel Affı (Avf-ı Umumi)*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2021.

- Tokay, Gül. *Makedonya Sorunu Jön Türk İhtilalinin Kökenleri (1903-1908)*, İstanbul: Alfa Yayıncılık, 1996.
- Tunaya, Tarık Zafer. *Türkiye’de Siyasal Partiler İkinci Meşrutiyet Dönemi*, I, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1988.
- Uçarol, Rıfat. *Siyasi Tarih (1789-2001)*, İstanbul: Der Yayınları, 2008.
- Von Puttkamer, Joachim. “The Vlachs of Krushevo. Nationalism and Violence in the Ilinden Uprisin”, *Südost-Forschungen*, 76 (2017), 217-240.
- Yetim, Fahri. “Osmanlı İmparatorluğu’nun Dağılma Döneminde Balkan Milliyetçiliği ve Büyük Güçler”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, (2011), 285-296.

[illegible]

TFR.Ld.00203

١٠٠	١٠١	١٠٢	١٠٣	١٠٤	١٠٥	١٠٦	١٠٧	١٠٨	١٠٩	١١٠
١١١	١١٢	١١٣	١١٤	١١٥	١١٦	١١٧	١١٨	١١٩	١٢٠	١٢١
١٢٢	١٢٣	١٢٤	١٢٥	١٢٦	١٢٧	١٢٨	١٢٩	١٣٠	١٣١	١٣٢
١٣٣	١٣٤	١٣٥	١٣٦	١٣٧	١٣٨	١٣٩	١٤٠	١٤١	١٤٢	١٤٣
١٤٤	١٤٥	١٤٦	١٤٧	١٤٨	١٤٩	١٥٠	١٥١	١٥٢	١٥٣	١٥٤
١٥٥	١٥٦	١٥٧	١٥٨	١٥٩	١٦٠	١٦١	١٦٢	١٦٣	١٦٤	١٦٥
١٦٦	١٦٧	١٦٨	١٦٩	١٧٠	١٧١	١٧٢	١٧٣	١٧٤	١٧٥	١٧٦
١٧٧	١٧٨	١٧٩	١٨٠	١٨١	١٨٢	١٨٣	١٨٤	١٨٥	١٨٦	١٨٧
١٨٨	١٨٩	١٩٠	١٩١	١٩٢	١٩٣	١٩٤	١٩٥	١٩٦	١٩٧	١٩٨
١٩٩	٢٠٠	٢٠١	٢٠٢	٢٠٣	٢٠٤	٢٠٥	٢٠٦	٢٠٧	٢٠٨	٢٠٩
٢١٠	٢١١	٢١٢	٢١٣	٢١٤	٢١٥	٢١٦	٢١٧	٢١٨	٢١٩	٢٢٠
٢٢١	٢٢٢	٢٢٣	٢٢٤	٢٢٥	٢٢٦	٢٢٧	٢٢٨	٢٢٩	٢٣٠	٢٣١
٢٣٢	٢٣٣	٢٣٤	٢٣٥	٢٣٦	٢٣٧	٢٣٨	٢٣٩	٢٤٠	٢٤١	٢٤٢
٢٤٣	٢٤٤	٢٤٥	٢٤٦	٢٤٧	٢٤٨	٢٤٩	٢٥٠	٢٥١	٢٥٢	٢٥٣
٢٥٤	٢٥٥	٢٥٦	٢٥٧	٢٥٨	٢٥٩	٢٦٠	٢٦١	٢٦٢	٢٦٣	٢٦٤
٢٦٥	٢٦٦	٢٦٧	٢٦٨	٢٦٩	٢٧٠	٢٧١	٢٧٢	٢٧٣	٢٧٤	٢٧٥
٢٧٦	٢٧٧	٢٧٨	٢٧٩	٢٨٠	٢٨١	٢٨٢	٢٨٣	٢٨٤	٢٨٥	٢٨٦
٢٨٧	٢٨٨	٢٨٩	٢٩٠	٢٩١	٢٩٢	٢٩٣	٢٩٤	٢٩٥	٢٩٦	٢٩٧
٢٩٨	٢٩٩	٣٠٠	٣٠١	٣٠٢	٣٠٣	٣٠٤	٣٠٥	٣٠٦	٣٠٧	٣٠٨
٣٠٩	٣١٠	٣١١	٣١٢	٣١٣	٣١٤	٣١٥	٣١٦	٣١٧	٣١٨	٣١٩
٣٢٠	٣٢١	٣٢٢	٣٢٣	٣٢٤	٣٢٥	٣٢٦	٣٢٧	٣٢٨	٣٢٩	٣٣٠
٣٣١	٣٣٢	٣٣٣	٣٣٤	٣٣٥	٣٣٦	٣٣٧	٣٣٨	٣٣٩	٣٤٠	٣٤١
٣٤٢	٣٤٣	٣٤٤	٣٤٥	٣٤٦	٣٤٧	٣٤٨	٣٤٩	٣٥٠	٣٥١	٣٥٢
٣٥٣	٣٥٤	٣٥٥	٣٥٦	٣٥٧	٣٥٨	٣٥٩	٣٦٠	٣٦١	٣٦٢	٣٦٣
٣٦٤	٣٦٥	٣٦٦	٣٦٧	٣٦٨	٣٦٩	٣٧٠	٣٧١	٣٧٢	٣٧٣	٣٧٤
٣٧٥	٣٧٦	٣٧٧	٣٧٨	٣٧٩	٣٨٠	٣٨١	٣٨٢	٣٨٣	٣٨٤	٣٨٥
٣٨٦	٣٨٧	٣٨٨	٣٨٩	٣٩٠	٣٩١	٣٩٢	٣٩٣	٣٩٤	٣٩٥	٣٩٦
٣٩٧	٣٩٨	٣٩٩	٤٠٠	٤٠١	٤٠٢	٤٠٣	٤٠٤	٤٠٥	٤٠٦	٤٠٧
٤٠٨	٤٠٩	٤١٠	٤١١	٤١٢	٤١٣	٤١٤	٤١٥	٤١٦	٤١٧	٤١٨
٤١٩	٤٢٠	٤٢١	٤٢٢	٤٢٣	٤٢٤	٤٢٥	٤٢٦	٤٢٧	٤٢٨	٤٢٩
٤٣٠	٤٣١	٤٣٢	٤٣٣	٤٣٤	٤٣٥	٤٣٦	٤٣٧	٤٣٨	٤٣٩	٤٤٠
٤٤١	٤٤٢	٤٤٣	٤٤٤	٤٤٥	٤٤٦	٤٤٧	٤٤٨	٤٤٩	٤٥٠	٤٥١
٤٥٢	٤٥٣	٤٥٤	٤٥٥	٤٥٦	٤٥٧	٤٥٨	٤٥٩	٤٦٠	٤٦١	٤٦٢
٤٦٣	٤٦٤	٤٦٥	٤٦٦	٤٦٧	٤٦٨	٤٦٩	٤٧٠	٤٧١	٤٧٢	٤٧٣
٤٧٤	٤٧٥	٤٧٦	٤٧٧	٤٧٨	٤٧٩	٤٨٠	٤٨١	٤٨٢	٤٨٣	٤٨٤
٤٨٥	٤٨٦	٤٨٧	٤٨٨	٤٨٩	٤٩٠	٤٩١	٤٩٢	٤٩٣	٤٩٤	٤٩٥
٤٩٦	٤٩٧	٤٩٨	٤٩٩	٥٠٠	٥٠١	٥٠٢	٥٠٣	٥٠٤	٥٠٥	٥٠٦
٥٠٧	٥٠٨	٥٠٩	٥١٠	٥١١	٥١٢	٥١٣	٥١٤	٥١٥	٥١٦	٥١٧
٥١٨	٥١٩	٥٢٠	٥٢١	٥٢٢	٥٢٣	٥٢٤	٥٢٥	٥٢٦	٥٢٧	٥٢٨
٥٢٩	٥٣٠	٥٣١	٥٣٢	٥٣٣	٥٣٤	٥٣٥	٥٣٦	٥٣٧	٥٣٨	٥٣٩
٥٤٠	٥٤١	٥٤٢	٥٤٣	٥٤٤	٥٤٥	٥٤٦	٥٤٧	٥٤٨	٥٤٩	٥٥٠
٥٥١	٥٥٢	٥٥٣	٥٥٤	٥٥٥	٥٥٦	٥٥٧	٥٥٨	٥٥٩	٥٦٠	٥٦١
٥٦٢	٥٦٣	٥٦٤	٥٦٥	٥٦٦	٥٦٧	٥٦٨	٥٦٩	٥٧٠	٥٧١	٥٧٢
٥٧٣	٥٧٤	٥٧٥	٥٧٦	٥٧٧	٥٧٨	٥٧٩	٥٨٠	٥٨١	٥٨٢	٥٨٣
٥٨٤	٥٨٥	٥٨٦	٥٨٧	٥٨٨	٥٨٩	٥٩٠	٥٩١	٥٩٢	٥٩٣	٥٩٤
٥٩٥	٥٩٦	٥٩٧	٥٩٨	٥٩٩	٦٠٠	٦٠١	٦٠٢	٦٠٣	٦٠٤	٦٠٥
٦٠٦	٦٠٧	٦٠٨	٦٠٩	٦١٠	٦١١	٦١٢	٦١٣	٦١٤	٦١٥	٦١٦
٦١٧	٦١٨	٦١٩	٦٢٠	٦٢١	٦٢٢	٦٢٣	٦٢٤	٦٢٥	٦٢٦	٦٢٧
٦٢٨	٦٢٩	٦٣٠	٦٣١	٦٣٢	٦٣٣	٦٣٤	٦٣٥	٦٣٦	٦٣٧	٦٣٨
٦٣٩	٦٤٠	٦٤١	٦٤٢	٦٤٣	٦٤٤	٦٤٥	٦٤٦	٦٤٧	٦٤٨	٦٤٩
٦٥٠	٦٥١	٦٥٢	٦٥٣	٦٥٤	٦٥٥	٦٥٦	٦٥٧	٦٥٨	٦٥٩	٦٦٠
٦٦١	٦٦٢	٦٦٣	٦٦٤	٦٦٥	٦٦٦	٦٦٧	٦٦٨	٦٦٩	٦٧٠	٦٧١
٦٧٢	٦٧٣	٦٧٤	٦٧٥	٦٧٦	٦٧٧	٦٧٨	٦٧٩	٦٨٠	٦٨١	٦٨٢
٦٨٣	٦٨٤	٦٨٥	٦٨٦	٦٨٧	٦٨٨	٦٨٩	٦٩٠	٦٩١	٦٩٢	٦٩٣
٦٩٤	٦٩٥	٦٩٦	٦٩٧	٦٩٨	٦٩٩	٧٠٠	٧٠١	٧٠٢	٧٠٣	٧٠٤
٧٠٥	٧٠٦	٧٠٧	٧٠٨	٧٠٩	٧١٠	٧١١	٧١٢	٧١٣	٧١٤	٧١٥
٧١٦	٧١٧	٧١٨	٧١٩	٧٢٠	٧٢١	٧٢٢	٧٢٣	٧٢٤	٧٢٥	٧٢٦
٧٢٧	٧٢٨	٧٢٩	٧٣٠	٧٣١	٧٣٢	٧٣٣	٧٣٤	٧٣٥	٧٣٦	٧٣٧
٧٣٨	٧٣٩	٧٤٠	٧٤١	٧٤٢	٧٤٣	٧٤٤	٧٤٥	٧٤٦	٧٤٧	٧٤٨
٧٤٩	٧٥٠	٧٥١	٧٥٢	٧٥٣	٧٥٤	٧٥٥	٧٥٦	٧٥٧	٧٥٨	٧٥٩
٧٦٠	٧٦١	٧٦٢	٧٦٣	٧٦٤	٧٦٥	٧٦٦	٧٦٧	٧٦٨	٧٦٩	٧٧٠
٧٧١	٧٧٢	٧٧٣	٧٧٤	٧٧٥	٧٧٦	٧٧٧	٧٧٨	٧٧٩	٧٨٠	٧٨١
٧٨٢	٧٨٣	٧٨٤	٧٨٥	٧٨٦	٧٨٧	٧٨٨	٧٨٩	٧٩٠	٧٩١	٧٩٢
٧٩٣	٧٩٤	٧٩٥	٧٩٦	٧٩٧	٧٩٨	٧٩٩	٨٠٠	٨٠١	٨٠٢	٨٠٣
٨٠٤	٨٠٥	٨٠٦	٨٠٧	٨٠٨	٨٠٩	٨١٠	٨١١	٨١٢	٨١٣	٨١٤
٨١٥	٨١٦	٨١٧	٨١٨	٨١٩	٨٢٠	٨٢١	٨٢٢	٨٢٣	٨٢٤	٨٢٥
٨٢٦	٨٢٧	٨٢٨	٨٢٩	٨٣٠	٨٣١	٨٣٢	٨٣٣	٨٣٤	٨٣٥	٨٣٦
٨٣٧	٨٣٨	٨٣٩	٨٤٠	٨٤١	٨٤٢	٨٤٣	٨٤٤	٨٤٥	٨٤٦	٨٤٧
٨٤٨	٨٤٩	٨٥٠	٨٥١	٨٥٢	٨٥٣	٨٥٤	٨٥٥	٨٥٦	٨٥٧	٨٥٨
٨٥٩	٨٦٠	٨٦١	٨٦٢	٨٦٣	٨٦٤	٨٦٥	٨٦٦	٨٦٧	٨٦٨	٨٦٩
٨٧٠	٨٧١	٨٧٢	٨٧٣	٨٧٤	٨٧٥	٨٧٦	٨٧٧	٨٧٨	٨٧٩	٨٨٠
٨٨١	٨٨٢	٨٨٣	٨٨٤	٨٨٥	٨٨٦	٨٨٧	٨٨٨	٨٨٩	٨٩٠	٨٩١
٨٩٢	٨٩٣	٨٩٤	٨٩٥	٨٩٦	٨٩٧	٨٩٨	٨٩٩	٩٠٠	٩٠١	٩٠٢
٩٠٣	٩٠٤	٩٠٥	٩٠٦	٩٠٧	٩٠٨	٩٠٩	٩١٠	٩١١	٩١٢	٩١٣
٩١٤	٩١٥	٩١٦	٩١٧	٩١٨	٩١٩	٩٢٠	٩٢١	٩٢٢	٩٢٣	٩٢٤
٩٢٥	٩٢٦	٩٢٧	٩٢٨	٩٢٩	٩٣٠	٩٣١	٩٣٢	٩٣٣	٩٣٤	٩٣٥
٩٣٦	٩٣٧	٩٣٨	٩٣٩	٩٤٠	٩٤١	٩٤٢	٩٤٣	٩٤٤	٩٤٥	٩٤٦
٩٤٧	٩٤٨	٩٤٩	٩٥٠	٩٥١	٩٥٢	٩٥٣	٩٥٤	٩٥٥	٩٥٦	٩٥٧
٩٥٨	٩٥٩	٩٦٠	٩٦١	٩٦٢	٩٦٣	٩٦٤	٩٦٥	٩٦٦	٩٦٧	٩٦٨
٩٦٩	٩٧٠	٩٧١	٩٧٢	٩٧٣	٩٧٤	٩٧٥	٩٧٦	٩٧٧	٩٧٨	٩٧٩
٩٨٠	٩٨١	٩٨٢	٩٨٣	٩٨٤	٩٨٥	٩٨٦	٩٨٧	٩٨٨	٩٨٩	٩٩٠
٩٩١	٩٩٢	٩٩٣	٩٩٤	٩٩٥	٩٩٦	٩٩٧	٩٩٨	٩٩٩	١٠٠٠	١٠٠١

14.900.000

١٠	١١	١٢	١٣	١٤	١٥	١٦	١٧	١٨	١٩	٢٠	٢١	٢٢	٢٣	٢٤	٢٥	٢٦	٢٧	٢٨	٢٩	٣٠	٣١	٣٢	٣٣	٣٤	٣٥	٣٦	٣٧	٣٨	٣٩	٤٠	٤١	٤٢	٤٣	٤٤	٤٥	٤٦	٤٧	٤٨	٤٩	٥٠	٥١	٥٢	٥٣	٥٤	٥٥	٥٦	٥٧	٥٨	٥٩	٦٠	٦١	٦٢	٦٣	٦٤	٦٥	٦٦	٦٧	٦٨	٦٩	٧٠	٧١	٧٢	٧٣	٧٤	٧٥	٧٦	٧٧	٧٨	٧٩	٨٠	٨١	٨٢	٨٣	٨٤	٨٥	٨٦	٨٧	٨٨	٨٩	٩٠	٩١	٩٢	٩٣	٩٤	٩٥	٩٦	٩٧	٩٨	٩٩	١٠٠									
١	٢	٣	٤	٥	٦	٧	٨	٩	١٠	١١	١٢	١٣	١٤	١٥	١٦	١٧	١٨	١٩	٢٠	٢١	٢٢	٢٣	٢٤	٢٥	٢٦	٢٧	٢٨	٢٩	٣٠	٣١	٣٢	٣٣	٣٤	٣٥	٣٦	٣٧	٣٨	٣٩	٤٠	٤١	٤٢	٤٣	٤٤	٤٥	٤٦	٤٧	٤٨	٤٩	٥٠	٥١	٥٢	٥٣	٥٤	٥٥	٥٦	٥٧	٥٨	٥٩	٦٠	٦١	٦٢	٦٣	٦٤	٦٥	٦٦	٦٧	٦٨	٦٩	٧٠	٧١	٧٢	٧٣	٧٤	٧٥	٧٦	٧٧	٧٨	٧٩	٨٠	٨١	٨٢	٨٣	٨٤	٨٥	٨٦	٨٧	٨٨	٨٩	٩٠	٩١	٩٢	٩٣	٩٤	٩٥	٩٦	٩٧	٩٨	٩٩	١٠٠

1900.1.19

[illegible]

TER 1d 00203

[illegible]

نوع حریم	نوع حریم	نوع حریم	نوع حریم	نوع حریم	نوع حریم
۷۸	۷۸	۷۸	۷۸	۷۸	۷۸
۷۹	۷۹	۷۹	۷۹	۷۹	۷۹
۸۰	۸۰	۸۰	۸۰	۸۰	۸۰
۸۱	۸۱	۸۱	۸۱	۸۱	۸۱
۸۲	۸۲	۸۲	۸۲	۸۲	۸۲
۸۳	۸۳	۸۳	۸۳	۸۳	۸۳
۸۴	۸۴	۸۴	۸۴	۸۴	۸۴
۸۵	۸۵	۸۵	۸۵	۸۵	۸۵
۸۶	۸۶	۸۶	۸۶	۸۶	۸۶
۸۷	۸۷	۸۷	۸۷	۸۷	۸۷
۸۸	۸۸	۸۸	۸۸	۸۸	۸۸

TFR.I.d.00203

نوع حریم	نوع حریم	نوع حریم	نوع حریم	نوع حریم	نوع حریم
۸۹	۸۹	۸۹	۸۹	۸۹	۸۹
۹۰	۹۰	۹۰	۹۰	۹۰	۹۰
۹۱	۹۱	۹۱	۹۱	۹۱	۹۱
۹۲	۹۲	۹۲	۹۲	۹۲	۹۲
۹۳	۹۳	۹۳	۹۳	۹۳	۹۳
۹۴	۹۴	۹۴	۹۴	۹۴	۹۴
۹۵	۹۵	۹۵	۹۵	۹۵	۹۵
۹۶	۹۶	۹۶	۹۶	۹۶	۹۶
۹۷	۹۷	۹۷	۹۷	۹۷	۹۷
۹۸	۹۸	۹۸	۹۸	۹۸	۹۸
۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

TFR.I.d.00203

ردیف	موضوع	توضیح	تاریخ	محل	ملاحظات
۱	...	...	...	...	...
۲	...	...	...	...	...
۳	...	...	...	...	...
۴	...	...	...	...	...
۵	...	...	...	...	...
۶	...	...	...	...	...
۷	...	...	...	...	...
۸	...	...	...	...	...
۹	...	...	...	...	...
۱۰	...	...	...	...	...
۱۱	...	...	...	...	...
۱۲	...	...	...	...	...
۱۳	...	...	...	...	...
۱۴	...	...	...	...	...
۱۵	...	...	...	...	...
۱۶	...	...	...	...	...
۱۷	...	...	...	...	...
۱۸	...	...	...	...	...
۱۹	...	...	...	...	...
۲۰	...	...	...	...	...
۲۱	...	...	...	...	...
۲۲	...	...	...	...	...
۲۳	...	...	...	...	...
۲۴	...	...	...	...	...
۲۵	...	...	...	...	...
۲۶	...	...	...	...	...
۲۷	...	...	...	...	...
۲۸	...	...	...	...	...
۲۹	...	...	...	...	...
۳۰	...	...	...	...	...
۳۱	...	...	...	...	...
۳۲	...	...	...	...	...
۳۳	...	...	...	...	...
۳۴	...	...	...	...	...
۳۵	...	...	...	...	...
۳۶	...	...	...	...	...
۳۷	...	...	...	...	...
۳۸	...	...	...	...	...
۳۹	...	...	...	...	...
۴۰	...	...	...	...	...
۴۱	...	...	...	...	...
۴۲	...	...	...	...	...
۴۳	...	...	...	...	...
۴۴	...	...	...	...	...
۴۵	...	...	...	...	...
۴۶	...	...	...	...	...
۴۷	...	...	...	...	...
۴۸	...	...	...	...	...
۴۹	...	...	...	...	...
۵۰	...	...	...	...	...

[illegible]

[illegible]

TFR.1.d.00203

[illegible]

TFR.1.d.00203

**EK 2. Manastır ve Mülhakâtında ‘Afv-ı ‘Umûmî Kapsamında Salıverilen
Mahkumlara Gösterir Defter Transkripsiyonu (BOA, TFR.I.d.00203)**

Sayfa	Sıra Numarası	İsmi	Nev-i Cürm	Derece-i Mahkûmiyeti	Mülâhazât
1	1 1	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'nın Dubrovniç karyesinden Safran veled-i Garvino	Emniyeti dahiliyeyi ihlal maksad-ı mefsedetkaranesiyle Bulgar eşkiyasına iltihak eylediği	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1	2 1	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Yeni mahallesinde sakin Alenci karyeli Tola nam-ı diğer Toşa Dimitri	Emniyeti dahiliyeyi ihlal maksad-ı mefsedetkaranesiyle Bulgar eşkiyasına iltihak eylediği	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1	3 1	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'nın Poreçe nahiyesinin Kronye karyeli Muhtar İspase Grozdan	Bulgar eşkiyasına yataklık eylediği	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1	4 1	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Yeni mahallesinden Raviçe Naşof	Bulgar erbab-ı mefsedetini hanelerine kabul ve haricen malzemelerini tedarik ve isali ve eşira-yı merkumeye fiilen muavenet eylediği	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1	5 1	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastırlı Tudor Estoyan	Bulgar erbab-ı mefsedetini hanelerine kabul ve haricen malzemelerini tedarik ve isali ve eşira-yı merkumeye fiilen muavenet eylediği	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1	6 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Yeni mahallesinden Estobo Reste	Bulgar erbab-ı mefsedetini hanelerine kabul ve haricen malzemelerini tedarik ve isali ve eşira-yı merkumeye fiilen muavenet eylediği	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1	7 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastırlı Yuan Aylo	Bulgar erbab-ı mefsedetini hanelerine kabul ve haricen malzemelerini tedarik ve isali ve eşira-yı merkumeye fiilen muavenet eylediği	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1	8 19	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Yeni mahallesinden hancı Resti Trayko	Bulgar erbab-ı mefsedetini hanelerine kabul ve haricen malzemelerini tedarik ve isali ve eşira-yı merkumeye fiilen muavenet eylediği	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

1	9 1	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Esterogalı Yakofçe Naum	Cemiyet-i fesadiyeye dahil olarak ihlal-i asayiş-i umumiye'yi mucib halata içtisar eylediği	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1	10 1	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Esterogalı Labon Koço	Cemiyet-i fesadiyeye dahil olarak ihlal-i asayiş-i umumiye'yi mucib halata içtisar eylediği	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1	11 19	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Makrani karyesinden Koti Dimitri	Bulgar eşkiyası rüesasından kariye-yi mezkureli Kola Simon'un çetesine iltihakla icra-yı mefsedet eylediği	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1 2	12 1	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Armençika karyesinden Naumçe Alekso	Bulgar komitesiyle muhaberat-ı fesadiyede bulunduğu	Üç sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1 2	13 1	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Batla karyesinden Hristo Lazor	İhlal-i asayiş-i maksad-ı mefsedetkaranesiyle teşkil etmiş olan Bulgar fesad komitesine iltihak eylediği	Dört sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1 2	14 2	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Ohri'li Vasil Yani Zimya	İhlal-i asayiş-i maksad-ı mefsedetkaranesiyle teşkil etmiş olan Bulgar fesad komitesine iltihak eylediği	Dört sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1 2	15 2	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Ohri'li Estefan Kliçe	İhlal-i asayiş-i maksad-ı mefsedetkaranesiyle teşkil etmiş olan Bulgar fesad komitesine iltihak eylediği	Dört sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1 2	16 2	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Ohri'nin Gorniçka karyeli Lazar Dimo	İhlal-i asayiş-i maksad-ı mefsedetkaranesiyle teşkil etmiş olan Bulgar fesad komitesine iltihak eylediği	Dört sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1 2	17 2	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Gorniçka karyeli Arho Naste	İhlal-i asayiş-i maksad-ı mefsedetkaranesiyle teşkil etmiş olan Bulgar fesad komitesine iltihak eylediği	Dört sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1 2	18 7	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Resne'nin Preve karyesinden Tasa Reste	İhlal-i asayiş-i maksad-ı mefsedetkaranesiyle teşkil etmiş olan Bulgar fesad komitesine iltihak eylediği	Müeyyid	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1 2	19 4	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Galican karyesinden olub Pirlepe'de sakin İlya Petre	İhlal-i asayiş-i cemiyet-i fesadiyesine çarık tedarik ve mübaya etmek suretiyle yataklık ve muavenet eylediği	Üç sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1 2	20 5	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Orhofça karyesinden İlya Mirçe	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine eşya nakletmek suretiyle muavenette bulunduğu	Üç sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

1 2	21 19	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Baba Yorgi mahallesinden Bulgar heyeti ruhani reisi Hacı Pop Yuvan veled-i Papa Adam	Bulgar komitesinin levazımatını tedarik ve umurunu rü'yet eylediği	Dört sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
1 2	22 5	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'li Papa Yorgi veled-i Papa Dimitri	Bulgar komitesinin levazımatını tedarik ve umurunu rü'yet eylediği	Dört sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
2 1	23 5	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'li Papa Atnas veled-i Pop Nikola	Bulgar komitesinin levazımatını tedarik ve umurunu rü'yet eylediği	Dört sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 1	24 5	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub sabık Bulgar mektebi direktörü Anastas Hristo	Bulgar komitesinin levazımatını tedarik ve umurunu rü'yet eylediği	Dört sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 1	25 7	Ulah ve Ortodoks mezhebine mensub Makarova karyeli Goşu Dimitri	Asakir-i şahanenin hareketini tecessüs ederek Bulgar eşkiyasına ihbar etmek suretiyle yataklık eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 1	26 7	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Çabarı karyeli Tase Espiro	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek asakir-i şahane ile müsadematta bulunduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 1	27 7	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Çabarı karyeli Apostol Tale	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek asakir-i şahane ile müsadematta bulunduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 1	28 3	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Varoş karyesinden terzi Tode Dime	Bulgar eşkiyasına çarık istihsar etmek suretiyle yataklık eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 1	29 5	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Karadebbağ Mahallesinde sakin yoğurtçu Belaje Petre	İhlal-i asayiş maksadıyla müteşekkil Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek asakir-i şahaneye karşı istimal-i silah eylediği	Müebbed kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

2 1	30 5	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Vitovişte karyeli Yiv Papa Estefan	Vitovişte nahiyesi hükümet konağı ile kışla-yı hümayun üzerine müsellahan hücum ve asakir-i şahaneye silah istimal ve jandarma efradından Abbas'ı cerh eylediği.	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 1	31 5	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Vitovişte karyeli Konstantin veled-i Papa Estoban	Vitovişte nahiyesi hükümet konağı ile kışla-yı hümayun üzerine müsellahan hücum ve asakir-i şahaneye silah istimal ve jandarma efradından Abbas'ı cerh eylediği.	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 1	32 6	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'li Vitovişte'de Hancı Trayce Tase	Vitovişte nahiyesi hükümet konağı ile kışla-yı hümayun üzerine müsellahan hücum ve asakir-i şahaneye silah istimal ve jandarma efradından Abbas'ı cerh eylediği.	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 1	33 6	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Vitovişte karyeli Reste Estoyan	Vitovişte nahiyesi hükümet konağı ile kışla-yı hümayun üzerine müsellahan hücum ve asakir-i şahaneye silah istimal ve jandarma efradından Abbas'ı cerh eylediği.	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 2	34 6	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Polçişte karyeli Estale Reste	Vitovişte nahiyesi hükümet konağı ile kışla-yı hümayun üzerine müsellahan hücum ve asakir-i şahaneye silah istimal ve jandarma efradından Abbas'ı cerh eylediği.	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 2	35 6	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Vitovişteli Estoyan Mihirliçe veled-i Estoyko	Vitovişte nahiyesi hükümet konağı ile kışla-yı hümayun üzerine müsellahan hücum ve asakir-i şahaneye silah istimal ve jandarma efradından Abbas'ı cerh eylediği.	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 2	36 6	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Besteneli Sabutko veled-i Nadan	Vitovişte nahiyesi hükümet konağı ile kışla-yı hümayun üzerine müsellahan hücum ve asakir-i şahaneye silah istimal ve jandarma efradından Abbas'ı cerh eylediği.	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 2	37 6	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Vitovişteli Tora Peste	Vitovişte nahiyesi hükümet konağı ile kışla-yı hümayun üzerine müsellahan hücum ve asakir-i şahaneye silah istimal ve jandarma efradından Abbas'ı cerh eylediği.	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

2 2	38 6	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Vitovişteli İlko Boliko	Vitovişte nahiyesi hükümet konağı ile kışla-yı hümayun üzerine müsellahan hücum ve asakir-i şahaneye silah istimal ve jandarma efradından Abbas'ı cerh eylediği.	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 2	39 3	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Köprülü'lü olub Kırçova'da sakin Toda Yanni	Kırçova nahiyesine taarruz iden Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek icra-yı mefsedet eylediği.	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 2	40 3	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'lı Vale Petre	Kırçova nahiyesine taarruz iden Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek icra-yı mefsedet eylediği.	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 2	41 3	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Oberşan karyesinden Kora Koço	Kırçova nahiyesine taarruz iden Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek icra-yı mefsedet eylediği.	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 2	42 4	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Oberşan karyesinden Neva Reste	Kırçova nahiyesine taarruz iden Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek icra-yı mefsedet eylediği.	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 2	43 4	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Oberşan karyesinden Estam Estoyan	Kırçova nahiyesine taarruz iden Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek icra-yı mefsedet eylediği.	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
2 2	44 4	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Oberşan karyesinden Sava Ani	Kırçova nahiyesine taarruz iden Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek icra-yı mefsedet eylediği.	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 1	45 13	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova nahiye Mito Sakole	Bulgar cemiyet-i fesadiyesinin sanduk-ı emanetini deruhte ederek ifa eylesinden dolayı	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 1	46 7	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Resne'nin Arzani karyesinden Reste Simo	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

3 1	47 6	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Radička mahallesinden Bahçevancı Taško veled-i Zankel	Bulgar fesad komitasına iane taleb etmesinden dolayı	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 1	48 4	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Resne'nin Çarizor karyesinden Miçe Ankele	Bulgar cemiyet-i fesadiyesiyle muhaberat-ı fesadiyede bulunduğu	Sekiz sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 1	49 5	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Resne'li Buhono karyeli Yuvan Tamalko	İhlal-i asayiş maksadiyle Bulgar cemiyet-i eşkiyasına iltihak ederek icra-i şekavette bulunduğu	Yedi sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 1	50 4	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Rohçe karyesinden Yuvan veled-i Naumçe	İhlal-i asayiş maksadiyle Bulgar cemiyet-i eşkiyasına iltihak ederek icra-i şekavette bulunduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 1	51 3	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Kırsaniç karyeli Petre veled-i Vasil	İhlal-i asayiş maksadiyle Bulgar cemiyet-i eşkiyasına iltihak ederek icra-i şekavette bulunduğu	Sekiz sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 1	52 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin İstariçe karyesinden Sider Dimitri	Zabirdan karyeli Abidin ve rüfekasını katl eden Bulgar eşkiyasına muavenet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 1	53 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin İstariçe karyesinden Daskal Mihal Dimitri	Zabirdan karyeli Abidin ve rüfekasını katl eden Bulgar eşkiyasına muavenet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 1	54 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub İstariçeli Bekçi Gorgi Nikola	Zabirdan karyeli Abidin ve rüfekasını katl eden Bulgar eşkiyasına muavenet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 1	55 11	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina kazasına tabi İspaniçe karyesinden Lako Miçe	İhlal-i asayiş maksadiyle teşekkül olan Bulgar komitalarına yataklık ve kılavuzluk eylediği	Altı sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

3 2	56 9	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İvanofça karyesinden Nikol Vasil	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül olan Bulgar komitalarına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 2	57 13	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İvanofça karyesinden Blaje Dime	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül olan Bulgar komitalarına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 2	58 19	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İvanofça'lı Miçe Niçe	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül olan Bulgar komitalarına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 2	59 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İvanofça'lı Balkola Boşe	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül olan Bulgar komitalarına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 2	60 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İvanofça karyeli Niško Reste	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül olan Bulgar komitalarına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 2	61 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İvanofça karyeli Bojin Vasil	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül olan Bulgar komitalarına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 2	62 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İvanofça karyesinden Yuvançe Estobko	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül olan Bulgar komitalarına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 2	63 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İvanofça karyesinden Vale Dimitri	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül olan Bulgar komitalarına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 2	64 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İvanofça karyesinden Petre Bojin	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül olan Bulgar komitalarına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

3 2	65 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İvanofça karyesinden Estotan Boşe	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül olan Bulgar komitalarına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
3 2	66 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Behodim karyeli Petko Sokoli	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül olan Bulgar komitalarına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 1	67 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Behodim karyeli Açko Petko	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül eden şekavet komitasına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 1	68 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Behodim karyeli Trak Petre	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül eden şekavet komitesine iltihak eylemek	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 1	69 11	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Behodim karyeli Tali Reste	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül eden şekavet komitesine iltihak eylemek	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 1	70 11	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Behodim karyeli Tanasi Boşe	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül eden şekavet komitesine iltihak eylemek	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 1	71 8	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Torye karyesinden İlye veled-i Temo	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül eden şekavet komitesine iltihak eylemek	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 1	72 2	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Kokorecan karyeli Reste Üstübko	Bulgar fesad komitesine iltihak eylediği	Dört sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 1	73 3	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Beseşte karyeli Papa Kroyo veled-i Papa Petko	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine yataklık ve muavenet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

4 1	74 3	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Beseşte karyeli Reste Petre Role	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine yataklık ve muavenet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 1	75 3	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Beseşte karyeli Gore Koli	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine yataklık ve muavenet eylediği	Dört sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 1	76 13	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Behodim karyeli Marko Koti	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül eden Bulgar komitasına iltihak eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 1	77 3	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Resneli Daskal Dragnan veled-i İstavre	Bulgar erbab-ı fesad olduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 2	78 9	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Ekşisu karyesinden Simo Miçe	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 2	79 9	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Ekşisu karyesinden Miçe Gorki	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 2	80 9	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Ekşisu karyesinden Tole Vasil	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 2	81 9	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Ekşisu karyeli Estifo Vasil	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 2	82 9	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Ekşisu karyeli Gire İstifo	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

4 2	83 9	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Ekşisu karyeli Çile Trapçe	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 2	84 9	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Ekşisu Karyeli Taşo Lizor	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 2	85 9	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Ekşisu karyeli Naum Tanasi	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 2	86 8	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Esterejve karyesinden Yorgi İlyas	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 2	87 4	Ulah ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin İslaveni karyeli Nikola veled-i Naki	Bulgar erbab-ı fesad komitesi efradından olduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
4 2	88 4	Rum ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Gabreş karyeli Mitre Üstübkü	Bulgar erbab-ı fesad komitesi efradından olduğu	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 1	89 7	Ulah ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Nejepol karyeli Todor Adam	Bulgar fesad komitesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 1	90 11	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Resne'nin Yankofça karyesinden kunduracı İstavre Dimitri	Bulgar fesad komitesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 1	91 14	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Ohri'nin Taşmeruteşte karyesinden Daskali Aleksandır Kuzman	Bulgar cemiyet-i fesadiyesiyle muhaberat-ı hafiyede bulunduğu	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

5 1	92 6	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Mogli karyesi Nikoli veled-i İstifo Jakoli	Bulgar fesad komitesine bi'l-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 1	93 6	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Kırयोगıştan karyesinden Resti Naki	Bulgar komitasına vuku bulan müsadematta iltihak ederek asakir-i şahane silah istimal eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 1	94 5	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensup Kesriye'nin Kalandirub karyesinden Tamo Trayan	Bulgar fesad komitesine iltihak ederek icra-i mefsedette bulunduğu	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 1	95 27	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Patli karyesinden Çili nam-ı değer Vasil Kalyancı	Bulgar cemiyet-ifesadiyesi rüesa-yı mefsedetinden olduğu	Müebbed kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 1	96 7	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Nakoliç karyesinden Resti Naum	Bulgar fesad komitesine iltihak ve vuku bulan müsadematta asakir-i şahane üzerine silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 1	97 7	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Lubonya karyesinden Yuvan Hristo	Bulgar fesad komitesine iltihak ve vuku bulan müsadematta asakir-i şahane üzerine silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 1	98 7	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Nakoliç karyesinden Tasi İsoitko	Bulgar fesad komitesine iltihak ve vuku bulan müsadematta asakir-i şahane üzerine silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 1	99 8	Bulgar ve Ortodoks Mezhebine mensub Lubonya karyesinden Gorki Milosen	Bulgar fesad komitesine iltihak ve vuku bulan müsadematta asakir-i şahane üzerine silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 2	100 8	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Lubonya karyesinden Resti Koti	Bulgar fesad komitesine iltihak ve vuku bulan müsadematta asakir-i şahane üzerine silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

5 2	101 8	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Lubonya karyesinden Kiryaki İlya	Bulgar fesad komitesine iltihak ve vuku bulan müsadematta asakii şahane üzerine silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 2	102 8	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Lubonya karyesinden Sotir Goçi	Bulgar fesad komitesine iltihak ve vuku bulan müsadematta asakii şahane üzerine silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 2	103 8	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Lubonya karyesinden Espiro Nikoli	Bulgar fesad komitesine iltihak ve vuku bulan müsadematta asakii şahane üzerine silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 2	104 8	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Lubonya karyesinden Aleko Trayko	Bulgar fesad komitesine iltihak ve vuku bulan müsadematta asakii şahane üzerine silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 2	105 8	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Lubonya karyesinden Hristo Tome	Bulgar fesad komitesine iltihak ve vuku bulan müsadematta asakii şahane üzerine silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 2	106 8	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Nakoliç karyeli Hristo Dina	Bulgar fesad komitesine iltihak ve vuku bulan müsadematta asakir-i şahane üzerine silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 2	107 14	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Arminiçka karyesinden Mitre Flib	Bulgar cemiyet-i fesadiyesiyle muhaberat-ı hafiyede bulunduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 2	108 7	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Septine karyeli Lazor Vankel Viçko	Bulgar cemiyet-i fesadiyesiyle muhaberat-ı hafiyede bulunduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
5 2	109 14	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Bulgaristan'ın Tırlı karyesinden Yordan Naum	Yedinde evrak-ı muzırta derdest eylediği	İki sene hapis	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

5 2	110 20	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Ekşisu karyesinden Pandil İstoviçe	İhlal-i asayiş-i maksad-ı mefsedetkaranesiyle teşekkül eden Bulgar eşkiyasına bil-iltihak telgraf ve şimendüfer hatları tahrip eylediği	On beş sene kürek ve elli lira ceza-i nakdi	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 1	111 18	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'lı Valiko veled-i Tanas	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül eden Bulgar komitelerine yataklık ve fişeng vermek suretiyle muavenette bulunduğu	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 1	112 26	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Tırba karyesinden Dona Goçe	İhlal-i asayiş maksadıyla müteşekkil Bulgar erbab-ı fesadından olub Florina'nın Tarbe karyeli Yani veled-i Tırabçe'yi cerh eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 1	113 20	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Duberoşva karyeli Ankele Papa Trabko	Geçen ruz-ı hızırdı Bulgar komitesi mensubini tarafından vuku bulan taarruz üzerine edilen müsademedede teşhisi silah ve katl eşhas ettiği	Dört sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 1	114 28	Manastırlı Bayram Salih	Geçen ruz-ı hızırdı Bulgar komitesi mensubini tarafından vuku bulan taarruz üzerine edilen müsademedede teşhisi silah ve katl eşhas ettiği	On beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 1	115 11	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Gorki Kotu	Bulgar erbab-ı fesadına iltihak ve asakir-i şahaneye karşı silah istimaliyle komite çetelerine mahsus bir adet bandıra ile maaen ve müsallahen derdest olduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 1	116 11	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Reste Kosti	Bulgar erbab-ı fesadına iltihak ve asakir-i şahaneye karşı silah istimaliyle komite çetelerine mahsus bir adet bandıra ile maaen ve müsallahen derdest olduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 1	117 11	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Yanço Yorgi	Bulgar erbab-ı fesadına iltihak ve asakir-i şahaneye karşı silah istimaliyle komite çetelerine mahsus bir adet bandıra ile maaen ve müsallahen derdest olduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 1	118 11	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Estoban Reste	Bulgar erbab-ı fesadına iltihak ve asakir-i şahaneye karşı silah istimaliyle komite çetelerine mahsus bir	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden

			adet bandıra ile maaen ve müsallahen derdest olunduğu		tahliye olunmuştur
6 1	119 11	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Espiro Resto	Bulgar erbab-ı fesadına iltihak ve asakir-i şahaneye karşı silah istimaliyle komite çetelerine mahsus bir adet bandıra ile maaen ve müsallahen derdest olunduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 1	120 12	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Resto Estoban	Bulgar erbab-ı fesadına iltihak ve asakir-i şahaneye karşı silah istimaliyle komite çetelerine mahsus bir adet bandıra ile maaen ve müsallahen derdest olunduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 1	121 12	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Estoban Yuan	Bulgar erbab-ı fesadına bil-iltihak vuku bulan müsademeten asakir-i şahaneye silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 2	122 12	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Naye Estoyan	Bulgar erbab-ı fesadına bil-iltihak vuku bulan müsademeten asakir-i şahaneye silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 2	123 12	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Trayko Sotir	Bulgar erbab-ı fesadına bil-iltihak vuku bulan müsademeten asakir-i şahaneye silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 2	124 12	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Tanas Esotko	Bulgar erbab-ı fesadına bil-iltihak vuku bulan müsademeten asakir-i şahaneye silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 2	125 12	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Espiro Trayko	Bulgar erbab-ı fesadına bil-iltihak vuku bulan müsademeten asakir-i şahaneye silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 2	126 12	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Yorgi Mitre	Bulgar erbab-ı fesadına bil-iltihak vuku bulan müsademeten asakir-i şahaneye silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

6 2	127 12	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Yosif Naum	Bulgar erbab-ı fesadına bil-iltihak vuku bulan müsademeten asakir-i şahaneye silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 2	128 12	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Naum Vidin	Bulgar erbab-ı fesadına bil-iltihak vuku bulan müsademeten asakir-i şahaneye silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 2	129 12	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Rodar karyeli Lazor Vasil	Bulgar erbab-ı fesadına bil-iltihak vuku bulan müsademeten asakir-i şahaneye silah istimal eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 2	130 14	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Dirahor mahallesinden ve Bulgar mektebi direktörü Vasil Grobof	Bulgar cemiyet-i fesadiyesinin seyyar komite riyaşetini ifa eylediği	İdam	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 2	131 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'nın Orlançı karyeli Despiro veled-i Espase	Bulgar erbab-ı fesadına fişeng tedarik ve istihsar etmek suretiyle yataklık ve muavenet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
6 2	132 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Asuta karyeli Petre Espase	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine bil-iltihak asakir-i şahaneye karşı silah istimatı	On sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 1	133 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Asuta karyesinden Nikola Trayçe	Bulgar cemiyet-i fesadına bil-iltihak asakir-i şahaneye karşı silah istimal eylediği	On sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 1	134 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastırlı Gorki Pop Espase	Bulgar erbab-ı fesad komitesine yataklık eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 1	135 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İzmirnova karyesinden Valyan Pero	Bulgar erbab-ı fesad komitesine yataklık eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

7 1	136 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İzmirnova karyesinden Tale Çile	Bulgar erbab-ı fesad komitesine yataklık eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 1	137 10	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın İzmirnova karyesinden Estoyan Nadan	Bulgar erbab-ı fesad komitesine yataklık eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 1	138 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Ohri'nin Debrice nahiyesine merbut Virbeyan karyeli Pazeli Kitan	Bulgar erbab-ı fesad komitesine yataklık eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 1	139 27	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Jojolca karyesinden Çilo nam-ı değer Vasil Milo	Bulgar erbab-ı fesadı tarafından katl olunan Kesriye'nin Zelfoş karyesinden Timur Ali'nin katline muavenet ve kılavuzluk eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 1	140 3	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Nasıç kazasının İstariçe karyesinden Arkir Pena Yoti	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak icra-i mefsedet ettiği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 1	141 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır kazasına mülhak Moğali karyesinden Tale Ohan	Bulgar erbab-ı fesadına yataklık ve asakir-i şahaneye silah istimal ettiği	Yedi sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 1	142 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Mogali karyesinden Estoyan Boşe	Bulgar erbab-ı fesadına yataklık ve asakir-i şahaneye silah istimal ettiği	Yedi sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 1	143 14	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Mogali karyesinden Dime Papa Tale	Bulgar erbab-ı fesadına yataklık ve asakir-i şahaneye silah istimal ettiği	Yedi sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 2	144 14	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Mogali karyesinden Petre Papa Marko	Bulgar erbab-ı fesadına yataklık ve asakir-i şahaneye silah istimal ettiği	Yedi sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

7 2	145 14	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Mogali karyesinden Dimitri Reste	Bulgar erbab-ı fesadına yataklık ve asakir-i şahaneyle silah istimal ettiği	Yedi sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 2	146 20	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Besterice karyesinden Belaje Yuvan	Bulgar fesad komitesine ilhak ederek Çiftlikat ihrak etmesinden dolayı	Yedi sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 2	147 20	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Yenice karyesinden Traykon Naumçe	Bulgar fesad komitesine ilhak ederek Çiftlikat ihrak etmesinden dolayı	On beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 2	148 20	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Besterice karyesinden Gorki Estoyan	Bulgar fesad komitesine ilhak ederek Çiftlikat ihrak etmesinden dolayı	Yedi sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 2	149 18	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye kazasının Zağoriç karyesinden Daskaliçe Maslina Yuvan	Bulgar erbab-ı fesad komitesine yataklık etmesinden dolayı	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 2	150 14	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'li Enfiyeci Yuvançe Hacı Mitre	Pirlepe'de esnâf ahali-i Hristiyanisinin dükkânlarını sedd eylemeleri için tahrikât ve teşvikâtta bulunduğu	Üç sene kalebend	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 2	151 14	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepeli Belediye Komiseri Mihal Kone	Pirlepe'de esnâf ahali-i Hristiyanisinin dükkânlarını sedd eylemeleri için tahrikât ve teşvikâtta bulunduğu	Üç sene kalebend	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 2	152 15	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepeli İço Moyko Rakıcı	Pirlepe'de esnâf ahali-i Hristiyanisinin dükkânlarını sedd eylemeleri için tahrikât ve teşvikâtta bulunduğu	Üç sene kalebend	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
7 2	153 15	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepeli Yapağı tüccarı Yuvan Kotî	Pirlepe'de esnâf ahali-i Hristiyanisinin dükkânlarını sedd eylemeleri için tahrikât ve teşvikâtta bulunduğu	Üç sene kalebend	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

7 2	154 15	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'li Arpacı İlyā Esperko Mirçe	Pirlepe'de esnâf ahali-i Hristiyanisinin dükkânlarını sedd eylemeleri için tahrikât ve teşvikâtta bulunduğu	Üç sene kalebend	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 1	155 15	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'li bakkal Toda Naydo	Pirlepe'de esnâf ahali-i Hristiyanisinin dükkânlarını sedd eylemeleri için tahrikât ve teşvikâtta bulunduğu	Altı sene kalebend	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 1	156 4	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Prespa'nın Besikni karyesinden Bojin Koti	Bulgar fesad komitesine iltihak ederek icra-i mefsedet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 1	157 27	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Debren karyesinden Esotko Bojin	Pirlepe'nin Çarovik karyesi ashabı alakasından Boluman Ağa'nın kulesini ihrak ve zahiresini gasp ve kethüdası Osman Ağa'yı katl eylediği	Dört sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 1	158 2	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Soroviç nahiyesinden Zolo Vale	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak asakir-i şahaneye karşı silah istimal eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 1	159 2	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Veştiran karyesinden Yuvan Toko	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak asakir-i şahaneye karşı silah istimal eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 1	160 2	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Noksi karyesinden Mihal Koti	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak asakir-i şahaneye karşı silah istimal eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 1	161 19	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'li Terzi İlyā Reste	Pirlepe'de esnâf ahali-i Hristiyanisinin dükkânlarını sedd eylemeleri için tahrikât ve teşvikâtta bulunduğu	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 1	162 1	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Ohri'nin Valoğişte karyeli Resto veled-i İlo	Bulgar fesad komitesine iltihak ederek icra-i şekavette bulunduğu	Dört sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

8 1	163 2	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Resne'nin Buhoni karyesinden Papa Reste veled-i Papa Kosti	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak icra-i mefsedet ettiği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 1	164 26	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'nın İhloç karyesinden Nikoli Vasil	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak asakir-i şahaneye silah istimal ederek asakir-i şahaneden bir neferi katl ve ilaf eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 1	165 20	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Raspi karyesinden Petko Boşe	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ve katl nufus ve ihrak-ı büyütl eylesmesinden dolayı	On beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 2	166 26	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Virbeyan karyesinden Kosti Volçi	Bulgar erbab-ı fesadına iltihak ederek Virbeyan karyesinde Kethüda Receb'i cerh eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 2	167 26	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Virbeyan karyesinden Tale Lozan	Bulgar erbab-ı fesadına iltihak ederek Virbeyan karyesinde Kethüda Receb'i cerh eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 2	168 27	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Virbeyan karyesinden Neve Dimi	Bulgar erbab-ı fesadına iltihak ederek Virbeyan karyesinde Kethüda Receb'i cerh eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 2	169 27	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Virbeyan karyesinden Ordan Dimi	Bulgar erbab-ı fesadına iltihak ederek Virbeyan karyesinde Kethüda Receb'i cerh eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 2	170 27	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Virbeyan karyesinden Vali Dimi	Bulgar erbab-ı fesadına iltihak ederek Virbeyan karyesinde Kethüda Receb'i cerh eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 2	171 19	Pirlepe Abdullah bin Mustafa	Bulgar erbab-ı fesadına silah satmak suretiyle muavenette bulunduğu	Dört sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

8 2	172 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Bof karyesinden Todor İlyā	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iane cem etmek suretiyle muavenet ve yataklık eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 2	173 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Bof karyesinden Krankil Trayçe	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iane cem etmek suretiyle muavenet ve yataklık eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 2	174 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Bof karyesinden Filib Nikoli	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iane cem etmek suretiyle muavenet ve yataklık eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 2	175 31	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Bof karyesinden Dimi Koti	İstimam ettikten sonra Florin'li Halid ve rüfekasını katl eden şaki Atnas'a muavenet eylediği	Sekiz sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
8 2	176 11	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Bof karyesinden Gorki Dimitri	İstimam ettikten sonra Florin'li Halid ve rüfekasını katl eden şaki Atnas'a muavenet eylediği	Sekiz sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 1	177 31	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Bof karyesinden Espase Boğoye	İstimam ettikten sonra Florin'li Halid ve rüfekasını katl eden şaki Atnas'a muavenet eylediği	Sekiz sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 1	178 32	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Bof karyesinden Filib Koti	İstimam ettikten sonra Florin'li Halid ve rüfekasını katl eden şaki Atnas'a muavenet eylediği	Sekiz sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 1	179 15	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Tolban-ı Bala karyesinden Estifo Eftim	Bulgar fesad komitesine iltihak ederek asakir-i şahaneye karşı silah istimal ettiği	Dört sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 1	180 15	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Tolban-ı Bala karyesinden Resto Gorki	Bulgar fesad komitesine iltihak ederek asakir-i şahaneye karşı silah istimal ettiği	Dört sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

9 1	181 2	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Pobozak karyesinden Trayçe Taşof	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 1	182 9	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Esteroğalı Daskal İlya Zarçe	Nezdinde evrak-ı muzır hıfz eylediği	İki sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 1	183 4	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Mukrani karyesinden Yorgi Nikoli	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 1	184 14	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Baniçe karyesinden Flib Yuvan	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak icra-i mefsedet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 1	185 15	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Ohri kasabalı İvanço Nikoli	Bulgar fesad komitesine esliha tedariki suretiyle muavenet eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 1	186 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Zabiç karyesinden Kirako Binti Hristo	Bulgar fesad Komitesini hanesine idhal ve kabul etmek suretiyle yataklık eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 1	187 18	Bulgar ve ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Zabiç karyesinden Katerina Binti Papa Petre	Bulgar fesad Komitesini hanesine idhal ve kabul etmek suretiyle yataklık eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 2	188 26	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Eştaviçe karyesinden Reste Nadan	Bulgar fesad komitasına bil-iltihak Eştaviçe karyesinde bekçi Ferhad'ın katline muavenet ve yataklık eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 2	189 26	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Eştaviçe karyesinden Petre İlye	Bulgar fesad komitasına bil-iltihak Eştaviçe karyesinde bekçi Ferhad'ın katline muavenet ve yataklık eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

9 2	190 26	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Eştaviçe karyesinden Bojin Estefan	Bulgar fesad komitasına bil-iltihak Eştaviçe karyesinde bekçi Ferhad'ın katline muavenet ve yataklık eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 2	191 26	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Eştaviçe karyesinden Trayan Reste	Bulgar fesad komitasına bil-iltihak Eştaviçe karyesinde bekçi Ferhad'ın katline muavenet ve yataklık eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 2	192 27	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Eştaviçe karyesinden Nikoli Vasil	Bulgar fesad komitasına bil-iltihak Eştaviçe karyesinde bekçi Ferhad'ın katline muavenet ve yataklık eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 2	193 27	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Mogali karyesinden Todor Grozran	Polis Said efendi ile Jandarma Muhtarı katleden komiteleri hanesine kabul ederek muavenet eylediği	Sekiz sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
9 2	194 13	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Oba-ı Kebir karyesinden Boçe Vale	Bulgar fesad komitesine yataklık eylediği	Altı sene kalebend	Mahkeme-i İstinaf-ı Cezada mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
9 2	195 13	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Debreli Fedan İstrezof	Bulgar cemiyet-i fedaiyesiyle muhaberat-ı fesadiyede bulunduğu	Beş sene kürek	Mahkeme-i İstinaf-ı Cezada mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
9 2	196 13	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'de Bulgar mektebi direktörü Kostantin Çubuşef	Bulgar cemiyet-i fesadiyesinin muhaberat ve hususat-ı fesadiyeleri umurunda kitabet ve vazifesini ifa eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i İstinaf-ı Cezada mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
9 2	197 13	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Krabeşte karyesinden Ankele Lazor	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak icrai mefsedet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i İstinaf-ı Cezada mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
9 2	198 13	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Radova karyesinden Grozdan Kuzman	Bulgar fesad komitesine esliha tedarik suretiyle muavenet	On sene kürek	Mahkeme-i İstinaf-ı Cezada mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

10 1	199 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Magarova karyesinden Gorki Nikoli	Bulgar cemiyet-i fesadiyesi umurunu idare etmek suretiyle muavenet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 1	200 20	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Timurhisar Nahiyesi merbut Çir karyeli Salban Boguye	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak asakir-i şahaneyeye karşı silah istimal eylediği	İdam	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 1	201 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Debre kasabalı İlo Tanaf	Neşir için nezdinde evrak-ı muzırta bulundurduğu	Üç sene kürek	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 1	202 16	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Vakıfköy karyesinden Yanni Goçe	Bulgar erbab-ı fesadıyla ittihak-ı hafiyye-i fesadiyede bulunduğu ve yataklık eylediği	Dört sene kürek	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 1	203 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Laskofçe karyesinden Zafir Estevice	Bulgar fesad komitesine yataklık eylediği	Dört sene kürek	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 1	204 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Laskofçe karyesinden Taşo Dore	Bulgar fesad komitesine yataklık eylediği	Dört sene kürek	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 1	205 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Laskofçe karyesinden Minçe Vane	Bulgar fesad komitesine yataklık eylediği	Dört sene kürek	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 1	206 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Laskofçe karyesinden Muhtar Minçe İstevice	Bulgar fesad komitesine yataklık eylediği	Beş sene kürek	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 1	207 31	Manastırlı Tevfik bin Ali Koç	Geçen ruz-i hızır vakasında bir hristiyanı katl eylediği	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece derdest muhakeme ile Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
10 1	208 17	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Ekşisu karyeli Taşo Dine	Yedinde eslihayı memnua derdest olunarak teşekkül eden cemiyet-i hafiye-yi fesadiyede dahil bulunduğu	Beş sene kalebend	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

10 1	209 27	Ohrili Abdullah Ağa	İğtişaş esnasında hüvviyeti meçhul kalan asker tarafından katl olduğu iddia olunan Espase'nin keyfiyet-i katlinde müşevvik bulunduğu	Dört sene kürek	İstinaf-1 Ceza mahkemesince derdest muhakeme
10 2	210 28	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Zabiç karyesinden Gorki Kara Pançe veled-i Pana	İğtişaş esnasında İsveti Todor karyesini ihata eden Bulgar komiteleriyle edilen müsademede hazır bulunup karye-i mezkureli Ramazan'ın katlinde müşterek bulunduğu	On beş sene kürek	İstinaf-1 Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 2	211 27	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Zabiç karyesinden İlo veled-i İço	İğtişaş esnasında İsveti Todor karyesini ihata eden Bulgar komiteleriyle edilen müsademede hazır bulunup karye-i mezkureli Ramazan'ın katlinde müşterek bulunduğu	On beş sene kürek	İstinaf-1 Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 2	212 27	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe kasabalı Dame Koçu	Bulgar erbab-ı fesadının esrarını ifşa eylediği zehabıyla katl olunan Pirlepe'li Grozdo hatunun keyfiyeti katlinde methaldar bulunduğu	Menfuzen muhakemesi derdest	İstinaf-1 Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 2	213 27	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe kasabalı Milan Dame	Bulgar erbab-ı fesadının esrarını ifşa eylediği zehabıyla katl olunan Pirlepe'li Grozdo hatunun keyfiyeti katlinde methaldar bulunduğu	Menfuzen muhakemesi derdest	İstinaf-1 Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 2	214 28	Debreli İslam Şemsettin bin Veysel	Ohri'nin Ezergolove karyeli İspiro ve Lazor Reste'yi hüvviyetleri meçhul kalan asakir-i şahane ile hanelerinden alub Balkan'a sevk ve nabadit ettirdikleri	Dört sene mahkum	İstinaf-1 Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 2	215 28	Debreli Süleyman bin Yusuf	Ohri'nin Ezergolove karyeli İspiro ve Lazor Reste'yi hüvviyetleri meçhul kalan asakir-i şahane ile hanelerinden alub Balkan'a sevk ve nabadit ettirdikleri	Dört sene mahkum	İstinaf-1 Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 2	216 28	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'nın Lopošte karyeli Mitre Roko	Karye-i merhumeli Tembano hatunu katleden Bulgar komite çetesine muavenet ve kılavuzluk eylediği	Dört sene mahkum	İstinaf-1 Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 2	217 28	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'nın Lopošte karyeli Ternako Nadalko	Karye-i merhumeli Tembano hatunu katleden Bulgar komite çetesine muavenet ve kılavuzluk eylediği	Dört sene mahkum	İstinaf-1 Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye

					olunmuştur
10 2	218 29	Resne'nin Saboska karyeli Mehmed bin Tafil	Komite oldukları zehabıyla Saboska Balkan'ında katl olunan Belake karyeli Mitre Doko ve Üstüban markumun madde-i katllerinde zi-medhal bulunduğu	Dört sene mahkum	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 2	219 29	Resne'nin Saboska karyeli Ali bin Muharrem	Komite oldukları zehabıyla Saboska Balkan'ında katl olunan Belake karyeli Mitre Doko ve Üstüban markumun madde-i katllerinde zi-medhal bulunduğu	Dört sene mahkum	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
10 2	220 28	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Ohri kasabalı Lambe Royhin	Ohri kasabalı Yakem Naum'dan komite namına taleb olunan akçeyi vermemesinden dolayı merkumu katl eden Ziko ve Laktana'lı Mile'ye muavenet eylediği	Beş sene kürek	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 1	221 31	Manastır'da İkinci Sınıf Redif Taburunun Dördüncü Bölüğünden Prespa'nın Haravat karyeli Abidin Bin Hüseyin	Bulgar eşkiyasıyla vuku bulan müsademenin ferdasında Balkana firara tasaddi eden karye-i mezkureli Üstüban'ı eşkiya zannıyla katl eylediği	Muhakemesi derdest	İstinaf-ı Cezaca
11 1	222 33	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Eşnavice karyeli Ankele Estoyko	Bulgar fesad komitesine yataklık ve Bekçi Ferhat ve İlyas'ın katline muavenet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 1	223 21	Manastır'ın Hanalu karyeli Veli bin Mustafa	Nevkasır karyesi ahalisinin komiteye iltihak ederek isyan eyledikleri bir sırada sahipsiz kalan hayvanattan bir kısmını mısır tarlaları içinde başı boş bularak gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 1	224 21	Manastır'ın Hanalu karyeli Ali bin Hasan	Nevkasır karyesi ahalisinin komiteye iltihak ederek isyan eyledikleri bir sırada sahipsiz kalan hayvanattan bir kısmını mısır tarlaları içinde başı boş bularak gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 1	225 21	" Receb bin Osman	Nevkasır karyesi ahalisinin komiteye iltihak ederek isyan eyledikleri bir sırada sahipsiz kalan	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden

			hayvanattan bir kısmını mısır tarlaları içinde başı boş bularak gasp eylediği		tahliye olunmuştur
11 1	226 21	" Rıfat bin Numan	nevkasır karyesi ahalisinin komiteye iltihak ederek isyan eyledikleri bir sırada sahipsiz kalan hayvanattan bir kısmını mısır tarlaları içinde başı boş bularak gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 1	227 21	Timurşah bin Hasan	Nevkasır karyesi ahalisinin komiteye iltihak ederek isyan eyledikleri bir sırada sahipsiz kalan hayvanattan bir kısmını mısır tarlaları içinde başı boş bularak gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 1	228 21	Cafer bin Ali	Nevkasır karyesi ahalisinin komiteye iltihak ederek isyan eyledikleri bir sırada sahipsiz kalan hayvanattan bir kısmını mısır tarlaları içinde başı boş bularak gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 1	229 21	Prespa'nın Haravat karyeli Hurşid bin Tahir	Esna-yı surişte karyelerini terk ederek dağlara iltica eden Bulgar ahalisinin bir takım eşyalarını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 1	230 21	Prespa'nın Rebi karyeli Mehmet bin Muhtar	Esna-yı surişte karyelerini terk ederek dağlara iltica eden bulgar ahalisinin bir takım eşyalarını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 1	231 21	Prespa'nın Lobonye karyeli Sait bin Mustafa	Esna-yı surişte karyelerini terk ederek dağlara iltica eden bulgar ahalisinin bir takım eşyalarını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 2	232 21	Prespa'nın Kerman karyeli İbrahim bin İlyas	Esna-yı surişte karyelerini terk ederek dağlara iltica eden bulgar ahalisinin bir takım eşyalarını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 2	233 22	" Arif bin Süleyman	Esna-yı surişte karyelerini terk ederek dağlara iltica eden bulgar ahalisinin bir takım eşyalarını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

11 2	234 22	Persiye'nin Recî karyeli Veysel bin Hurşid	Esna-yı surişte karyelerini terk ederek dağlara iltica eden bulgar ahalisinin bir takım eşyalarını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 2	235 22	Persiye'nin Haravat karyeli Muhtar bin Ali	Esna-yı surişte karyelerini terk ederek dağlara iltica eden bulgar ahalisinin bir takım eşyalarını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 2	236 22	Pirlepe'nin Balaçkova Zir karyeli Said bin İsa	Podmoça'nın ve Erzen karyeli ahali-i Hristiyanisinin komitasına iltihak ederek isyan eyledikleri bir sırada eşyasını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 2	237 22	Pirlepe'nin Balaçkova Zir karyeli Hacı Timurşah	Podmoça'nın ve Erzen karyeli ahali-i Hristiyanisinin komitasına iltihak ederek isyan eyledikleri bir sırada eşyasını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 2	238 22	Muharrem Halim	Podmoça'nın ve Erzen karyeli ahali-i Hristiyanisinin komitasına iltihak ederek isyan eyledikleri bir sırada eşyasını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 2	239 22	Kazım Şuayip	Podmoça'nın ve Erzen karyeli ahali-i Hristiyanisinin komitasına iltihak ederek isyan eyledikleri bir sırada eşyasını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 2	240 22	Debre-i Bala'nın Bayram Bey mahalesinden İslam bin İsmail	Ahali-i Hristiyanıyeye mahsus bir takım şamdan parçaları esna-i rahda bulup fûrht ederek derdest olunduğu	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 2	241 22	Pirlepe'nin Virbağçe karyeli Şaban bin Hurşid	Kırçova hadisesinde Kırçova'nın Tarsenk karyesinden Gorki İlyâ'nın hanesi kapusunu şikest ederek içeriye duhulle bazı eşyayı beyyine ve bir çok hayvanatı ahz ve kabz eylediği	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
11 2	242 22	Faik bin said	Kırçova hadisesinde Kırçova'nın Tarsenk karyesinden Gorki İlyâ'nın hanesi kapusunu şikest ederek içeriye duhulle bazı eşyayı	Bir sene mahkum	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye

			beyine ve bir çok hayvanatı ahz ve kabz eylediği		olunmuştur
12 1	243 25	Florina'nın Keştene karyeli Sadık bin Tahir	Esna-yı isyanda karyelerini terk ederek dağlara İltica eden Bitiş karyesi ahalisinin bir takım hayvanları ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 1	244 25	Florina'nın Keştene karyeli Rıza bin Halim	Esna-yı isyanda karyelerini terk ederek dağlara İltica eden Bitiş karyesi ahalisinin bir takım hayvanları ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 1	245 25	Pirlepe'nin Virbağçe karyeli Muhtar Salih bin Adem	Kıraşova hadisesi esnasında dağlara dağılan hayvanlarından birer bargir ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 1	246 25	Prespa'nın Kerman karyeli Hüseyin bin Celaledin	Ramin ? karyesi ahalisi esna-yı isyanda hanelerini terkle dağlara iltica ettiklerinden bir takım eşya ve hayvan ahz ve sirkat eylediği	Bir sene mahkum	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 1	247 25	Prespalı Daver bin Abidin Bey	Esna-yı isyanda Eşterlevo karyesi ahali-i Hristiyanıyesi dağlara iltica ettikleri bir sürede hayvanat ve sair eşyalarını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 1	248 25	Arif bin Celal	Esna-yı isyanda Eşterlevo karyesi ahali-i hristiyanıyesi dağlara iltica ettikleri bir sürede hayvanat ve sair eşyalarını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 1	249 25	Ragıp bin Şehvar	Esna-yı isyanda Eşterlevo karyesi ahali-i hristiyanıyesi dağlara iltica ettikleri bir sürede hayvanat ve sair eşyalarını ahz ve gasp eylediği	Bir sene mahkum	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 1	250 32	Ohri'nin Eseteroğa'lı Hayrullah bin Sadık	İğtişas esnasında Bulgar cemiyet-i fesadiyesinin asayiş-i memaliye ihlal-i kıyam ettikleri zamanda Maydaşova karyeli Reste Kora Espiro Estoban Dimi Kosti Kımak Tiso Riyo Yovance Podkoye'yi katl eyledikleri	Derdest-i muhakeme	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

12 1	251 32	Ohri'nin Eseteroğa'lı Zekeriya bin Halil	İğtişaş esnasında Bulgar cemiyet-i fesadiyesinin asayiş-i memaliye ihlal-i kıyam ettikleri zamanda Maydaşova karyeli Reste Kora Espiro Estoban Dimi Kosti Kımak Tiso Riyo Yovance Podkoye'yi katl eyledikleri	Derdest-i muhakeme	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 1	252 32	Ohri'nin Delogosta karyeli Hayreddin kaplan	İğtişaş esnasında Bulgar cemiyet-i fesadiyesinin asayiş-i memaliye ihlal-i kıyam ettikleri zamanda Maydaşova karyeli Reste Kora Espiro Estoban Dimi Kosti Kımak Tiso Riyo Yovance Podkoye'yi katl eyledikleri	Derdest-i muhakeme	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 1	253 32	Ohri'nin Delogosta karyeli Ramazan Muhtar	İğtişaş esnasında Bulgar cemiyet-i fesadiyesinin asayiş-i memaliye ihlal-i kıyam ettikleri zamanda Maydaşova karyeli Reste Kora Espiro Estoban Dimi Kosti Kımak Tiso Riyo Yovance Podkoye'yi katl eyledikleri	Derdest-i muhakeme	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 2	254 33	Manastır'ın Hanalu karyesinden Raif bin Hasan	Toksi karyesi ahalisinin dağlara savuştuğu zaman kalmış olan hayvanatlarından iki res danayı ahz ederek yedinde derdest eylediği	Bir sene mahkum	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 2	255 31	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Virçan karyesinden Petre Trayko	Godyak karyesinde katl olunan şaki Tole ve rüfekasını intikamını almak üzere Virçan karyeli Trabko Üstüyan'ı değirmende katl eden şaki Petko ve rüfekasına muavenet ve yataklık eylediği	Dört sene mahkum	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 2	256 31	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mansub Pirlepe'nin Virçan karyesinden Bekçi Reste Dimitri	Godyak karyesinde katl olunan şaki Tole ve rüfekasını intikamını almak üzere Virçan karyeli Trabko Üstüyan'ı değirmende katl eden şaki Petko ve rüfekasına muavenet ve yataklık eylediği	Dört sene mahkum	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 2	257 31	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Virçan karyesinden Boşe Bojin	Godyak karyesinde katl olunan şaki Tole ve rüfekasını intikamını almak üzere Virçan karyeli Trabko Üstüyan'ı değirmende katl eden şaki Petko ve rüfekasına muavenet ve yataklık eylediği	Dört sene mahkum	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

12 2	258 31	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Virçan karyesinden Atnasi Velko	Godyak karyesinde katl olunan şaki Toile ve rüfekasını intikamını almak üzere Virçan karyeli Trabko Üstüyan'ı değirmende katl eden şaki Petko ve rüfekasına muavenet ve yataklık eylediği	Dört sene mahkum	İstinaf-1 Ceza Mahkemesinde mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
12 2	259 25	Pirlepe'nin Danyan karyesinden İsmail Orhan	Bila karyesine giderken esna-yı rahda rast geldiği askerlerden bir parça bez ve şayak ve bir çift çorap aldığını beyan etmek üzere bu ciheti ispat edemediğinden ahz ve sirkat eylediği anlaşıldığı	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
12 2	260 25	Köprülü kazasının Sogle karyesinden Ferhat bin Cafer	Kırçova hadisesinde etrafa dağılan hayvanattan yedinde bir res ökü z derdest edildiği	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
12 2	261 25	Köprülü kazasının Sogle karyesinden Tevfik bin Veli	Kırçova hadisesinde etrafa dağılan hayvanattan yedinde bir res ökü z derdest edildiği	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
12 2	262 24	Köprülü kazasının Sogle karyesinden Şakir bin Abdullah	Kırçova hadisesinde etrafa dağılan hayvanattan yedinde bir res ökü z derdest edildiği	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
12 2	263 24	Resne kasabalı Şemseddin Kazım	Bulgar eşkiyasıyla vuku bulan müsademed e ahali-i Hristiyanı ye emvalinden on üç res hayvanatı ahz ve sirkat eylesmesinden dolayı	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
12 2	264 24	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Köprülü'nün Bogomil karyesinden Velko Yankoli	Kırçova hadisesinde etrafa dağılan hayvanattan yedine iki res dana bulunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 1	265 24	Köprülü'nün Sogle karyesinden Receb Süleyman	Kırçova hadisesinde etrafa dağılan hayvanattan yedinde bir res derdest bulunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 1	266 24	Köprülü'nün Sogle karyesinden Rasim bin Veli	Kırçova hadisesinde etrafa dağılan hayvanattan yedinde bir res derdest bulunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden

					tahliye olunmuştur
13 1	267 24	Köprülü'nün Sogle karyesinden Bayram bin Musa	Kırçova hadisesinde etrafa dağılan hayvanattan yedinde bir res derdest bulunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 1	268 24	Pirlepe'nin Litran karyesinden Zübeyr bin Ferhad	Kırçova hadisesinde Kırçova ve civar karyelerden dağılan hayvanattan yedinde bir takım hayvanat bulunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 1	269 24	Pirlepe'nin Litran karyesinden Şaban bin Ahmed	Kırçova hadisesinde Kırçova ve civar karyelerden dağılan hayvanattan yedinde bir takım hayvanat bulunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 1	270 24	Pirlepe'nin Debreşte karyesinden Bayezid bin Osman	Kırçova hadisesinde Kırçova ve civar karyelerden dağılan hayvanattan yedinde bir takım hayvanat bulunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 1	271 24	Pirlepe'nin Peştaleve Karyesinden Receb bin Abdullah	Kırçova hadisesinde Kırçova ve civar karyelerden dağılan hayvanattan yedinde bir takım hayvanat bulunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 1	272 23	Manastır'ın Baloşin karyeli Abbas bin Halil	Kırçova hadisesinde Hristiyan karyelerinden dağılan hayvanattan yedlerinde bazı hayvanatın derdest edilmesinden dolayı	Beş mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 1	273 23	Pirlepe'nin Zitofça karyesinden Mehmed bin Şaban	Kırçova hadisesinde Hristiyan karyelerinden dağılan hayvanattan yedlerinde bazı hayvanatın derdest edilmesinden dolayı	Beş mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 1	274 23	Resne'nin Balaçerkova karyesinden Laftar Tahir	Esna-yi iğtişâşda Hristiyan karyelerinden dağılan hayvanatdan yedinde bazı hayvanatı derdest edilmesinden dolayı	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

13 1	275 24	Manastır'ın Emir mahallesinden Latif Abdullah	İğtişaş esnasında Bulgar ahali-i Hristiyanisinden ahz ve sirkat olunan eşyadan yedinde bir takım eşya derdest olunmasından dolayı	Sekiz mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 2	276 23	Resne'nin Garinçar karyesinden Tafil Sadık	İğtişaş esnasında müteharrik olan Pürsıçan karyesi ahali-i Hristiyanisinden ziyayi olan eşya-yı ve elbiselerinden hanelerinde bir takım eşya derdest olunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 2	277 23	Resne'nin Garinçar karyesinden Said Mehmet	İğtişaş esnasında müteharrik olan Pürsıçan karyesi ahali-i Hristiyanisinden ziyayi olan eşya-yı ve elbiselerinden hanelerinde bir takım eşya derdest olunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 2	278 23	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Resne'nin Garinçar karyesinden Miçe Koşar veled-i Kalib	İğtişaş esnasında müteharrik olan Pürsıçan karyesi ahali-i Hristiyanisinden ziyayi olan eşya-yı ve elbiselerinden hanelerinde bir takım eşya derdest olunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 2	279 23	Resne'nin Garinçar karyesinden Yaşar bin Mehmed	İğtişaş esnasında müteharrik olan Pürsıçan karyesi ahali-i Hristiyanisinden ziyayi olan eşya-yı ve elbiselerinden hanelerinde bir takım eşya derdest olunmasından dolayı	Altı mah hapis	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 2	280 23	Florina'nın Kaşter-i Zir karyeli Amir bin Emin	İğtişaş esnasında Bitöşi karyesi ahali-i Hristiyanisinden etrafa dağılan hayvanattan yedinde hayvan derdest olmasından dolayı	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 2	281 29	Manastır'ın Teymur Hisar nahiyesine merbut Koçiste karyeli Hüseyin bin Hurşid	İğtişaş sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademedede Kırçova ahalisinin eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 2	282 29	Manastır'ın Teymur Hisar Nahiyesine merbut Koçiste karyeli Mustafa bin İbrahim	İğtişaş sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademedede Kırçova ahalisinin eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

13 2	283 29	Manastır'ın Teymur Hisar nahiyesine merbut Koçiste karyeli Salim bin Kadir	İğtişaş sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademede Kırçova ahalisinin eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 2	284 29	Manastır'ın Teymur Hisar nahiyesine merbut Koçiste karyeli Kazım bin Bayram	İğtişaş sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademede Kırçova ahalisinin eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 2	285 29	Manastır'ın Teymur Hisar nahiyesine merbut Koçiste karyeli Teymurşah Yoluk	İğtişaş sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademede Kırçova ahalisinin eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
13 2	286 29	Manastır'ın Teymur Hisar nahiyesine merbut Koçiste karyeli İbrahim bin Ali	İğtişaş sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademede Kırçova ahalisinin eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Bir sene mahkum	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 1	287 20	Teymur Hisar Nahiyesine merbut Koçiste karyeli Behlül Receb	İğtişaat sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademede Kırçova ahalisinden eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Heyet-i ithamiyece derdest-i İttiham	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 1	288 20	Manastır'ın Teymur Hisar nahiyesine merbut Koçiste karyeli İslam bin Zeynel	İğtişaat sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademede Kırçova ahalisinden eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Heyet-i ithamiyece derdest-i İttiham	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 1	289 20	Manastır'ın Teymur Hisar nahiyesine merbut Koçiste karyeli Mustafa bin Yusuf	İğtişaat sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademede Kırçova ahalisinden eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Heyet-i ithamiyece derdest-i İttiham	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 1	290 20	Manastır'ın Teymur Hisar nahiyesine merbut Koçiste karyeli Nazif Hüseyin	İğtişaat sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademede Kırçova ahalisinden eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Heyet-i ithamiyece derdest-i İttiham	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 1	291 20	Manastır'ın Teymur Hisar nahiyesine merbut Koçiste karyeli İsmail İsa	İğtişaat sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademede Kırçova ahalisinden eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Heyet-i ithamiyece derdest-i İttiham	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

14 1	292 20	Manastır'ın Teymur Hisar nahiyesine merbut Koçiste karyeli Süleyman Ahmed	İğtişaat sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademede Kırçova ahalisinden eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Heyet-i ithamiyece derdest-i İttiham	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 1	293 20	Manastır'ın Teymur Hisar Nahiyesine merbut Koçiste karyeli Veli bin İsmail	İğtişaat sırasında Kırçova'da vuku bulan müsademede Kırçova ahalisinden eşyalarını ahz ve gasb ve hanelerine ihrak-ı mücaseret eylediği	Heyet-i ithamiyece derdest-i İttiham	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 1	294 20	Pirlepe'nin Haldançi karyeli Ahmed Yusuf	İğtişaat sırasında vuku bulan müsademede katl-i nüfusa mücaseret eylediği	Derdest-i ittiham	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 1	295 20	Pirlepe'nin Haldançi karyeli Sinan İsmail	İğtişaat sırasında vuku bulan müsademede katl-i nüfusa mücaseret eylediği	Derdest-i ittiham	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 1	296 21	Pirlepe'nin Hadançi karyeli Sinan bin Selim Gazi	İğtişaat sırasında vuku bulan müsademede katl-i nüfusa mücaseret eylediği	Derdest-i ittiham	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 1	297 29	Resne Kasabalı Hüseyin bin İbrahim	İğtişaat sırasında Resne kazasında vuku bulan müsadematta ahz ve gasb ve ihrak büyük mücaseret eylediği	Derdest-i ittiham	Bidayet Ceza Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 2	298 29	Resne kasabalı Rıfat bin Numan	İğtişaat sırasında Resne kazasında vuku bulan müsadematta ihz ve gasb ve katl-i nüfusa mücaseret ettiği	Derdest-i ittiham	Heyet-i ithamiyece derdest ittiham iken manastır tevkifhanesinden tahliye edilmiştir
14 2	299 5	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Vitobişte karyeli Araskal Payo Andon	vitovişte nahiyesi hükümet konağıyla katl-i hümayün üzerine hücum ve asakir-i şahaneyle silah istimal ve jandarma efradından Abbas'ı cerh eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 2	300 11	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Porodim karyeli Dimas Asuğar	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak icrai mefsedet eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

14 2	301 26	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'nın Ahluçe karyeli Estafe Blaje	Bulgar fesad komitesine bil-iltihak asakir-i şahaneyle silah istimal ederek asakir-i şahane'den bir neferi katl ve itlaf eylediği	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
14 2	302 33	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Loznan karyeli Dime Nikola	İcra-i mefsedet Fikrit Paşa ceriye karyesine giderek Papas Gakle'ye tehdide mucaserat eylediği	Manastır İstinafat Dairesince tahkikatı derdest-i icra	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
14 2	303 34	Bulgar ve ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Kırvo Gaştan karyeli Yovançe Koti	İğtişaat sırasında bir nefer rüfeka-ı mechulesiyle nizamiye yirmi birinci alayın dördüncü taburu efradından İsmail Mehmed'i katl kastiyle cerh eylediği	Altı sene kürek	İstintak Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
14 2	304 26	İslam Florina kasabalı Abdülbaki	İğtişaat sırasında Filorinli Tiya vesairenin eşya-i beynilerini yağma eden askerlere delalet ve irae-i teshilat eylemeden dolayı	Üç sene kürek	İstintak Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
14 2	305 26	İslam Ohri'nin Zepini karyeli Ali Masum	Debreçi'de vuku bulan ihtilal sırasında komite çetesiyle ettiği müsademe akibinde Butrom'lu Tazi'yi cerh eylediği	Dört sene muhakeme	İstintak Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
14 2	306 26	İslam Debreli Ali bin Emir	Debreçi'de vuku bulan ihtilal sırasında komite çetesiyle ettiği müsademe akibinde Butrom'lu Tazi'yi cerh eylediği	Dört sene muhakeme	İstintak Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
14 2	307 26	İslam Ohri'nin Yasucan karyesinden Emin bin Erham	Üç yüz on sekizde kendisini cerh ve refikini katl eden komitelere iştirak eden Ohri'nin Çernevoda karyeli Arsub'u üç yüz on dokuz senesi Teşrin-i sanide katl eylediği	Dört sene muhakeme	İstintak Dairesince mahkum olup Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
14 2	308 25	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Dobrovni karyeli Tiko Mitre	Komite namına talep olunan akçeyi ita eylemeyen Trayko'yu ve feryad eden Kaline Nado'yu katl eden komitalara delelet ve muavenet eylediği	Tahkikat-ı derdest-i icra	Florina Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 1	309 34	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Hurtisti'nin Varosin mahalleli değirmenci Pazen veled-i Hacı Paskoli	İğtişaat sırasında Zalkoşlı Kamil ve Ali'yi katl eden Bulgar eşkiyasıyla iştirak eylediği	Tahkikatı ikmal olunarak Mahkeme-i Fevkaladeye evrakı derdest-i tevdi	Kesriye Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

15 1	310 35	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Rodarlı Espiro Tire	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine iltihak ederek tarik-i şekavete puyan olduğu	Üç sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
15 1	311 34	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırklın karyesi Kırcabaşısı Dimko Gole	İcra-i mefsedet uğrunda karye ahalisini tazyik ve tahrir ile komite namına iane cemine mücaseret eylediği	Tahkikatı derdest-i icra (Merkez İstintak Dairesince)	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 1	312 34	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırklın karyeli Yanço Yuvan	İcra-i mefsedet uğrunda karye ahalisini tazyik ve tahrir ile komite namına iane cemine mücaseret eylediği	Tahkikatı derdest-i icra (Merkez İstintak Dairesince)	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 1	313 34	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırklın karyeli Tale Estobaç	İcra-i mefsedet uğrunda karye ahalisini tazyik ve tahrir ile komite namına iane cemine mücaseret eylediği	Tahkikatı derdest-i icra (Merkez İstintak Dairesince)	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 1	314 34	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırklın karyeli Reste Gaskeli	İcra-i mefsedet uğrunda karye ahalisini tazyik ve tahrir ile komite namına iane cemine mücaseret eylediği	Tahkikatı derdest-i icra (Merkez İstintak Dairesince)	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 1	315 34	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırklın karyeli Todor Tasi	İcra-i mefsedet uğrunda karye ahalisini tazyik ve tahrir ile komite namına iane cemine mücaseret eylediği	Tahkikatı derdest-i icra (Merkez İstintak Dairesince)	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 1	316 34	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Orta Eğri karyeli Papa Estoyan	İcra-i mefsedet uğrunda karye ahalisini tazyik ve tahrir ile komite namına iane cemine mücaseret eylediği	Tahkikatı derdest-i icra (Merkez İstintak Dairesince)	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 1	317 34	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Orta Eğri karyeli Petre Resti	İcra-i mefsedet uğrunda karye ahalisini tazyik ve tahrir ile komite namına iane cemine mücaseret eylediği	Tahkikatı derdest-i icra (Merkez İstintak Dairesince)	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 1	318 35	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Eğri karyeli Boçin İlo	İcra-i mefsedet uğrunda karye ahalisini tazyik ve tahrir ile komite namına iane cemine mücaseret eylediği	Tahkikatı derdest-i icra (Merkez İstintak Dairesince)	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 1	319 34	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Eğri karyeli Lazor Alko	İcra-i mefsedet uğrunda karye ahalisini tazyik ve tahrir ile komite namına iane cemine mücaseret eylediği	Tahkikatı derdest-i icra (Merkez İstintak Dairesince)	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 2	320 35	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Eğri karyeli Resti Koti	İcra-i mefsedet uğrunda karye ahalisini tazyik ve tahrir ile komiteler namına iane cemine mücaseret eylediği	Merkez İstintak Dairesinin tahkikatı derdest-i icra eylediği	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 2	321 35	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Bernik karyesinden Kole Nikola	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine delalet ve muavenet eylediği	Pirlepe İstintak Dairesinin tahkikatı derdest-i icra eylediği	Pirlepe Hapishanesinden tahliye olunmuştur

15 2	322 35	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Bernik karyesinden Todorçe Estoyan Nikola	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine delalet ve muavenet eylediği	Pirlepe İstintak Dairesinin tahkikatı derdest-i icra eylediği	Pirlepe Hapishanesinden tahliye olunmuştur
15 2	323 35	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Bernik karyesinden Yanko Estoyan	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine delalet ve muavenet eylediği	Pirlepe İstintak Dairesinin tahkikatı derdest-i icra eylediği	Pirlepe Hapishanesinden tahliye olunmuştur
15 2	324 35	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Bernik karyesinden Kare Boşi	Bulgar cemiyet-i fesadiyesine delalet ve muavenet eylediği	Pirlepe İstintak Dairesinin tahkikatı derdest-i icra eylediği	Pirlepe Hapishanesinden tahliye olunmuştur
15 2	325 37	İslam Pirlepe'nin Virbağçe karyesinden Yeni Hurşid	İğtişaat esnasında Kırçova'dan eşya ahz ve gasb eylediği	Pirlepe İstintak Dairesinin tahkikatı derdest-i icra eylediği	Pirlepe Hapishanesinden tahliye olunmuştur
15 2	326 37	İslam Pirlepenin Virbağçe karyesinden Süleyman bin Emir	İğtişaat esnasında Kırçova'dan eşya ahz ve gasb eylediği	Pirlepe İstintak Dairesinin tahkikatı derdest-i icra eylediği	Pirlepe Hapishanesinden tahliye olunmuştur
15 2	327 37	İslam Pirlepe'nin Kanatlar karyesinden Hasan bin Şemseddin	İğtişaat esnasında Kırçova'dan eşya ahz ve gasb eylediği	Pirlepe İstintak Dairesinin tahkikatı derdest-i icra eylediği	Pirlepe Hapishanesinden tahliye olunmuştur
15 2	328 37	İslam Manastır'ın Lara karyesinden Celil bin Salih	İğtişaat esnasında Kırçova'dan eşya ahz ve gasb eylediği	Pirlepe İstintak Dairesinin tahkikatı derdest-i icra eylediği	Pirlepe Hapishanesinden tahliye olunmuştur
15 2	329 36	İslam Florina'nın Noksi karyesinden Ali Koç bin Muhiddin	Geçen sene Temmuz esnasındaki iğtişaatda Noksi karyesinde vuku bulan müsademede ahali-i Hristiyanîyenin eşyasını ahz ve gasb-ı mücaseret eylediği	Florina İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra edildiği	Florina Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
15 2	330 36	İslam Florina'nın Noksi karyesinden Muhittin bin salih	Geçen sene Temmuz esnasındaki iğtişaatda Noksi karyesinde vuku bulan müsademede ahali-i Hristiyanîyenin eşyasını ahz ve gasb-ı mücaseret eylediği	Florina İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra edildiği	Florina Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 1	331 36	İslam Florina'nın Noksi karyesinden Şükrü Mehmed	Geçen sene Temmuz esnasındaki iğtişaatda Noksi karyesinde vuku bulan müsademede ahali-i Hristiyanîyenin eşyasını ahz ve gasb-ı mücaseret eylediği	Florina İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra edildiği	Florina Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 1	332 37	İslam Florina'nın Noksi karyesinden Adem İbrahim	Geçen sene Temmuz esnasındaki iğtişaatda Noksi karyesinde vuku bulan müsademede ahali-i Hristiyanîyenin eşyasını ahz ve gasb-ı mücaseret eylediği	Florina İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra edildiği	Florina Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

16 1	333 37	İslam Florina'nın Noksi karyesinden Zünnun Remo	Geçen sene Temmuz esnasındaki iğtişaatda Noksi karyesinde vuku bulan müsademedede ahali-i Hristiyanienin eşyasını ahz ve gasb-ı mücaseret eylediği	Florina İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra edildiği	Florina Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 1	334	İslam Florina'nın Noksi karyesinden Lokmanın zevcesi Rayiman	Geçen sene Temmuz esnasındaki iğtişaatda Noksi karyesinde vuku bulan müsademedede ahali-i Hristiyanienin eşyasını ahz ve gasb-ı mücaseret eylediği muharriratı islamiyeden olmakla fotoğrafı alınamamıştır	Florina İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra edildiği	Florina Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 1	335 36	İslam Florina'nın Noksi karyesinden Şerif Hasan	İğtişaat esnasında Noksi karyesi ahali-yi Hristiyanienin eşyalarını ahz ve gasb ve istida ile İstoviçel'i katle mücaseret eylediği	Florina İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra edildiği	Florina Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 1	336 36	İslam Florina'nın Noksi karyesinden İbiş bin Salih	Geçen sene Temmuz esnasındaki iğtişaatda Noksi karyesinde vuku bulan müsademedede ahali-i Hristiyanienin eşyasını ahz ve gasb-ı mücaseret eylediği	Florina İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra edildiği	Florina Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 1	337 36	İslam Florina'nın Noksi karyesinden Lokman bin Emin	Geçen sene Temmuz esnasındaki iğtişaatda Noksi karyesinde vuku bulan müsademedede ahali-i Hristiyanienin eşyasını ahz ve gasb-ı mücaseret eylediği	Florina İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra edildiği	Florina Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 1	338 35	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Görice'nin Şistova karyeli Atnasi Hristo	İğtişaat sırasında yirmi sekiz İslamı katl eden Bulgar çetesi meyanına bulunduğu	Kesriye İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra	Kesriye Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 1	339 35	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Görice'nin Şistova karyeli Antasi Petre	İğtişaat sırasında yirmi sekiz İslamı katl eden Bulgar çetesi meyanına bulunduğu	Kesriye İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra	Kesriye Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 1	340 35	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Görice'nin Şistova karyeli Hristo Gaki	İğtişaat sırasında yirmi sekiz İslamı katl eden Bulgar çetesi meyanına bulunduğu	Kesriye İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra	Kesriye Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 1	341 35	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Görice'nin Şistova karyeli Papa Dimitri	İğtişaat sırasında yirmi sekiz İslamı katl eden Bulgar çetesi meyanına bulunduğu	Kesriye İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra	Kesriye Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 2	342 38	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Setini karyeli Kiçe Çokre	Hal-i şekavetde iki refikiyle beraber şehri mayıs tarafında bekci Bekir ve Amir'i katl eylediği	İstinaf-ı Ceza Mahkemesinde muhakemesi derdest icra edildiği	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

16 2	343 38	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Nolyan karyeli Trayan Tibe	İğtişaş sırasında komitelere iltihak ederek derdest ettikleri Kolyan karyeli İsmail bin Hüseyin'i katl eylediğinden dolayı	İstinaf-1 Ceza Mahkemesinde muhakemesi derdest icra edildiği	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 2	344 38	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Nolyan karyeli Vane Sime Miçe	İğtişaş sırasında komitelere iltihak ederek derdest ettikleri Kolyan karyeli ismail bin hüseyini katl eylediğinden dolayı	İstinaf-1 Ceza Mahkemesinde muhakemesi derdest icra edildiği	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 2	345 38	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Nolyan karyeli Hristo Miçe Tase	İğtişaş sırasında komitelere iltihak ederek derdest ettikleri Kolyan karyeli ismail bin hüseyini katl eylediğinden dolayı	İstinaf-1 Ceza Mahkemesinde muhakemesi derdest icra edildiği	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 2	346 38	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Nolyan karyeli Nome Naçe	İğtişaş sırasında komitelere iltihak ederek derdest ettikleri Kolyan karyeli ismail bin hüseyini katl eylediğinden dolayı	İstinaf-1 Ceza Mahkemesinde muhakemesi derdest icra edildiği	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 2	347 38	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Karsthor karyeli Koçibaşı Petre İlo	Komita namına para talep ederek vermediği için Karsthor karyeli Estoyan Mital'ı katl eylediği	On sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 2	348 38	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Karsthor karyeli Espase Estoyçe	Komita namına para talep ederek vermediği için Karsthor karyeli Estoyan Mital'ı katl eylediği	On sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 2	349 38	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Karstihor karyeli Daskal Resti Yuvan	Komita namına para talep ederek vermediği için Karsthor karyeli Estoyan Mital'ı katl eylediği	On sene kürek	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 2	350 40	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Manastır'ın Sultaniye mahalleli Dava vekili Panço Rodak	Rumeli-i Bulgar Eksarhlığına intisab ettirmek için icra-i mefsedet ve muhalefet edenleri katl etmek üzere teşvik mekatib ve esra istidanameleri tanzim ve takdim için tahrirat icra eylediği	Tahkikat-1 derdest ikmal edildiği	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 2	351 40	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Bulgar metropolit hanesi katibi Espiro Merçof	Rumeli-i Bulgar Eksarhlığına intisab ettirmek için icra-i mefsedet ve muhalefet edenleri katl etmek üzere teşvik mekatib ve esra istidanameleri tanzim ve takdim için tahrirat icra eylediği	Tahkikat-1 derdest ikmal edildiği	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
16 2	352 39	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Ekşisu karyeli Hancı Karste Gorki	Rumeli-i Bulgar Eksarhlığına intisab ettirmek için icra-i mefsedet ve muhalefet edenleri katl etmek üzere teşvik mekatib ve esra istidanameleri tanzim ve	Tahkikat-1 derdest ikmal edildiği	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

			takdim için tahrirat icra eylediği		
17 1	353 39	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Birzence karyesinden Papa Hristo veled-i Koço	Birzence karyeli Andon'un hanesini ihrak ve Rakom ve oğlu Lazar'ı ve karye bekçisi Andon ve muhtar Yorgiyi katl eden şaki Çakalarok'un avanesi meyanında bulunduğu	Mahkeme-i Fevkaladece muhakemesi derdest icra bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 1	354 39	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Podmoçan karyeli Reste Esotko	İğtişasının beden eylediği günde muhimmen Podmoçalı Tefik'i cerh ve reis-i bilade visolu katl ederek komitelige süluk ylediği	On beş sene kürek	İstinaf-ı cezadan mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 1	355 39	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Podmoçan karyeli Eftim Tase	İğtişasının beden eylediği günde muhimmen Podmoçalı Tefik'i cerh ve reis-i bilade visolu katl ederek komitelige süluk ylediği	On beş sene kürek	İstinaf-ı cezadan mahkum olub Manastır hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 1	356 39	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Podmoçan karyeli Trayçe Karo Miçe	İğtişasının beden eylediği günde muhimmen Podmoçalı Tefik'i cerh ve reis-i bilade visolu katl ederek komitelige süluk ylediği	On beş sene kürek	İstinaf-ı cezadan mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 1	357 39	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Podmoçan karyeli Yuvan Tase	İğtişasının beden eylediği günde muhimmen Podmoçalı Tefik'i cerh ve reis-i bilade visolu katl ederek komitelige süluk ylediği	On beş sene kürek	İstinaf-ı cezadan mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 1	358 39	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Podmoçan karyeli Mitre Tale	İğtişasının beden eylediği günde muhimmen Podmoçalı Tefik'i cerh ve reis-i bilade visolu katl ederek komitelige süluk ylediği	On beş sene kürek	İstinaf-ı cezadan mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 1	359 39	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Ahla Pando Kaso	Resne'li Raşid Hüseyin'i cerh ederek komitelige süluk etmesinden dolayı	On sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
17 1	360 39	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Obi karyeli Mile Dime	Hal-i şekavetde iken şehir-i Eylül zarfında diğer rüfekasıyla maan kâhya ismail bin İbrahim'i katl ve itlak eylediği	İstinaf-ı Ceza Mahkemesince muhakemesi derdest olduğu	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
17 1	361 38	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Obi karyeli Ordak Mirçe	Üç yüz on dokuz senesi Eylülün on sekizinci günü Oba karyesinde kâhya İsmail (bin) İbrahim'i köy içinde katl ve itlaf eyledikten sonra komitelige süluk eyledikleri	İstinaf-ı Ceza Mahkemesince muhakemesi derdest olduğu	İstinaf-ı Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur

17 1	362 37	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Pirlepe'nin Obi karyeli Petre Tali	Üç yüz on dokuz senesi Eylülün on sekizinci günü Oba karyesinde kâhya İsmail (bin) İbrahim'i köy içinde katl ve itlaf eyledikten sonra komitelige süluk eyledikleri	İstinaf-1 Ceza Mahkemesince muhakemesi derdest olunduğu	İstinaf-1 Cezaca mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
17 1	363 39	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Zeleniçe karyesinden Dimitri Kostantin	Bulgar Komitesine iltihak ederek icra-i şekavete cüret eylediği Hapishaneden firar edenlerden olmağla işar-ı ahire değin tevkifi tehir kılınmıştır	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
17 2	364 39	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Florina'nın Zeleniçe karyeli Tibe Vane	Bulgar Komitesine iltihak ederek icra-i şekavete cerait eylediği, (hapishaneden firar edenlerden olmağla iskati iş'ar-ı ahiredeki tahliyesi tehir kılınmıştır)	Beş sene kürek	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
17 2	365 39	İslam Kırçovalı İsmail Emrullah	İğtişaş sırasında hayvan ahz ve gasb mecası eylediği	Üç mah hapis	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
17 2	366 39	İslam Kırçovalı Daver Arslan	İğtişaş sırasında hayvan ahz ve gasb mecası eylediği	Üç mah hapis	Mahkeme-i Fevkaladece mahkum olub Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur
17 2	367 48	Manastır'ın Koçişte karyeli Mehmed bin Şerif	İğtişaş sırasında Kırçovada vuku bulan müsademe gününde ihrak-i buyuta ve aht? ve gaysa cüret eylediği	Heyet-i İttihamca derdest itham bulunduğu	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 2	368 48	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'nın Viranbağçe karyeli Milisof veled-i Boğoya	İhlal-i asayiş için tarik-i şekavetde iki üç yüz on dokuz senesi zarfında çete halinde oldukları halde Linitpak Karyeli Mehmed ve İbrahim ve Supa karyeli İbrahim'i katl eylediği	Heyet-i İttihamca derdest itham bulunduğu	Kırçova Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 2	369 48	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Bukovalı İlya Petre	Yunanistan tarikiyle hudud-i hakaniyi bila-pasaport tecavüz etdiği sırada derdest olunarak Bulgar mulazigimligimdan mesrur? olmasına nazaran cemiyet-i fesadiye erbabından olması meşuh? Bulunduğu	Tahkikatı İstinafça derdest icra	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

17 2	370 48	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'nın Viranbağçe karyesinden Esotan İne Dirave	İhlal-i asayiş için tarik-i şekavetde iki üç yüz on dokuz senesi zarfında çete halinde oldukları halde Linitpak Karyeli Mehmed ve İbrahim ve Supa karyeli İbrahim'i katl eylediği	Heyet-i İttihamca derdest itham bulunduğu	Kırçova Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 2	371 48	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'nın viranbağçe karyesinden Espase Tofan	İhlal-i asayiş için tarik-i şekavetde iki üç yüz on dokuz senesi zarfında çete halinde oldukları halde Linitpak Karyeli Mehmed ve İbrahim ve Supa karyeli İbrahim'i katl eylediği	Heyet-i İttihamca derdest itham bulunduğu	Kırçova Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 2	372	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kırçova'nın Patle karyesinden Estiko Miçe Kayonce	İhlal-i asayiş için tarik-i şekavetde iki üç yüz on dokuz senesi zarfında çete halinde oldukları halde Linitpak Karyeli Mehmed ve İbrahim ve Supa karyeli İbrahim'i katl eylediği	Florina İstinaf Dairesince derdest tevkif	Florina Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 2	373 43	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Ezderliçe karyesinden Erkiro veled-i Nikola	İhtilal-i asayiş maksadıyla kurrayı keşt ü güzarsa ahaliden esliha ve mühimmat-ı nariye ve saire alat-ı fesadiye topladığı	Üç sene kalebend	Serfiçe Bidayet Mahkemesince mahkum olub Serfiçe Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
17 2	374 44	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Ezderliçe karyeli Senan Vasil veled-i Tohari	İhtilal-i asayiş maksadıyla kurrayı keşt ü güzarsa ahaliden esliha ve mühimmat-ı nariye ve saire alat-ı fesadiye topladığı	Üç sene kalebend	Serfiçe Bidayet Mahkemesince mahkum olub Serfiçe Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 1	375 46	Rum ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Boşine karyesinden Apostol nam-ı diğeri Toli Zasno	İhtilal-i asayiş maksadıyla kurrayı keşt ü güzarsa ahaliden esliha ve mühimmat-ı nariye ve saire alat-ı fesadiye topladığı	Üç sene kalebend	Yirminci Bidayet Mahkemesince mahkum olub Serfiçe Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 1	376 46	Rum ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Boşine karyesinden Nikola Kestizini	İhlali asayiş maksadıyla ve müsahamattarir istihzar eden Arkas ile Vasil'i idare-i tarik ve kerlağorlak eylediği	Üç sene kalebend	Yirminci Bidayet Mahkemesince mahkum olub Serfiçe Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 1	377 48	Rum ve Ortodoks mezhebine mensub Nasliç kazasından Çakhor karyesinden Esterbo Yani	İhlali asayiş maksadıyla ve müsahamattarir istihzar eden Arkas ile Vasil'i idare-i tarik ve kerlağorlak eylediği	Üç sene kalebend	Yirminci Bidayet Mahkemesince mahkum olub Serfiçe Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

18 1	378 41	Rum ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Horpeşte karyesinden sirere oğlu Hristo	Asayiş ihlal-i maksadıyla icra-yi mefsedete cüret eylediği	Grebene İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra olduğu	Grebene Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 1	379 41	Rum ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Yalikore karyesinden Yani Todori	Asayiş ihlal-i maksadıyla icra-yi mefsedete cüret eylediği	Grebene İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra olduğu	Grebene Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 1	380 41	Rum ve Ortodoks mezhebine mensub Nasliç kazasında fidarhor karyeli Estavire oğlu Hristo	Asayiş ihlal-i maksadıyla icra-yi mefsedete cüret eylediği	Grebene İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra olduğu	Grebene Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 1	381 41	Rum ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Mansi karyesinden Labro Niko	İhlal-i asayiş maksadıyla teşekkül-i cemiyet-i fesadiyeye yataklık ve kulağuzluk eylediği	Grebene İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra olduğu	Grebene Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 1	382 42	İslam Kesriye'nin Mavrova karyesinden Necib Efendi Bin Recep	Bulgar komitesinin ika-i surişi sırasında muhrık olan Zağoriç karyesinden bazı eşya gasb ve garet eylediği	Dört sene mahkum bulunduğu	Görice Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 1	383 42	İslam Görice'nin Bihlişte nahiyesine merbut Köstence karyeli Necib bin Salih	Egerdeş karyesi musademesinde bir takım koyunlarla firara tasaddi eden bir Hristiyani katl eylediği	Dört sene mahkum bulunduğu	Görice Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 1	384	İslam Görice'nin Trisnik Murtaza Abbas	Egerdeş karyesi musademesinde bir takım koyunlarla firara tasaddi eden bir Hristiyani katl eylediği	On beş sene kürek	Görice Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 1	385	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Konmolat karyesinden Milo Kilo	Ağnam kolbaşısı Taci Teşid salahi cesan eden bulgar eşkiyasını hanesine kabul etmek suretiyle yataklık eylediği	Köprü İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra bulunduğu	Kesriye Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 2	386	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Konmolat karyesinden Yorki Filo	Ağnam kolcusu Necib'e teshir-i silaha cüret eden Bulgar eşkiyasını hanesine kabul etmek suretiyle yataklık eylediği	Köprü İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra bulunduğu	Kesriye Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 2	387	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriye'nin Konmolot karyesinden Tole Filo	Ağnam kolcusu Necib'e teshir-i silaha cüret eden Bulgar eşkiyasını hanesine kabul etmek suretiyle yataklık eylediği	Kesriye İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra bulunduğu	Kesriye Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
18 2	388	Bulgar ve Ortodoks mezhebine mensub Kesriyenin Zagoriçani karyesinden Petre Bugorço	Bulgaristan'dan Yunanistan'a gelerek ihlal-i asayiş maksadıyla hudud-i hakaniyi tecavüz etmekte iken der-dest olunduğu	Kesriye İstintak Dairesince tahkikatı derdest-i icra bulunduğu	Kesriye Hapishanesinden tahliye olunmuştur.

18 2	389 30	Pirlepe'nin Virbağçe karyeli Arslan bin Nazif	İğtişaat sırasında Kırçovada vuku bulan müsademed e Kırçova ahalisinin eşyalarını ahz ve gasb ve hayvanlarını ihrak mecase ret eylediği	Heyet-i İttihamiyece der-dest itham	Manastır Hapishanesinden tahliye olunmuştur.
------	--------	---	---	-------------------------------------	--

ÖZGEÇMİŞ

